

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI

**RİSK ALTINDA BULUNAN ÇOCUKLARIN SUÇA
SÜRÜKLENMESİNİN ÖNLENMESİNDE EĞİTİMİN ROLÜ:
ÇORUM İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Serkan BEKTAŞ

Çorum - 2022

**RİSK ALTINDA BULUNAN ÇOCUKLARIN SUÇA
SÜRÜKLENMESİNİN ÖNLENMESİNDE EĞİTİMİN ROLÜ:
ÇORUM İLİ ÖRNEĞİ**

Serkan BEKTAŞ

**Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Adli Bilimler Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Emre DEMİR

Çorum 2022

Serkan BEKTAŞ tarafından hazırlanan “Risk Altında Bulunan Çocukların Suça Sürüklenmesinin Önlenmesinde Eğitimin Rolü: Çorum İli Örneği” adlı tez çalışması .../.../..... tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Faruk GÖKMEŞE

.....

Doç. Dr. Emre DEMİR

.....

Doç. Dr. Engin YILDIRIM

.....

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../..... tarih ve sayılı kararı ile Serkan BEKTAŞ'ın Adli Bilimler Anabilim Dalında Yüksek Lisans derecesi alması onanmıştır.

(İmza)

Unvanı Adı SOYADI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

Serkan BEKTAŞ

RİSK ALTINDA BULUNAN ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNİN ÖNLENMESİNDE EĞİTİMİN ROLÜ: ÇORUM İLİ ÖRNEĞİ

Serkan BEKTAŞ

ORCID: 0000-0003-2523-8608

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tezi

Ocak 2022

ÖZET

Ülkelerin geleceğinin teminatları ve yarınların umudu çocukların suça sürüklenmesi toplumların en başta gelen sorunları arasında yer almaktadır. Bu nedenle çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesi ve suçun mağduru olan çocukların tekrar topluma kazandırılması büyük bir önem taşımaktadır. Ülkemizde bulunan bazı çocukların kişisel ve çevresel faktörlere bağlı olarak dezavantajlı olması onların daha dikkatli korunmasını, eğitilmesini; risk faktörlerinin tespitini ve önleyici tedbirlerin oluşturulmasını önemli kılmaktadır. Çocukların doğal güçsüzlükleri yanında risk altında bulunması eğitim ortamlarından daha da uzaklaşmasına neden olmakta ve çocuğun suça sürüklenmesi ile sonuçlanabilmektedir.

Okul çağında bulunan çocukların eğitime erişimininde, bireysel ve çevresel faktörlere bağlı barındıkları risk faktörlerinin tespit etmek, erken müdahale ve çocuğa yönelik strateji alanlarının oluşturulması önemlidir. Eğitimin yetkin ve en etkili aktörleri olan öğretmenlerin, çocuklarla yakın etkileşim ve iletişim içinde olması; onların durumunun tespit edilmesi, müdahale edilmesi ve önlem alınması açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmada risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitimin rolüne ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin araştırılmasını amaçlanmaktadır. Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmelerinin önlenmesinde eğitimin ve eğitimcinin rolünü ortaya koyarak eğitimci görüşlerine bağlı çözüm önerileri geliştirmek temel amaçları oluşturmaktadır. Öğretmenlerin konu hakkındaki görüşlerini anket yöntemiyle elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kavramlar: Risk Altındaki Çocuk, Suça Sürüklenme, Eğitim, Öğretmen Görüşleri

Bilim Kodu:

THE ROLE OF EDUCATION IN PREVENTING CHILDREN AT RISK FROM BEING DRAGGED INTO CRIME: AN EXAMPLE OF THE PROVINCE OF CORUM

Serkan BEKTAŞ

ORCID: 0000-0003-2523-8608

HITIT UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

Master of Science Thesis

January 2022

ABSTRACT

The decriminalization of children, the guarantees of the future of countries and the hope of the future, is one of the most important problems of societies. For this reason, it is of great importance to prevent children from being dragged into crime and to bring children who are victims of crime back into society. The fact that some children in our country are disadvantaged due to personal and environmental factors makes it important to protect them more carefully, educate them, identify risk factors and create preventive measures. The fact that children are at risk in addition to their natural weakness causes them to move further away from their educational environment and may result in the child being dragged into crime.

It is important to identify the risk factors that children of school age experience due to individual and environmental factors in accessing education, to establish areas of early intervention and strategies for the child. It is important that teachers, who are the competent and most effective actors of education, interact closely and communicate with children in order to determine their condition, intervene and take precautions.

In this study, it is aimed to investigate the opinions of teachers about the role of education in preventing children at risk of being dragged into crime. The main objectives are to develop solutions based on the views of educators by revealing the role of education and the educator in preventing children at risk from being dragged into crime. The opinions of teachers about the subject and the data obtained by the survey method were analyzed statistically.

Key Terms: Child at Risk, Drift to Crime, Education, Teacher Opinions

Science Code:

TEŐEKKÖR

Çalıőmamda büyük katkıları olan, öneri ve tespitleriyle yolumu aydınlatan başta danışman hocam Doç. Dr. Emre DEMİR olmak üzere, desteğini esirgemeyen kıymetli eşim İncinur BEKTAŞ'a, Hitit Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Adli Bilimler Anabilim Dalı başkanı Prof. Dr. Faruk GÖKMEŞE'ye, Biyoistatistik Arő. Gör. Gülçin AYDOęDU'ya ve ayrıca anket çalışmamıza destek veren tüm katılımcılara sonsuz teşekkür ederim.

Serkan BEKTAŞ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xvii
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ARAŞTIRMASI

1.1. Risk Altında Bulunan Çocuk Kimdir?	4
1.1.1. Çocuk işçiliği (Çalışan çocuklar).....	6
1.1.2. Sokak çocukları.....	7
1.1.3. Suça sürüklenen çocuklar	8
1.1.4. İhmal ve istismara uğrayan çocuklar	11
1.1.5. Mülteci çocuklar.....	16
1.1.6. Eğitim dışında kalan çocuklar	18

2. BÖLÜM

RİSK ALTINDAKİ ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNİN ÖNLENMESİNDE EĞİTİM PAYDAŞLARININ ROLÜ

2.1. Okulun Çocuk Suçluluğunun Önlenmesindeki Rolü.....	23
2.2. Eğitimin Çocuk Suçluluğunun Önlenmesindeki Rolü.....	27
2.3. Ailenin Çocuk Suçluluğunun Önlenmesindeki Rolü.....	30

3. BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yeri ve Zamanı	33
3.2. Araştırmanın Örnekleme	33
3.3. Veri Toplama Araçları	33
3.3.1. Öğretmenler için anket formu.....	34
3.4. İstatistiksel Analizler	34
3.5. Etik Kurul Onayı.....	34

4. BÖLÜM

ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

4.1. Anket Sonuçlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	35
4.2. Öğretmenlere Uygulanan Bazı Anket Soruları Arasındaki İlişki Araştırmaları.....	50
4.3. Tartışma	70
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
KAYNAKLAR	85
EKLER	97
EK-1. Anket Formu.....	97
EK-2. Etik Kurul Onayı	100
EK-3. Kurum İzin Onayı	101

TABLULAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1.1. Güvenlik birimine geliş nedeni, yaş grubu ve cinsiyete göre gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı	10
Tablo 1.2. Türkiye’de Eğitim düzeyi ve cinsiyete göre net okullaşma oranı	20
Tablo 1.3. Eğitim kademelerine ve cinsiyete göre okul tamamlama oranı	21
Tablo 2.1. Okulları dezavantajlı duruma iten etmenler ve okulların geliştirilmesine ilişkin öneriler.....	25
Tablo 2.2. İnsan gelişimi için bir bağlam olarak ailenin ekolojisi modeli	31

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. Cinsel İstismar Olaylarında Hukuki Sürecin İşleyiş Şeması.....	12
Şekil 1.2. Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Uygulanan Danışmanlık Tedbirlerine İlişkin İş Akış Şeması.....	15
Şekil 4.1. “Risk altında bulunan çocukların şiddete eğilimli olmaları bir suç davranışının öncülü olarak görürüm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	36
Şekil 4.2. “Çocukların zararlı madde kullanımını bir suç davranışının öncülü olarak görürüm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	36
Şekil 4.3. “Risk altında bulunan çocukların sokakta çalışmaları suç davranışlarının oluşumunda risk teşkil eder” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği....	37
Şekil 4.4. “Mülteci çocukların Türk eğitim sistemine uyum sağlayamaması riskli davranış eğilimlerinin ortaya çıkmasına neden olan önemli bir faktördür” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	37
Şekil 4.5. “Risk altında bulunan çocukların okula karşı olumsuz tutumları ve akademik beklenti düzeyinin düşük olması suç davranışının ortaya çıkmasının bir göstergesidir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	38
Şekil 4.6. “Risk altında bulunan çocukların anne-baba tutumları ve birliktelik durumları suç davranışı eğilimini etkileyen bir faktördür” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği	38
Şekil 4.7. Risk altında bulunan çocukların okula devam etmeme, okulu terk etme ve okuldan kaçma davranışları oluşabilecek risklere açık hale gelmelerine neden olur” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	39
Şekil 4.8. “Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	39
Şekil 4.9. “Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığında fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildiririm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	40
Şekil 4.10. Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	40

Şekil	Sayfa
Şekil 4.11. “Risk altında bulunan çocukların şiddete eğilimli olmaları bir suç davranışının öncülü olarak görürüm ”suç davranışlarının kaynağı ve öncülleri hakkındaki görüşlerine ilişkin daire grafiği.....	41
Şekil 4.12. “Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	41
Şekil 4.13. “Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	42
Şekil 4.14. “Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği	42
Şekil 4.15. “Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	43
Şekil 4.16. “Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği	43
Şekil 4.17. “Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği	44
Şekil 4.18. “Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği	44
Şekil 4.19. “Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	45
Şekil 4.20. “Risk altında bulunan çocukların suç davranışları cinsiyetlerine göre değişkenlik gösterir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	45
Şekil 4.21. “Risk altında bulunan çocukların yaşları, erken suç davranışı eğilimlerini etkileyen bir faktördür” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği	46
Şekil 4.22. “Risk altında bulunan çocukların sosyo-ekonomik durumu suç davranışının oluşmasında belirleyici bir unsurdur” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....	46
Şekil 4.23. “Risk altında bulunan çocukların öğrenim gördükleri okul türüne göre suç davranışı eğilimleri değişkenlik gösterir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği	47

- Şekil 4.24.** “Risk altında bulunan çocukların serbest zaman etkinliklerine ve sosyal aktivitelere katılma durumu riskli davranış eğilimlerini etkilemektedir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği47
- Şekil 4.25.** “Risk altında bulunan çocukların anne-babalarının öğrenim durumu suç davranışını etkileyici bir faktördür” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği48
- Şekil 4.26.** “Risk altında bulunan çocukların algıladıkları anne-baba tutumları ve aile ortamında kendini mutlu hissetmeleri riskli davranış eğilimlerini etkilemektedir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği48
- Şekil 4.27.** “Çocukların aile değişkenlerine bağlı olarak şoklara maruz kalması (örneğin; aile geliri, bir aile bireyinin ölümü, boşanması) suç davranış eğilimlerini etkileyen önemli kişisel faktörlerdir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği49
- Şekil 4.28.** “Risk altında bulunan çocukların şiddet eğilimleri, akran tutumları gibi riskli davranışların niteliği bulunduğu yerleşim yerinin sosyo-kültürel yapılarına göre farklılık gösterir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği.....49

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.1. Anket katılımcılarının sosyo-demografik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler.....	35
Çizelge 4.2. Katılımcıların cinsiyetleri ile “Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	50
Çizelge 4.3. Katılımcıların cinsiyetleri ile “Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığını fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildiririm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	51
Çizelge 4.4. Katılımcıların cinsiyetleri ile “Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	51
Çizelge 4.5. Katılımcıların cinsiyetleri ile “Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir iş birliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler....	52
Çizelge 4.6. Katılımcıların cinsiyetleri ile “Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	52
Çizelge 4.7. Katılımcıların cinsiyetleri ile “Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	53
Çizelge 4.8. Katılımcıların cinsiyetleri ile “Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	53
Çizelge 4.9. Katılımcıların cinsiyetleri ile “Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	54
Çizelge 4.10. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler.....	54

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.11. Katılımcıların cinsiyetleri ile “Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	55
Çizelge 4.12. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	55
Çizelge 4.13. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	56
Çizelge 4.14. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	56
Çizelge 4.15. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığında fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildiririm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler.....	57
Çizelge 4.16. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	57
Çizelge 4.17. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir iş birliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	58
Çizelge 4.18. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	58
Çizelge 4.19. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler.....	59
Çizelge 4.20. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	59
Çizelge 4.21. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler....	60

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.22. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	60
Çizelge 4.23. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler....	61
Çizelge 4.24. Katılımcıların Çalıştıkları okul türü ile “Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler	61
Çizelge 4.25. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler.....	62
Çizelge 4.26. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki.....	62
Çizelge 4.27. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığını fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildiririm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki.....	63
Çizelge 4.28. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki.....	63
Çizelge 4.29. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir işbirliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki	64
Çizelge 4.30. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki	64
Çizelge 4.31 Katılımcıların Kıdem yılı ile “Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki.....	65
Çizelge 4.32. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki.....	65

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.33. Katılımcıların kıdem yılı ile “Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki	65
Çizelge 4.34. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki	66
Çizelge 4.35. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki.....	66
Çizelge 4.36. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki.....	67
Çizelge 4.37. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki	67
Çizelge 4.38. Katılımcıların suç davranışını önleyici tedbirlere yönelik görüşlerine göre katılımcı yaşlarının karşılaştırılması	68

KISALTMALAR

Kısaltmalar

ASAGEM	Aile ve Sosyal Politikalar Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ASPİM	Aile ve Sosyal Politikalar İl M¼d¼rl¼ę¼
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
ILO	Uluslararası Çalışma Örg¼t¼
KDTK-Y	Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
RABÇ	Risk Altında Bulunan Çocuk
RAM	Rehberlik Araştırma Merkezi
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SHK	Sosyal Hizmetler Kanunu
TDK	T¼rk Dil Kurumu
T¼İK	T¼rkiye İstatistik Kurumu
UNHCR	Birleşmiş Milletler M¼lteciler Y¼ksek Komiserlięi
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
WHO	D¼nya Sağlık Örg¼t¼

GİRİŞ

Günümüzde çocuk suçluluğu toplumlar için endişe verici bir duruma gelmekte ve her geçen gün toplumların geleceğini olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuğun gelişim dönemi ve risk durumlarına bağlı suçla temas etmesinin sonuçları ve gelecek yaşama etkileri nedeniyle başka suç grupları arasında daha özel bir öneme sahiptir. Bu durum aile ve toplum yapısında olumsuz etkilere ve onarılmaz bazı olumsuz durumların ortaya çıkmasına neden olması açısından önemlidir.

Viktor Hugo'nun "Bir okulun yapılması, bir hapisanenin kapatılması demektir" sözü eğitimin rolü ve gücünün vurgulaması ve suçu önlemedeki etkisini ifade etmesi açısından önemlidir.

Suç oranlarında yaşanan artışlar, suçlarda çocukların kullanılması, çocukların taşıdıkları risklerin suça sürüklenmesini daha kolaylaştırması, suçun önlenmesinde yarınlarn yetişkinleri olacak çocuklara ayrı bir önem vermemiz gerektiğini göstermektedir. Küçük yaşlarda çocukların suça karışmasının önlenmesi için proaktif bir yaklaşımla, çocuklara erken yaşlarda koruyucu müdahalelerde bulunulması, güvenliğimizi tehdit eden suç faktörlerinin tespitinin yapılması ve bu unsurların ortadan kaldırılmasıyla mümkün olacaktır. Bu açıdan suç davranışlarının kendi kendine gelişmesine etkili olabilecek risk faktörlerinin nedenlerini tespit etmek, bu duruma müdahalede bulunmak ve tedbirler uygulamak önlenmesinde daha etkili olacaktır. Toplumların gelecekleri açısından bu konunun olumsuz sonuçlarının ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi büyük öneme sahiptir. Suç ve suçlu ile mücadele sadece kolluk güçlerinin çabasıyla değil toplumun bütün kurumlarıyla, toplumun ve kişilerin bilinçlendirilmesi ile yapılması amaca ulaşmanın en kısa yoludur. Bu bilinci çocuklara küçük yaşlarda sağlayabilecek en önemli kurum ve kişiler; okul ve öğretmenlerdir.

Çocukların eğitim ortamında uzaklaşması, riskli ortamlarda bulunmasına ve suça bulaşmış kimselerle arkadaş olmasına ve kendilerinin suç unsuru davranışlarda bulunması gibi olumsuz süreçlere girmelerine yol açabilir. Eğitim çocuğun davranışlarını kasıtlı ve planlı bir şekilde şekillendirilmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla uygulandığı en önemli kurumlar okullardır. Çocuk için okul; aile dışında ilk sosyalleşme yeri olması, aileden edindiği ilk eğitimin burada sınanması ve belirli kurallar altında toplumla etkileşim yeri olması bakımından oldukça önemli bir yer teşkil etmektedir. Eğitim ortamlarından çocuğun uzaklaşması yeni sorunların ortaya çıkmasına ve riskli davranışlar içine girmesine yol açmaktadır. Bu nedenle çocukların riskli davranışlarının ciddi bir suça dönüşmesinin önlenmesinde ve suç davranışlarının başlangıçta tespit edilmesinde eğitime ve önemli uzmanları olan öğretmenlere büyük roller düşmektedir.

Çocuğun içinde bulunduğu durum ve şartlar nedeniyle gelecekte zarar görebilme ve bunun zararlı etkilerini yetişkinliğe taşıma olasılığı bulunan çocuklar "risk altındaki çocuklar", okulda ise "risk altındaki öğrenci" olarak tanımlanmaktadır. Risk altında bulunan çocuklar

ifadesi ilk önce hangi çocuğun riskte olduğu, kimler olduğu ve onlar için risklerin neler olduğu soruları önem kazanmaktadır. Bu çocuklar ile ilgili çalışmalar daha çok tıp alanında görülmekle birlikte diğer alanlarda ülkemiz literatüründe fazla araştırma bulunmamaktadır. Çocukların günümüzde suça yönelmelerini önlenmek için yapılan çalışmalarda, bu durumun ortaya çıkmasında etkili olan faktörlerin nedenleriyle tespit edilmesi, koruyucu ve önleyici tedbirlerin oluşturulması ve nedenlerin etkisini azaltacak veya ortadan kaldıracak yöntemler üzerinde çalışılması oldukça önem kazanmıştır.

Çocukların risk altında bulunmasına neden olan birçok faktör bulunmaktadır. Bu riskler bireysel, aileden ve çevreden kaynaklı ana faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak çocuğun risk altında bulunmasının nedenlerinin farklı olmasına rağmen, eğitim hayatı boyunca yaşadıkları akademik başarısızlık, okul devamsızlığının fazla olması ve suç ile temas etme olasılığının yüksek olması ortak sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle aileden ve çevreden kaynaklı birtakım nedenlerden dolayı bu çocukların tespitinde zorluklar oluşmakta ve müdahale edilmesi ve önleyici tedbirlerin uygulanmasında gecikmeler yaşanmaktadır.

Türkiye’de zorunlu eğitim her kademesinde (ilköğretim ve ortaöğretim) çocuğun bekleyen risklerin ve suça eylemi gibi durumların olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde yapılan çalışmalar suça sürüklenen çocukların 12-18 yaş aralığında olduğunu göstermektedir. Bu yaş aralığı yetişkinliğin erken provasının yapıldığı ergenlik dönemine denk gelmektedir. Ergenlik dönemi çocuğun kişiliğinin oluştuğu, sosyalleşmeye başladığı, fiziksel ve psikolojik değişimlerin ağır bastığı bir dönem olarak belirtilmektedir. Bu dönemin değişim özellikleri ile çocuğun taşıdığı risklerin birleşmesi suçlu kişilik oluşumunu ve suça temasını daha kolaylaştıracaktır. Eğitim ortamı bu açıdan bakıldığında, çocuğun okul hayatında gösterdiği davranışlar, iki önemli noktada ipuçları vermektedir. Birincisi çocuğun olumsuz, riskli ve suç davranışlarının nedenleri ile taşıdığı risklerin tespit edilmesi, ikinci olarak ileriki dönemde de nasıl biri olacağı konusunda verdiği ipuçları noktasında önem taşımaktadır. Öğretmenlerin çocukların taşıdığı risklerin sinyallerini vermesine bağlı olarak farkındalığı ve uygun müdahalelerle farklı stratejiler geliştirilmesi önemlidir. Çocuğun taşıdığı kimi risklerin tespiti, anında müdahalelerin yapılmasına, koruyucu tedbirlerin uygulanmasına ve yeni politikaların geliştirilmesine imkan sağlayacaktır. Ancak, yapılacak etkili girişimler için, öncelikle işin uzmanları ve alanda çalışan kişilerin görüşleri değerlendirilerek problemin gerçek boyutlarıyla sorunun saptanması gerekmektedir. Bu bağlamda çocuğun ailesinden sonra en çok vakit geçirdiği yer olan okullar ve önemli aktörü öğretmenlerin risk altındaki çocukların tespitinde, onlara müdahale edilmesinde ve tekrar topluma ve eğitime kazandırılmasında önemli olduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda çocukların risk altında bulunmasının ve suça yönelme nedenlerinin tespitinde, koruyucu müdahalelerin uygulanmasında ve önleyici tedbirlerin oluşturulmasında öğretmenlerin farkındalıkları ve görüşleri önemli görülmektedir.

Çalışmamızda risk altındaki çocukların suça sürüklenmelerinin önlenmesinde eğitimin rolüne ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin araştırılması amaçlanmaktadır. Çalışmamızda risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmelerinin önlenmesinde eğitimin ve eğitimcinin rolünü ortaya koyarak eğitimci görüşlerine bağlı çözüm önerileri geliştirmek temel amaçları oluşturmaktadır. Çorum ilindeki ortaokul ve lise öğretmenlerin görüşlerine bağlı olarak tez çalışmasının amaçları maddeler halinde aşağıda özetlenmiştir:

- Öğretmenlerin risk altındaki çocukların suç davranışlarının nedenleri hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmak,
- Öğretmenlerin risk altındaki çocukların suç davranışını önleyici tedbirlerle ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak,
- Öğretmenlerin riskli ve suç davranışı olan öğrencilerin kişisel ve ailesel faktörlerine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak,
- Öğretmenler risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde ne kadar yer almaktadır ve rolü nedir? istatistiklerini ortaya çıkarmak,
- Öğretmenler çocukların riskli ve suç davranışı yönetiminde hangi stratejileri benimsemektedir?
- Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde öğretmen görüşleri doğrultusunda yeni çözüm önerileri sunmak,

1. BÖLÜM

KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ARAŞTIRMASI

1.1. Risk Altında Bulunan Çocuk Kimdir?

Türk Dil Kurumuna (TDK) göre “Risk” kavramı zarara uğrama tehlikesi, “Risk Faktörü” zarara uğratma olasılığı olan etken olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021). Bu tanımlardan yola çıkarak, “gelecekte zarara uğrama tehlikesi altında olan çocuklar” risk altında bulunan çocuklar olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun risk durumu bulunduğu yaşam alanı veya statüsüne göre farklı adlandırılabilir. Okul çağında bulunan çocuk için “risk altındaki öğrenci” ifadesi kullanılırken aileden, çevreden kaynaklı risk durumlarına göre “risk altındaki çocuklar” ifadesi kullanılmaktadır. Aslında bu kavramlarla çocuğun ilerki yaşamında zarar görme olasılığını ortadan kaldırmak ve barındırdığı riskleri tespit etmeyi amaçlamaktadır (İpek, 2010). Genel olarak değerlendirildiğinde bireylerin yaşamının bebeklikten yaşlılığa kadar olan yaşam dönemleri arasında riske en fazla maruz kalınan yaşam dönemlerinin başında “ergenlik” gelmektedir. Birleşmiş Milletler’in önerdiği gibi 18 yaş altı, “çocukluk” olarak kabul edilmiş ve risk, risk algılama ve riskten korunma tutumları ergenliğin önemli bir aşaması olan “erken ergenlik (12-15 yaş)” dönemindeki çocuklar temel alınarak değerlendirildiğinde; bu dönem çocukların yaşamında genel anlamda, ekonomik, fiziksel, psikolojik sosyal, ve işlevsel riskler belirtilmektedir. Sosyal risk; daha çok çocuğun ailesi ve sosyal çevresiyle yaşadığı ilişkileri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ekonomik risk; para emelinde paranın kullanımı ile ilgili kararlarla ortaya çıkmaktadır. Fiziksel risk; sağlık, beslenme, barınma gibi yaşam koşullarına ilişkin risklerdir. Psikolojik risk; temelde çocuğun öz güvenini yitirmesi, kendini ifade edebilmede yaşadığı zorluğun kişinin benlik algısında ve oluşumunda kendiliğinden gelişen bir risk faktörüdür. İşlevsel risk; ihtiyaçları karşılama ve yaşamdaki başarı ile ilişkilidir. Erken ergenlik döneminde ortaya çıkan bazı fiziksel, sosyo-ekonomik, çevresel ve davranışsal değişiklikler, riski algılama, riski yürütme ve riskten korunma tutumları benimsemeye farklılıklara neden olabilmektedir (Hablemitoğlu ve Yıldırım, 2009).

Risk altındaki çocuk, dönemi itibarıyla yaşlarına uygun olmayan riskli ve tehlikeli yaşam şartları içinde bulunan, korunmaya ve bakıma ihtiyacı olan çocukları ifade eder. Sokak çocukları, mülteci çocuklar, suça sürüklenen çocuklar, çalışan çocuklar, ihmal ve istismara maruz kalan çocuklar risk altındaki çocuk olarak adlandırılmaktadır (Uçuş, 2016). Bazı araştırmalar kısmende olsa tüm çocukların risk altında olduğunu savunurken, kimi çocukların akranlarına göre ve içinde bulunduğu tehlikeli ortama göre daha fazla risk altında olduğunu belirtmektedir. Çocuğun engelinin olması, düşük benlik algısı, ihmal ve istismara uğraması risk altında olmasına neden olurken çocukların yaşadığı ve geliştiği ortamdan kaynaklı risklerin daha belirleyici olabileceği savunulmaktadır (TOÇEV, 2019). Türkiye’de devlet yapısı içinde resmi kurumların örgütlenmesi değerlendirildiğinde dezavantajlı grupların çocuklar, engelliler ve kadınlar başlıkları altında üç toplumsal kesimin kastedildiği

görülmektedir (Elmas, 2018). UNESCO çocuk raporunda dezavantajlı çocukları; konumsal ve bireysel farklar, eğitimi grupsal, yoksullukla ilişkili olarak dört kategoride değerlendirmiştir. Konumsal farkları yaşanılan yerin kır-kent ve göçmenlik statüsü olarak, bireysel farkları, özel eğitim ihtiyacı olan, bireysel farklara bağlı eğitilebilirlik olarak, grupsal farklılıkları; dil, din, ırk ve etnik bağlamında ifade ederken, yoksulluk bağlamında gelir yoksulluğu ve sosyo-ekonomik statü bağlamında ifade etmiştir (UNESCO, 2010).

Çocuklar, içinde bulunduğu kültürel ve toplumsal alan içinde risklere en fazla açık sosyal grup olarak karşımıza çıkmaktadır ve birçok nedene bağlı değişen dezavantajlılığın farklı sonuçlarını deneyimlemek zoruna kalmaktadır. Olumsuz deneyimlerin zorunlu olarak içinde bulunması çocukların sosyo-kültürel çevresine daha sağlıklı katılmalarını engel olmakta ve bu durum toplumun geleceğini etkileyen bir tehdit olarak görülmektedir. Risk altında bulunan grupların en temel özelliklerinden biri kendine yetememeleri, sorunlarını kendi başına çözememeleri, olumsuz yaşam koşullarıyla başa çıkma noktasında bir başkasına yardımına ihtiyaç duymasındır. Bu yardıma daha çok mahrumiyetin yaşandığı alanlar ile birlikte sağlık, eğitim, ekonomik, sosyal ve biyolojik alanlarda ihtiyaç duyulmaktadır (Kahraman ve Kahraman, 2016).

Çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesi, onları zarara uğratma olasılığı olan faktörlerin risk gruplarının tespit edilmesi için tanımlanması önemli görülmektedir. Böyle bir yaklaşımla çocuklara uygulanacak olan eğitimin etkinliğini de arttıracaktır (Taner, 1985). Risk altındaki çocuklar ifade edilirken ilk başta kimin riskli durumda olduğu, bu çocukların kimler olduğu ve onlara zarar verecek risklerin neler olduğu konularının tespiti önemlidir (TOÇEV, 2019).

Risk altındaki çocuklara yönelik araştırmalar incelendiğinde genel olarak, bu çocukların ebeveynleri açısından; tutarsız ana-baba, denetim eksikliği yaşadıkları, anne-baba otoritesine maruz kaldıkları ve zor şartlarda yaşadıkları, ekonomik yoksunluklar içinde oldukları, aile içi sorunlarının olduğu, eğitimleri açısından; okul genel başarısının düşük olduğu, akademik başarısızlık yaşadıkları, sık devamsızlık yaptıkları, çok erken dönemlerde örgün eğitim sisteminin dışına çıktıkları, okul içinde disiplin olaylarına karıştıkları, olumlu akran grupları tarafından reddedildikleri, aile - okul - çocuk iletişiminin düşük ve iş birliğinin yetersiz olduğu, sosyo-psikolojik açıdan; dikkat eksikliği yaşadıkları davranış bozukluklarının bulunduğu, zor bir mizaca sahip olduğu belirtilmektedir (Nalbant, 2010; McWhirter ve ark., 2004; Kaplan, Johnson ve Bailey, 1987; Eisenberg ve Patterson, 1979; Korkut, 2004).

McWhirter ve ark. (2004) her meslek alanlarının farklı tanımladığını ifade etmektedir. Çocukların yaşamlarındaki riskleri sosyal çalışmacılar, psikolojik danışmanlar ve psikologlar sosyal, duygusal uyum problemleri olarak; eğitimciler, öğrenme güçlüğü, okul başarısızlığı, okul terki, devamsızlık, uyum sorunları (şiddet, akran zorbalığı), eğitim yaşamının ve geleceğinin risk altında olması olarak tanımlamaktadırlar (Nalbant ve Babaoğlu, 2016).

1.1.1. Çocuk işçiliği (Çalışan çocuklar)

Dünya Çalışma Örgütü (ILO) "çocuk işçiliğini" çocukların yaşlarını uygun olarak yaşamaktan alıkoyan, potansiyellerini, enerjilerini ve saygınlıklarını eksilten, fiziksel ve zihinsel gelişimlerini olumsuz yönde etkileyen işlerde çalışan çocuklar olarak tanımlanmaktadır (ILO, 2019). Buna göre çocuğu zihinsel, toplumsal fiziksel veya ahlaki açılardan olumsuz etkileyecek zararlı ve tehlikeli işler; okuldan erken ayrılma ve okula düzenli devamından alıkoyan ve eğitim almasını engelleyen işler; okulla birlikte uzun ve ağır işleri birlikte yürütmek zorunda bırakan işler "çocuk işçiliğini" ya da "çalışan çocuğu" ifade etmektedir. Çocuk işçiliği ya da çalışan çocuklar bugün dünyanın kalıcı bir sorunu olarak devam etmektedir. Özellikle azgelişmiş ülkelerde çocuk işçiliği toplam işgücü içinde önemli bir paya sahiptir ve bu sorun çocuk istihdamı olarak güncelliğini korumaktadır (Tunçcan, 2012). Özellikle günümüzde Covid-19 salgınının tüm insanlığı etkilemesi nedeniyle insanların geçim kaynakları ve yaşam şartlarının üzerindeki bu büyük etki, yoksul aileleri ve beraberinde çocuklarını etkilemektedir. Bu nedenle çocuklar ailelerine yardım etmek için çalışmak zorunda kalmaktadır. Dünyada bulunan tüm çocukların yaşının gereği olarak çocukluğunu yaşamak, korunmak, bakılmak, büyümek ve eğitim görmek gibi temel hakları vardır. Ancak salgın tüm insalığı derinden etkilediği gibi çocukların eğitim hakkını ve çocuk işçiliğinden korunma haklarını tehlikeye sokan boyutlara ulaşmıştır (Işık, 2021). Tunçsan (2012)'a göre yoksulluk, işsizlik, hızlı ve çarpık kentleşme, nüfus, eğitim düzeyi, gelenekler gibi faktörleri çocuk emeğinin sömürülmesinin başlıca nedenleri olarak sıralanmıştır (Tunçcan, 2012).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2020) raporuna göre dünya genelinde 160 milyon çocuk farklı nedenlerden ötürü çalışmak zorunda olduğu belirtilmektedir. 89,3 milyonu 5 ila 11 yaş arası, 35,6 milyonu 12 ila 14 yaş arası çocuklar ve 35 milyonu 15 ila 17 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır. Çocuk işçiliğinin yaygınlığı kırsal alanlarda kentsel alanlara göre yaklaşık üç kat daha fazladır. Çocuk işçiliğinin kırsal alanlarda daha yaygın olmasının nedeni çocukların tarım sektöründe çalışmalarından kaynaklanmaktadır. Tehlikeli işlerde çalışan çocukların okula gitme olasılığı daha düşüktür. Çocuk işçiliğindeki çocukların üçte birinden fazlası okul dışında kaldığı için eğitime devam etmediği görülmektedir (ILO, 2020).

TÜİK (2019)'in 5-17 yaş grubundaki çocuklar üzerinde yaptığı çocuk işgücü araştırmasında, Türkiye'de bir ekonomik faaliyette çalışan 5-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 720 bin kişidir. Bu yaş grubundaki diğer çocuk oranına göre çalışmak zorunda kalan 5-17 yaşındaki çocuk oranı % 4,4'tür. Bu çocukların %79,7'sini 15-17 yaş, %15,9'unu 12-14 yaş, %4,4'ünü ise 5-11 yaş grubundaki çocuklar oluşturmaktadır. Cinsiyete göre çalışan çocukların %70,6'sını erkek çocukların, %29,4'ünü ise kız çocuklar oluşturmaktadır. Çalışan çocukların %65,7'si bir eğitime devam ettiğini, bu oranın erkeklerde %65,6, kızlarda %66,1 olduğu tespit edilmiştir. TÜİK'in çocuk işgücü araştırma anketinde, çalışan çocukların çalışma nedenlerinde ilk sırayı %35,9 ile "hanehalkının ekonomik faaliyetine yardımcı olmak", alırken bunu, %34,4 ile "iş öğrenmek, meslek sahibi olmak" %23,2 ile "hanehalkı gelirin katkıda bulunmak" izlemiştir.

%6,4 oranında ise "kendi ihtiyaçlarını karşılamak" için çalışmak durumunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Ülkemizde çocuk işçi olmak zorunda kalan çocukların %30,8'i tarım, %23,7'si sanayi %45,5'i ise hizmet sektöründe yer almaktadır (TÜİK, 2019). Çocuk işçi olarak çalıştırılan çocuklar fiziksel ve zihinsel olarak zarar görme ve eğitimden mahrum kalma riski altındadır. Çocuk işçiliği çocukların eğitimden uzaklaşmasına, sahip oldukları temel hakların kısıtlanmasına ve geleceğini etkileyecek olumsuz yaşam şartları içine sürüklenmeleri ile sonuçlanabilmektedir (ILO, 2021). Bu durumun çocukların "sokakta yaşaması ve çalışmasını, suça yönelmeleri; ailevi, barındırdıkları olumsuz ve riskli yaşam şartları gibi nedenlerle paralellik taşır" (Güngör, 2013). Her sokakta çalışan çocuk, "sokağın çocuğu olmaya aday çocuklar"dır. Bu çocukların aile ilişkileri bir şekilde sürmekte fakat aile korumasından uzak mekânlarda aileye katkı için çalışanların bir kısmı eğitimlerini bırakarak para kazanmanın verdiği hazla zamanla sokağın "sınırsız ve sorumsuz özgürlüğü" nün seçilmesi daha baskın hale gelebilmektedir (Güneş ve Kalaycı, 2004).

Ocak Karabay ve Güzeldere (2017), 70 çocukla yaptıkları araştırmada, farklı gelire sahip ve sokakta çalışan her iki çocuk grubunun da eğlenceli etkinlikler yapmayı ve oyunlar oynamayı mutluluk kaynağı olarak görmelerine rağmen aile ile vakit geçirmenin daha mutlu olacaklarını ve verilecek hediyelerden dahi kendileri için daha öncelikli olduğunu belirtmişlerdir. Yine çalışmada sokakta çalışan çocukların gelecekte mutlu olmak adına okula gitme isteklerinin araştırmadaki diğer çocuklara göre daha çok istedikleri ve dile getirdikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda çocuk işçiliğinin sona erdirilmesi için en önemli ve etkin rolün eğitime düştüğü görülmektedir (Ocak Karabay ve Güzeldere, 2017). Çocuk işçilerin ağır, istismara açık ve tehlikeli şartlarda çalışmalarına ve çoğunlukla eğitimden uzak kalmalarına yol açan faktörlerin ve sorunların ortadan kaldırılmasının ilk adımı bu çocukları bütünüyle tanımaktan geçmektedir (Şişman, 2006).

1.1.2. Sokak çocukları

"Sokak çocukluğu" modern dünyanın toplumsal sorunlarından biri olarak özellikle büyük kentlerin baş etmeye çalıştığı can alıcı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Barış, 2011). Sokak çocuklarının tanımı noktasında araştırmacılar kesin bir tanımlama yapmakta sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunun kaynağı gerçek sokak çocuğu ile sokakta çalıştıktan sonra ailesinin yanına dönen çocukların kesin tespitinin yapılmasındaki zorluktan ileri gelmektedir (Meclis Araştırmalar Komisyonu, 2006). UNİCEF'in yaptığı araştırmalar sonucunda sokak çocuklarının, sokağın çocukları ve sokaktaki çocuklar olarak iki ana başlıkta değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Sokaktaki Çocuk; ailenin geçim sorumluluğunu erken yaşta paylaşmak zorunda kalan, çocuğa aile desteğinin ve aileyle bağlarının giderek azaldığı çocuklar, sokağın çocukları; aileleriyle hiçbir ilişkisi olmayan ve ailenin desteğini almayan, neredeyse tüm gün sokakta kalan, ailesi, sosyal hayat ve okul ile ilişkilerini koparmış ailelerinden ya zorla ya da kendi istekleriyle ayrılan çocuklar olarak tanımlanmaktadır (UNICEF, 1998).

Çocuğu sokağa düşüren sebeplerin, sokaktaki çocuklarının sorunlarının incelenerek alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi ile ilgili meclis araştırması komisyonu raporuna (2006) göre, çeşitli nedenlere bağlı sokakta yaşayan veya çalışan çocukların bulunduğu farklı illerde yürütülen çalışmada, bu sorununun sebepleri ile ilgili şu etkenler belirlenmiştir; aileden kaynaklı faktörler (ailenin parçalanması, ihmal ve istismarı, aile içi şiddet), eğitim sorunları (eğitimsizlik), ekonomik sorunlar (işsizlik), göç (tarım politikalarındaki yetersizlik, terör, yoksulluk), çocuk sayısının fazla olması, sosyal güvenlik, aile planlamasındaki eksiklikler, gecekondulaşma, bölgelerin ekonomik gelişmişlik farklılığı ve gelir dağılımındaki adaletsizliktir (Meclis Araştırmalar Komisyonu, 2006). Barış (2011) sokakta yaşayan çocuklar sorununun temel nedenlerini: Aile İçi Faktörler; üvey anne-baba, ailede şiddet, parçalanmış aile, aile içi istismar, değişen aile yapısı ve ailenin çözülmesi, Sosyo-Ekonomik Faktörler; yoksulluk, gecekondulaşma ve çarpık kentleşme, sosyo-kültürel uyumsuzluk olarak iki ana başlıkta değerlendirmiştir (Barış, 2011). SHÇEK (2007)'in hedeflenmiş 13 ilde sokakta çalışan çocukların eğitime yönlendirilmesi projesi final raporuna göre çocukların sokakta bulunma nedenlerini ilgili yapılan araştırmanın sonuçları şu şekildedir. 1145 çocuk aile içi şiddet (% 18,40), 548 çocuk aile ile anlaşamama (% 8,80), 821 çocuk aile parçalanması (% 13,20), 180 çocuk zorla çalıştırılma (% 2,90), 211 çocuk arkadaş etkisi (% 3,30), 122 çocuk yurt-yuva uyumsuzluğu (% 1,90), 312 çocuk kendisi (% 5), 1650 çocuk diğer (% 26,50), 1217 çocuk bilgi yok (% 19,60) toplamda 6206 çocuk olarak belirtilmiştir (SHÇEK, 2007). Sokakta çalışmak ve yaşamak çocuğun riskler ile karşılaşmasıyla sonuçlanabilir ki Henry Mayhew'in de belirttiği gibi, çocukların sokakta çalışmaları/yaşamaları "çocuklar tüm çocuksu yönlerini, yani çocukluklarını" kaybetmesine neden olmaktadır (Acar, 2010). Çocukların bu riskli ortamlarda bulunması eğitim, barınma, sağlık gibi temel haklarından mahrum kalmasına ve sonucunda suça itilmesiyle sonuçlanmaktadır (Kahraman ve Kahraman, 2016).

1.1.3. Suça sürüklenen çocuklar

Çocuklar suçlu olarak dünyaya gelmezler. Suç çocukların buldukları sosyal çevreden öğrendikleri bir davranıştır. Bu nedenle suç davranışını öğrenerek suçu sürüklenmektedirler (Bağış, 2019). Çocukların işlediği suçların artması, çocuğun suça sürüklenmesi kavramının irdelenmesini gerektirdiği gibi tüm detaylarıyla araştırılması gerekmektedir. Yavuzer (1981), "çocuk suçluluğu diğer suçlardan farklılık göstermese bile çocuğun yaşının ilerlemesi nedeniyle toplum için ciddi sorunları da içinde barındırmasından dolayı kaygı verici" olarak değerlendirmiştir (Yavuzer, 1981). Çocukların suça sürüklenmesi sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde suç kuramları oldukça fazla olup, karışık ve değişken bir görünüm sergileyebilmektedir. Bunun temel nedeni ise suçluların bireysel özelliklerinin (cinsiyet, yaş, eğitim, sosyalleşme biçimleri, medeni durum vb.) farklılıklar göstermesi yanında, çocuğu suça yönelten çevresel ve aileye bağlı sorunlu aile yapısı, işsizlik, yoksulluk, göç gibi sosyo-ekonomik faktörlerin çok değişkenlik göstermesine bağlanabilir (Kızmaz, 2004).

Risk taşıyan çocuklar içinde en avantajsız olan gruplardan birinin de suça itilmiş çocukların olduğu görülmektedir. Yaşam koşulların çocukları suça itmesi nedeniyle “suçlu çocuklar” değil “suça sürüklenen çocuk” olarak nitelendirilmektedirler. Batı literatüründe “Juvenile Delinquency” açıklanan, tam karşılığı “reşit olmayanın suçluluğu” olarak çevrilebilecek terim ülkemizde “Çocuk Suçluluğu” olarak kullanılmaktadır (Çopur ve ark., 2015). Evrim (1970) çocuk suçluluğunu genel olarak, “Bir çocuktaki anti-sosyal eğilimlerinin ve davranışlarının hukukun müdahalesini gerektiren bir duruma gelmesi” olarak belirtilmektedir (Akalın, 1999). Bu kavramla “yasalarda suç olarak tanımlanan ve belirtilen bir fiili işlediği iddiası ile hakkında kovuşturma veya soruşturma ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu” ifade eder (İpek, 2010).

Çocuk, “zihinsel, fiziksel ve ruhsal yönden tam bir olgunluğa erişmemiş, toplumdaki rol ve görevlerini henüz öğrenmekte olan, bakıma ve eğitime gereksinimi olan varlıktır” şeklinde tanımlanmaktadır. Çocukların yaşları gereği zihinsel, fiziksel ve ruhsal yönden bakıma ve eğitime ihtiyaçlarının olması nedeniyle risklerle karşılaşma olasılığı yüksektir (Irwin, 2003). Anayasamızda yetişkin bireylerden farklı olarak çocukların özel korunması gerekliliği ifade edilmiştir. Çeşitli ülkelerin anayasalarında olduğu gibi T.C. Anayasasında da çocukların özel olarak korunmasına yönelik maddeler içermektedir. Anayasamızda “çocuk hakları” ile ilgili düzenlemelere 41. ve 61. maddelerde yer verilmiştir.

Çocuklarda problemleri evre olarak görülen ergenlik döneminde suç işleme davranışları yoğun olarak görülmektedir. Bu evre bir geçiş dönemi gibidir (Özkök, 1996). Çocukların bütün yaş grupları içinde en riskli evrenin hızlı fiziksel büyümenin, cinsel gelişmenin ve psikososyal değişimlerin gerçekleştiği ergenlik dönemidir (Irwin, 2003). Çocukların doğası gereği duygusal ve fiziksel güçsüzlükleri, sosyal ve hukuk normlarını ayırt etme ve bu kurallara uyum göstermede birtakım zorluklar yaşaması onların tehlikeli, sağlıksız ve riskli ortamlarda bulunmasına ve suça sürüklenmelerine neden olabilmektedir. Ayrıca çocukların bu gelişim dönemi özelliklerine bağlı olarak, kanunla belirlenen suç davranışlarını algılama yetenekleri yetişkinlerden beklenildiği ölçüde olmayabilir (Bülbül ve Doğan, 2016).

Polat (2018) çocuklar suça sürüklenmesinde etkili olan faktörleri iki ana neden ekseninde değerlendirmiştir.

Sosyolojik Nedenler: Hızlı sanayileşme, kırsaldan kente göç, gecekondulaşma, düzensiz yerleşme, gelir dağılımında eşitsizlik, sosyo-ekonomik yetersizlik

Psikolojik Nedenler: Aileden kaynaklanan nedenler (anne-baba ayrılığı, aşırı baskıcı tutumu anne-baba ilgisizliği, ebeveynlerden birinin olmaması, baba veya annede alkolizm, madde bağımlılığı (Polat, 2018). Bağış (2019) çocukları suça sürükleyen çevresel nedenler üzerine yaptığı araştırmada bu çocukların okulda akademik olarak başarısız olduklarını ve kariyer hedefleri olmayan okul içi ve dışı disiplinsiz davranışlar gösterdiklerini belirtmiştir. Ayrıca ailede ve arkadaş gruplarında suçlu olan ve madde/alkol kullanan bireylerin olmasının onları

örnek almalarıyla olumsuz ve tehlikeli ortamlarda bulunmalarıyla sonuçlanabilmektedir (Bağış, 2019). İçli (2009) çocuk suçluluğunun sosyolojik, psikolojik ve biyolojik (kalıtımsal) olmak üzere üç ana temel üzerinden nedenleri açıklamaya çalışmıştır (İçli, 2009). Çocukların suç sayılan bazı eylemleri, kendi iradeleri dışında gelişimleri için ihtiyaç duydukları imkânlarla kısıtlı olarak ulaşmaları ya da hiç ulaşamamalarının sonucudur. Bu yönüyle suça itilen çocuklar istismar ve ihmâl, ihmalkâr ve yeteriz ebeveynlik, sosyo-ekonomik zorlukların ve bu faktörlerle gelişen sağlık sorunlarının mağdurları durumundadır (UNICEF, 2007).

Ülkemizde “Çocuk Koruma Kanunu” (ÇKK) ile çocukların özgürlüğünü kısıtlayıcı tedbirler ve cezai işlemler sonucu hapis cezası uygulanması kararına “en son çare” olarak başvurulması gerektiği belirtilmiştir. Böylelikle suçun ayrıca mağduru olan çocukları koruma ve destekleme tedbirleri ön plana çıkarılarak tekrar topluma kazandırmak temel amaç olarak hedeflenmiştir (Bülbül veDoğan, 2016).

Tablo 1.1. Güvenlik birimine geliş nedeni, yaş grubu ve cinsiyete göre gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı (TÜİK, 2020).

Geliş nedeni	Yaş grubu									Bilinmeyen Toplam
	- 11			12 - 14			15 - 17			
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	
Toplam	85 712	50 064	35 648	91 029	57 175	33 854	273 606	202 170	71 436	456
Suçta sürüklenme	3 802	2 384	1 418	30 135	24 299	5 836	79 675	68 579	11 096	426
Kabahat işleme	219	139	80	574	458	116	82 818	72 647	10 171	-
Kayıp (Bulunan)	1 641	1 049	592	5 657	2 875	2 782	15 082	7 179	7 903	-
Mağdur	72 607	42 420	30 187	36 658	19 273	17 385	61 696	31 437	30 259	-
Bilgisine başvurma	7 169	3 909	3 260	17 803	10 147	7 656	33 742	21 987	11 755	30
Diğer	274	163	111	202	123	79	593	341	252	-

Tablo 1.1.'de TÜİK verilerine göre 2020 yılında geliş nedeni, yaş grubu ve cinsiyete göre güvenlik biriminde verileri bulunan çocukların karıştığı olay sayısı 450 bin 803 olmuştur. Bu olaylarda çocukların %37,9'u mağdur sıfatıyla güvenlik birimine gitmiştir. Bu çocukların %25,3'ü kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla, %18,5'i kabahatte bulunması, %13,0'ı bilgisine başvurma amacıyla, %5,0'ı kayıp (hakkında kayıp müracaatı yapıp daha sonra bulunan) olması sebebiyle, %0,2'si ise bu nedenlerin dışındaki diğer nedenlerden dolayı güvenlik birimlerine gelmişlerdir. Verilen yaş gruplarından 15-17 yaş arası çocukların toplamda 273.606 güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca kayıp (bulunan) hariç cinsiyet bağlamında erkeklerin karıştığı olay sayısı kızlara göre fazladır.

Çocukların yaşı gereği bulunması gereken eğitim sürecinin dışına çıkmaları, tehlikeli ortamlarda çalışmaya başlamaları veya okula devamsızlıklarıyla başlayan okul terkiyle sonuçlanan sürecin içine girmeleri, boş vakitlerini internet kafe ve parklarda geçirmeleri, bu mekânlarda tanıştıkları kişi ve akranları tarafından madde kullanmaya ve suç teşkil edecek davranışlara yönlendirmeleri sosyal bir sorun oluşturmaktadır (Sarioğlu, 2018). Suçun nedenlerinin, oluşumunun ve önleme stratejilerinin tespiti, suçun infazından daha önem taşımaktadır. Suçun önlenmesine yönelik 'Acil Eylem Planı' olarak ele alınması ve stratejilerin geliştirilmesi zorunlu görünmektedir. Beccaria'nın belirttiği gibi; *"zaman ve koşulların elverdiği en etkili tedbirlerle bir suçun önlenmesine yönelik çaba gösterilmemişse işlenen suçun cezalandırılması haklı sayılamaz"* (Cevher, 2007). Konuyla ilgili değerlendirmeler bir bütün olarak incelendiğinde, üzerinde önemle durulan farklı iki nokta olduğu görülür. Birincisi suçu önlemeye yönelik tedbir ve erken tanı çabaları, ikinci olarak suçun ortaya çıkışındaki ilk belirtilerin ve riskli davranış eğilimlerinin çocuklukta görüldüğü düşüncesiyle, çocuk suçluluğu araştırmaları önem kazanmaktadır (Aktan, 1988).

1.1.4. İhmal ve istismara uğrayan çocuklar

Çocuğun ihmal ve istismarı, onun bakımını, korunmasını sağlayan bir yetişkin tarafından çocuğa yöneltilen, uygunsuz ve hasar verici olarak nitelendirilen, çocuk gelişimini engelleyici eylem ya da eylemsizliklerin tümü şeklinde tanımlanmaktadır (Akbaş, 2002). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) çocuk istismarını, çocuğun fiziksel ve psikososyal gelişimini ve sağlığını olumsuz yönde etkileyen bir yetişkinin bilerek veya bilmeyerek yaptığı davranışlar olarak ifade etmektedir (Dubowitz, 2005). Amerikan Psikoloji Birliği'nin (2002) yaptığı tanıma göre, *"etkileri, sıklığı ve içeriği nedeniyle çocuğun sosyal ve duygusal sağlığını etkileyen önemli bir halk sağlığı krizi"* olarak, ihmal ve istismarı sosyolojik boyutuyla tanımlamıştır (Sürsavur ve Demirel, 2018).

Çocuğun yakın ve uzak gelecekte tüm yaşamında derin etkiler ve izler bırakan ihmal ve istismarın travma niteliği taşıması kuşkusuzdur. Bu çocukların olgu muayenesinin güvenli bir ortamda ve çocuk dostu bir bakışla yapılması ihmal ve istismara uğramış çocuğun travmatik olumsuz durumları tekrar yaşamaması açısından önemli görülmektedir (Dokgöz ve ark., 2003). Çoğu zaman çocuğun özbenlik saygısının zedelenmesi, ruhsal, psiko-sosyal ve fiziksel olarak etkilemesi gibi nedenlerden dolayı istismar türlerini kesin hatlarla birbirinden ayırmak kolay olmamaktadır. Çünkü uygulamada, çoğu zaman, fiziksel istismara uğrayan bir çocuğun birden fazla türden istismara maruz kaldığı görülmektedir (Kozcu, 1991). Fiziksel, duygusal ve cinsel olmak üzere çocuk istismarının üç farklı türünden bahsedilmektedir (Armağan, 2007). Jakubczyk ve ark. (2014)'ı yaptıkları araştırmada çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismar öyküsü, yetişkinlik döneminde farklı psikiyatrik bozukluklar olarak ortaya çıkmasına neden olan risk faktörleridir. Bu çocuklarda yaşamlarının ileriki dönemlerinde; travma sonrası stres, depresif durumlar, anksiyete sorunları, madde kullanımı ve bağımlılığı, bipolar bozukluk gibi ruh sağlığını etkileyecek durumlara, uyku ve yeme

bozukluklarına yol açabilir (Jakubczyk ve ark., 2014). Ülkemizde çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması (2010) sonuçlarına göre okul, aile vb. yerlerde 7-18 yaş arasında bulunan çocukların %51'i duygusal istismara uğradığı, %43'ü fiziksel istismara, %25'i ihmale ve %3'ü cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmektedir (Sofuoğlu ve ark. 2014). Yine fiziksel ihmal ve istismar, en çok birliktelik gösteren çocuğun risk altında bulunmasına neden olan saldırgan ve suça yönelik davranışlarıdır (Balcıoğlu, 2001). Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) araştırmasına göre yetişkinlerin 1/4'i çocukluğunda fiziksel istismara uğramaktadır. Yine yetişkin kadınların 1/5'i, erkeklerin ise 1/13'i çocukluğunda cinsel istismara maruz kalmaktadır (WHO, 2016).

Şekil 1.1. Cinsel İstismar Olaylarında Hukuki Sürecin İşleyiş Şeması (Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, 2016).

Kaynak: TBMM, Meclis Araştırma Komisyonu Raporu (03 Kasım 2016), 26. Yasama Dönemi: Yasama Yılı: 2, s. 229.

Sofuoğlu ve ark. (2014)'nın Denizli, Zonguldak ve İzmir'de 7540 okula devam eden 11, 13, 16 yaş grubundaki çocukla yaptıkları çalışmalarında, çocukların yaşamları boyunca yaşadıkları fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak, olumsuzları deneyimlemek zorunda kaldıkları çocukluk çağı ihmal sıklığı 11 yaşındaki çocuklarda %70.5; 13 yaş grubunda %58.3; 16 yaş grubunda %42.6; son bir yıldaki ihmal sıklığı ise 11 yaş grubunda %62.7; 13 yaş grubunda %46.0; 16 yaş grubunda %37.5 olarak saptanmıştır. Ayrıca çocukluk çağı psikolojik bazı olumsuz deneyimleri, şehirde yaşayanlarda kırsala göre, fiziksel olumsuz çocukluk çağı deneyimleri erkeklerde, ihmal kızlarda daha yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir (Sofuoğlu ve ark., 2014).

Çocukta ihmal kavramı: "Çocuğa bakmakla sorumlu olan kişilerin, yükümlülüğünü yerine getirmemesi çocuğu fiziksel ya da duygusal olarak ihmal etmesi" olarak tanımlanabilir. Çocuğun bakımı ve korunması bakımından temel gereksinimleri olan beslenme, oyun, güvenlik, duygusal ve fiziksel gelişim, barınma, eğitim, giyim, hijyen ve sağlık hizmetini sağlanmasında ebeveyn veya yetişkinlerin bu görevleri reddetmesi ya da yoksunluk veya yetersizlik yaşattırmasıdır (Güler ve ark., 2002). Çocukta ihmale yol açan faktörler şunlardır. Fiziksel İhmal: uygun olmayan giysiler, yetersiz beslenme, kazalara karşı önlem alınmaması, yetersiz temizlik, intrauterin ihmal, terk, kovma, diğer koruma güçlükleri (çocuğun bir aile üyesi tarafından sürekli dışlanması ya da tekrarlayıcı bir şekilde çocuğun bakımı için başkalarına bilinçli olarak bırakılması) olarak ifade edilmektedir (Erermiş, 2001; Şahin, 2002).

Duygusal ihmal: ebeveynlerinin çocuğun temel duygusal gereksinimlerine yönelik şefkat, ilgi ve sevgi temelli olumlu dönüşlerinin olmaması ve çocuğun ayrıca ergenlik dönemi ihtiyaçlarının karşılanmaması, aile desteğinin olmaması ve kontrolünden uzak bırakılması olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2002). Duygusal ihmalde çocukların ruhsal gelişimleri ve psikolojik etkileri şu şekilde özetlenebilir; güvensiz ve yetersiz bağlanma, kognitif yetilerinde bozukluk, anksiyete, duygusal iletişimden kaçınma, sosyal uyumda bozulma, depresyon, saldırgan davranış, diğer çocuklara göre etkilerini daha fazla gösterdiği gözlemlenmektedir (Erermiş, 2001). Cinsel ihmal: Yeterli cinsel eğitimin çocuğa verilmemesi, çocuğu insanların geçirdiği cinsel gelişim evreleri hakkında bilgilendirmemek olarak ifade edilmektedir. Tıbbi ihmal: çocuğun sağlıkla ilgili gereksinimlerinin karşılanmamasıdır (Karaman, 1993). Eğitim ihmali: Çocuğun yaşamında en temel haklarından olan eğitimin ebeveynler tarafından ihmal edilmesi, gerekli ilginin gösterilmemesidir. Eğitimin ihmalinde ebeveynlerin duyarsız ve ilgisiz davranışları şu şekilde özetlenebilir; çocukların okuldan kaçmalarının süreğen hale gelmesine yol açmak ve bu davranışlarına izin vermek, tekrarlayıcı okul devamsızlığı ve ebeveynin bu duruma izin vererek takibinin yapılmaması ve bunu görmezden gelmek, okula göndermek yerine çocuğu çalıştırma, kardeş baktırma, okul yaşı gelmiş bir çocuğu okula kaydettirmemek, özel eğitime gereksinimi olan bir çocuğun öğrenme güçlükleri, zihinsel kapasitede sınırlılık gibi nedenlerle özel eğitime gereksinimi olan bir çocuğun öğrenme güçlükleri ile ilgili ihtiyacının reddedilmesi eğitim alanındaki bir ihmallerdir (Erermiş, 2001).

Güler ve ark. (2002)'in 150 anne üzerinde yaptıkları araştırma sonucunda, bu annelerin %32,2'sinin hastalık durumunda herhangi bir sağlık kurumuna başvurmadığı, %28,7'sinin çocuklarının isteklerini ve ihtiyaçlarını göz ardı ettiği, %14,7'sinin çocuğun eğitim ile ilgili öğretmen veya okul idaresi ile görüşmediği belirlenmiştir. Ayrıca belirtilen ihmellere ek olarak, çocuklarına fiziksel ihmal olarak % 23.1'i ise dövdüklerini, % 53.8'i tokat attığını, belirtmiştir (Güler ve ark., 2002).

Türkiye Aile Araştırma Kurumu'nun 4287 haneye 1994 yılında şiddet öyküsü üzerine uyguladığı anket sonucunda, % 34 oranında çocuklara fiziksel şiddet uyguladığını ve ailenin kendi şiddet deneyimlerinin de % 70 olduğunu tespit etmiştir (Uysal, 1998). Ülkemizde okul ortamında ve dışında çocuk ihmal ve şiddet olayları her geçen gün artmaktadır. İlköğretim ve lise düzeyinde bu şiddet ve ihmal davranışları kendini kavga, haraç kesme, çeteleşme, okul eşyalarına zarar verme, tehdit olarak göstermektedir. Bu tür riskli şiddet ve ihmal davranışları okullarda öğrencinin yaşam ve akademik kalitesini ve başarı düzeyini etkilemektedir (Özgür, 2011). Walsh ve ark., (2005)'i okul çağı çocuklarının ev ortamıyla birlikte en çok vakit geçirdikleri yer okul ortamı olduğunu ve bu bağlamda ihmal istismara maruz kalan çocukların tespitinde ve gerekli müdahalelerin yapılmasında okulun çok önemli bir kurum olduğunu nitelendirilmiştir. Ayrıca çocukların çoğu zamanlarını okulda geçirmeleri ve öğretmenleri ile sürekli iletişim halinde olmaları yanında öğretmenlerin çocuk eğitimi ile ilgili beceri, bilgi ve tecrübeye sahip olmaları, ihmal ve istismara uğrayan çocukların belirlenmesinde ve korunmasında son derece önemli bir meslek grubudur. Öğretmenlerin bu etkin ve aktif rolleri nedeniyle üniversitelerde öğretmen adaylarına yönelik çalışmalar yapılmasının ve uygun stratejilerin öğretilmesinin önemli olduğu belirtilmiştir (Sağır ve Gözler, 2013).

Korunmaya ve bakıma muhtaç çocuklar

ÇKK'da korunma ihtiyacı olan çocuk; "Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk" olarak tanımlanmaktadır (m.3/a1). Koruma altındaki çocuklar 2828 sayılı SHK'ya ya da 5395 sayılı ÇKK'ya göre koruma altına alınmaktadır. 2828 sayılı SHK'ya göre; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olmak koşuluyla; ana veya babasız, ana ve babasız çocuklar; ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan çocuklar; ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen çocuklar; ana veya babası tarafından ihmal edilip fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi kötü alışkanlıklara ve her şekliyle tehlikeli olabilecek ortamlarda savunmasız ve korunmasız bırakılan bu çocukların hem bakıma ve hem de korunmaya ihtiyacı vardır (m.3). En genel anlamıyla, sağlıklı ve güvenli bir ortamda yetişmesi ve gelişmesi için gerekli ortam ve koşulların sağlanamayan çocukların bakıma ve korunmaya ihtiyacı vardır. Dar anlamda ise korunmaya ihtiyacı olan çocuk, toplumun doğal ve olağan koşulları dışında, tehlike içinde olabileceği ve bu riskleri taşıdığı anlaşılan, bu duruma yönelik toplumca el konulması ve tedbir alınması gerekli

çocukların yerleştirilmesine ve eğitimini devamının sağlanmasına, (3) Bakım tedbiri; çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi halinde, çocuğun resmi veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden faydalanmasını sağlamak için buralara yerleştirilmesine, (4) Sağlık tedbiri; çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavi olmalarının sağlanması ve takibine, (5) Barınma tedbiri; sığınacak yeri olmayan çocuk sahibi olan kişi ya da hamile kadınlara (yaşamı tehlikede olan) barınma yeri sağlanmasına (ÇKK, m.5). Dezavantajlı durumları yanında, koruma altındaki çocuklar eğitim süreçleri boyunca akademik olarak mücadele halindedir. Bu çocuklar ve gençler özel eğitime kayıt, düşük mezuniyet, okul davranış sorunları, sınıf tekrarı gibi birçok eğitimsel çıktılar bakımından yüksek risk grubunda olduğu görülmektedir (Gustavsson ve MacEachron, 2012). Her türlü tehlikeden uzak tutulması gereken koruma altındaki çoğu öğrenci bazı eğitimsel olanaklarına verimli olarak ulaşamamaktadır. Bu çocukların çoğu kaliteli bir eğitimin dışında kalmasını önlemek için müfredat dışı kulüp çalışmalarına, sosyal ve spor faaliyetlere, kurslara ve diğer faaliyetlere büyük öneme sahip etkinliklere katılamamaktadır. Ayrıca koruma altındaki çoğu çocuk ileri eğitim için desteklenmemektedir. Bu yönüyle koruma altındaki çocuklar eğitim ortamlarında en dezavantajlı gruplardan birini oluşturmaktadır. Ayrıca koruma altındaki çocukların eğitim ve akademik başarıları, okul ve yerleşim yeri değişikliklerinden ve eğitimlerinden sorumlu kurum ve kişilerin iletişiminden ve işbirliğinden etkilenmektedir (Vacca, 2008).

Jackson ve ark.'ın (2002) çalışmalarında, koruma altındaki çocukların eğitimlerine gerekli önemin verilmeyip ihmal edilmesinin onların yaşam becerilerinde ve geleceğe dair beklentilerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu ve genel olarak toplum açısından daha maliyetli olduğu ve riskli durumlara yol açabileceği anlaşılmıştır. Koruma altındaki çocuklar için çok sıkı bir eğitim desteğinin sağlanması, gerek okul yaşamında gerekse eğitim kurumları dışında izlenilecek en etkili yoldur (Jackson ve ark., 2002). Riskli yaşam şartları ile baş başa olan bu çocukların eğitim yaşantıları, ilerki yaşam süreçlerini, işe girme ve meslek edinme durumlarını ve sosyalleşmelerini önemli ölçüde etkilediğinden, koruma altındaki çocukların eğitim yaşantılarını daha da önemli kılmaktadır. Okulda hem sosyal hem de akademik yönden başarılı olmaları onların geleceğe dair umut ve güvenlerini arttıracaktır (Hedin ve ark., 2011). Çocuk ihmali ve istismarının önlenmesinde kurumlar arası işbirliği ve multidisipliner ekip yaklaşımı sergilenmesi gerekmektedir. Bu ekip içinde doktorlara, sosyal hizmet uzmanlarına, öğretmenlere, çocuk gelişim uzmanlarına, hemşirelere önemli görevler düşmektedir (Tıraşçı ve Gören, 2007). Savi Çakar ve Yazıcı Okuyan (2017) yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının, ihmal ve istismara uğrayan çocukların sınıflarında nasıl ayırt edeceklerine ilişkin olarak %83'ü içine kapanır, çok durgun olur ve sessizleşir, %14'ü anlayamam/ayırt edemem ve diğer bir başlık altında dokunulduğunda korkar olarak ifade etmişlerdir (Savi Çakar ve Yazıcı Okuyan, 2017).

1.1.5. Mülteci çocuklar

Göç kavramı, gündemin ilk sıralarında yer alan sadece göç alan ülkeleri değil tüm ülkeleri ve toplumları yakından ilgilendiren küresel bir olgu olarak nitelendirilmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017). Bu bağlamda insanlar yaşadığı topraklardan değişik nedenlerle başka topraklara ya da başka ülkelere gitmek zorunda kalabilmektedir. Bazı insanlar daha iyi yaşam şartlarına kavuşabilmek için bazı insanlarsa savaş, terör, doğal afet vb. sebeplerden dolayı zorunlu olarak göç etmektedir. Suriye’de yaşanan iç savaş insanların böyle bir zorunluluğa maruz kalmasına ve beraberinde zorla yerlerinden ayrılmalarına neden olmuştur. Bu durum tüm dünyada mülteciliği ciddi bir sorun haline getirirken insanların beslenme, güvenlik ve barınma gibi gereksinimleri yanında iletişim, eğitim ve kültürel sorunları da ortaya çıkarmaktadır (Başar ve ark., 2018). UNHCR (2020)’nin küresel raporunda şu analizlerde bulunulmuştur. İstemeyerek yerlerini zorla terk ve bunun sonucunda göç etmek zorunda kalan kişi sayısının 82,4 milyona yaklaştığını belirlemiştir. Bu insanların 26,4 milyonu mülteci, 48 milyonu kendi topraklarında yerinden edilmiş, başka ülkelerin topraklarında ise 4,1 milyon kişinin sığınmacı olarak yaşadığını, 2018 ile 2020 yılları arasındaki 2 yıllık süreç içinde yaklaşık 1 milyon çocuk mülteci olarak dünyaya geldiğini raporlanmıştır. 18 yaşın altındakiler (okul çağı çocukları) zorla yerinden edilmiş tüm insanların yüzde 42’sini oluşturuyor (UNHCR, 2020). Türkiye’de kayıtlı geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı 3 milyon 723 bindir. Bu kişilerin 1 milyon 764 bin 863’ünü (%47,4) 0-18 yaş arası okul çağı çocuklar oluşturuyor. 0-18 yaş arası çocuklarla kadınların toplamı ise 2 milyon 637 bin 531’dir. Eğitim kademelerinde; anaokulunda 35 bin 707, ilkokulda 442 bin 817, ortaokulda 348 bin 638 ve lisede 110 bin 976 öğrencinin eğitim görmektedir. Toplamda 771 bin 428 çocuk eğitim hayatına devam etmektedir. Eğitim çağında olup okula gitmeyen 432 bin 956 çocuk bulunmaktadır (Mülteciler Derneği, 2021). Hızlı sosyal değişimler, toplumsal yapıların da hızla çözülmesine neden olmaktadır (Arıkan, 2020). Zorunlu göç diğer deyişle iltica olarak değerlendirilen mültecilik ve sığınmacılık, toplumsal ve doğal afetler gibi sebeplerle olabileceği gibi ülkelerde yaşanan etnik çatışmalar, sivil çatışmalar, savaş, baskıcı ve otoriter rejimler bu göçlerin nedenleri olabilmektedir (Özkarlı, 2014).

Erden ve Gürdil (2009) çalışmasında, mülteci öğrencilerin maruz kaldıkları olumsuz yaşantılarının öğrenme öğretme sürecine yansımalarını ortaya koymuşlardır. Savaş, terör gibi olaylar yüzünden yakınlarını kaybetmiş ve buna tanık olmuş çocukların, bu tür travmaları, öğrenme ortamlarına ve eğitim süreçlerine olumsuz yansımaktadır. Bu travmatik yansımalar çocukların yaptıkları resimlerde, oynadıkları oyunlarda, arkadaşlık ilişkilerinde kendini savaş, şiddet, öldürme, vurmaya yönelik oyunlar oynadığı ve çizimlerinde bu yönde kendini ifade ettikleri görülmektedir. Sosyo-psikolojik bağlamda çevresindekilere ve yetişkinlere karşı güvenlerini yitiren çocuklarda bu durumun farklı dışavurumları ve çocukların yaşadığı travmatik etkiler, fiziksel, psikolojik, bilişsel ve ahlaki gelişimleri üzerinde onarılmaz hasarlar bırakmaktadır. Travmalar nedeniyle normal yaşam ve gelişim seyirleri kesintiye uğrayan; güvensizlik ve korku ortamı içerisinde yetişen çocukların ilerki

yaşantılarının da belirleyicisi konumunda olduğu ve bu risklerle yaşamak zorunda oldukları belirtilmektedir (Erden ve Gürdil, 2009). Göç eden çocukların savaşa tanık olması, travma sonrası stres bozukluğu belirtileri arasında tedirginlik, irkilme durumları, gerginlik, öfke patlamaları huzursuzluk, ve saldırgan davranışlar sayılabilir. Ayrıca istenmeyen düşüncelerin zihinde canlanması, çocuğu derinden etkileyen olayların tekrar yaşanmış hissi görülen durumlar arasındadır. Çocukta travmatik izler, yaşanan olumsuz durumları hatırlatan gelişmeler karşısında kaçınmaya çalışma, ilgilerde azalma, hissizlik ve geleceğe yönelik korkular, duyumların uyuşması gibi sıkça tekrarlanan belirtiler görülmektedir (American Psychiatric Association (APA), 2000; Wolmer ve ark., 2005; Başar ve ark., 2018). Arabacı ve ark. (2014)'ın yaptıkları çalışmada, öğrencilerin savaştan kaynaklanan sosyo-psikolojik sorunlarının sınıf organizasyonunu etkilediğini belirtmişlerdir (Arabacı ve ark., 2014).

Bu bağlamda Başar ve ark. (2018)'in Uşak ilinde 20 sınıf öğretmeniyle mülteci çocukların öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunları üzerine yaptıkları araştırmada, mülteci öğrencilerin anaokuluna gitmelerinin ilköğretimde ve daha üst eğitim kademelerinde uyum sağlayacaklarını, okula gitmeden önce dil eğitimi almalarının ve mülteci öğrencilerle ilgili yasal mevzuatın olması gerekliliğini belirtmişlerdir (Başar ve ark., 2018). UNICEF'in çatışmaların ya da doğal afetlerin etkilediği ülkelerde "Çalınan Bir Gelecek: Genç ve Okula Gitmeyen" adlı raporuna göre; savaşın yaşandığı, terör olaylarının ve afetlerin sıkça yaşandığı toplumlarda 5- 17 yaş arasındaki çocukların 104 milyonu yani her üç çocuk ve gençten 1'inin okula gitmediği saptanmıştır. Yine, göç olayının yaşandığı ülkelerde yaşayan 15-17 yaşlarındaki her 5 kişiden 1'i hiç okula gitmemiş, her 5 kişiden 2'si de ilköğretimi bitirmemiş durumdadır. Tüm dünyada, 5 ile 17 yaş arasında okula gitmeyip eğitim dışında kalan çocuk ve genç sayısı toplam 30 milyonu bulmaktadır (UNICEF, 2018). Mülteci çocuklara, yeni geldiği ülkedeki okul çevresi ve eğitim alanları, güvenli bir ortam sunmasına karşın bu çocukların yaşadıkları ani, travmatik ve zorlu göç süreçleri, kendi geçmiş ve kültürel özellikleri, o ülkenin dilini bilmemeleri gibi nedenlerle okula uyum sağlamak ve eğitim süreçlerine tabi olma ve eğitimin doğal akışı içinde yer edinmek için fazladan çabalamak zorunda kaldıkları gözlemlenmektedir (Hart, 2009). Bu açıdan bakıldığında UNESCO (2020)'un Küresel Eğitim İzleme Raporuna göre ülkemizdeki Suriyeli mültecilerin okuldan uzaklaşmaya, depresyon ve etiketlenme durumlarına ilişkin araştırmada, PISA 2018 bulgularına dayanarak 15 yaşındaki çocukların okulda kendini dışlanmış hissetme oranına yer verilmiş. Rapora göre, Türkiye'de yaklaşık olarak her 4 öğrenciden 1'i kendini okulda dışlanmış hissettiği sonucuna ulaşılmıştır (UNESCO, 2020). Mülteci çocukların eğitime ulaşmalarını ve uyumlarını engelleyen birçok faktör vardır. Bunlar; tehdit, şiddet, travma, fakirlik, dil problemleri ve eğitime ara verilmesidir (Stevenson ve Willot, 2007).

Ülkelerin kendi içinde veya dışarıdan oluşan göç hareketlerinden en olumsuz etkilenen ortak payda çocuklardır. Bu nedenle göçe maruz kalan ve kendi değerlerinden uzaklaşan çocuklar ruh sağlığı açısından travmatik riskleri barındırmaktadır. Bu risk çocuklarda psikolojik rahatsızlıkların yanında uyum sorunu ve beraberinde eğitim sorununu ortaya çıkarmaktadır

(Nar, 2008). Pala (2021) araştırmasında öğretmenler, göç ile gelen öğrencilerin maddi durumunun %67,74'ünün iyi olmadığını, %83,87'i uyum sorunu yaşadığını, akademik başarılarının 58,07'i düşük olduğunu belirtmişlerdir (Pala, 2021).

1.1.6. Eğitim dışında kalan çocuklar

Çocuğun ilk eğitimi aile ortamında başlar, okul bu eğitimin sistematik tamamlayıcısı rolüyle büyük önem taşımaktadır. Çocuğun planlı, istendik ve programlı eğitimi konusunda yardımcı olan ilk kurum okuldur. Okul bu işlevleriyle, çocuğun fikir, manevi ve sosyal yönüyle gelişimini sağlayarak, ona toplum hayatının gereklerini öğretmesi, belli bir plan ve düzen içerisinde çalışma alışkanlığı kazandırması, doğruyu göstermesi, zamanını faydalı kullanarak risk teşkil edebilecek ortamlarda bulunmasını engelleyici bir organizasyona sahip olması açısından, çocuğun yaşamında önemli bir yere sahiptir (Gölcüklü, 1962). Eğitimin temel amaçlarından biri "bireyi topluma yararlı hale getirmektir" (Yeşilyaprak, 2000).

Bir toplumun gelişmesi, sürekliliğinin sağlanması için önemli bir role sahip olmasında çocuğa verilen değer ile toplumun gelişmişliği doğru orantılıdır (Akyüz, 2000). Çocuklarda suç davranışı eğilimlerinin görülmesinde çevresel faktörlere bağlı sosyo-ekonomik şartlar, aile, akran gibi yakın çevre şartlarının önemi ve rolü büyüktür. Biyolojik ve sosyolojik bir canlı olan çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması ergenlik çağının fırtınalarıyla birleşince suçla sonuçlanabilir (Özerkmen ve Kahya, 2008). Eğitim faaliyeti insanlıkla beraber başlamıştır. Her çocuğu ilk biçimlendiren, çocuğa yaşama kurallarını ve ilkelerini öğreten bir informal eğitim kurumu olarak aile işlevini yerine getirmektedir. Ülke toplumlarının nüfusunun artması; sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik yapılarındaki gelişme ve değişimlerin olması, bilim ve teknolojinde yaşanan hızlı ilerlemeler beraberinde yeni ihtiyaçların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Eğitimin amaçlı, örgütlü, planlı, programlı işlevini sürdürebilecek ve yeni ihtiyaçlara cevap verebilecek öğretmenlik mesleğinin örgün eğitim kurumları olan okullarda rolünü ve önemini arttıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelikkaya, 1997). Eğitimin önemi ve değeri, öğrencilerin bireysel farklılıklarına uygun yöntemleri kullanmak, farklı yeteneğe, ön bilgilere, zekâya, öğrenme biçimine, ilgiye ve farklı motivasyonlara sahip bireylerin kişisel ve sosyal uyum düzeyi sorunlarını tespit ederek, zayıf ve güçlü yanlarını ortaya çıkarmaktan ileri gelir (Aktepe, 2005). Bu doğrultuda okul, bireylerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında birinci derecede katkı sunan; ilgi, beceri ve yeteneklerinin ön plana çıkarıldığı ve bu yönde değerlendirilerek uygun alanlara yönlendirildiği öğrenme ve öğretme ortamıdır. Bu yönüyle okulların temel işlevleri aynıdır. Ancak her okul tektir ve birbirinden farklı kendine özgü nitelikler ve işlevler barındırır (Burns ve Howes, 1988). Bu temel işlevlerinden biri olan bireyi tanıma süreci içinde bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik nitelikteki davranışlarını, kişisel özelliklerini bilmek, ihtiyaçlarını belirlemek kişi hakkındaki bu bilgileri anlamlı kılınması adına analiz etmek, değerlendirmek, yorumlamak, belirli sentezlere ulaşmayı gerektirmektedir (Özgüven, 1998). Eğitim, her çocuğun temel haklarından birisidir. Çocuğun eğitim dışında kalması eğitimde

fırsat eşitliğini bozan ve ülkelerin gelişmişlik düzeylerini etkileyen önemli unsurlardan biridir (TOÇEV, 2019). Dünya genelinde halen birçok ülkede eğitimden mahrum kalan çocukların sayısı oldukça fazladır. Humanium'un raporuna göre, 72 milyondan fazla çocuğun ilkökula gitmediği, 759 milyon yetişkinin okuma yazma bilmediği saptanmıştır (Humanium, 2018).

UNESCO'nun Küresel Eğitim İzleme Raporu 2016 verilerine göre, 2000 yılındaki 377,5 milyon, 2016 yılında ise 263 milyon çocuğun eğitim dışında olduğu belirtilmektedir (UNESCO, 2016). 2020 verilerine göre UNESCO, eğitim dışında olan çocukların 258 milyon olduğunu belirlemiştir. Yıllara göre sayılarda azalma olmasına rağmen küresel ölçekte düşünüldüğünde eğitim dışında kalan çocuk nüfusu oldukça fazladır. Bu çocukların ilkökul çocuklarının 12/1'i, ortaokul çocuklarının 6/1'i, ortaöğretimden 3 çocuktan 1'i okul dışındadır. Ayrıca raporda eğitim fırsatlarının eşit olmayan bir şekilde dağılmaya devam ettiği belirtilerek, pek çok öğrenci için nitelikli eğitime erişimin önündeki engellerin yüksek olduğu vurgulanıyor. Kimlik, sosyokültürel çevre ve engelliliğin eğitim fırsatlarından yararlanmayı etkilediği belirtilirken; özellikle sosyoekonomik durum ve cinsiyet önemli etmenler olarak ön plana çıkıyor. Bireyler cinsiyet, engellilik durumu, göç vb. farklı nedenlerle ayrımcılığa maruz kalabiliyor; tektipleştirme ve damgalama sorunu ile karşı karşıya kalabildikleri ifade edilmiştir (UNESCO, 2020).

Tablo 1.2. Türkiye'de Eğitim düzeyi ve cinsiyete göre net okullaşma oranı (TÜİK, 2020).

Öğretim Yılı	Eğitim Düzeyi								
	İlkokul (1-4. sınıflar)			Ortaokul (5-8. sınıflar)			Ortaöğretim (9-12.Sınıflar)		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
2012/2013	%98,9	%98,8	%98,9	%93,1	%93,2	%93,0	%70,1	%70,8	%69,3
2013/2014	%99,6	%99,5	%99,6	%94,5	%94,6	%94,5	%76,7	%77,2	%76,1
2014/2015	%96,3	%96,0	%96,6	%94,3	%94,4	%94,3	%79,4	%79,5	%79,3
2015/2016	%94,9	%94,5	%95,2	%94,4	%94,4	%94,4	%79,8	%79,4	%80,2
2016/2017	%91,2	%91,1	%91,2	%95,7	%95,6	%95,8	%82,5	%82,7	%82,4
2017/2018	%91,5	%91,4	%91,7	%94,5	%94,3	%94,7	%83,6	%83,8	%83,4
2018/2019	%91,9	%91,8	%92,1	%93,3	%92,9	%93,6	%84,2	%84,5	%83,9
2019/2020	%93,6	%93,7	%93,5	%95,9	%95,7	%96,1	%85,0	%85,2	%84,9

TÜİK (2020) verilerine göre, Tablo 1.2. incelendiğinde, ilkökul seviyesinde net okullaşma oranı %93,6, ortaokul seviyesinde %95,9, ortaöğretim seviyesinde %85 olarak

gerçekleşmiştir. İstatistiklere göre; eğitim kademelerinde net okullaşma oranı cinsiyete göre incelendiğinde, ilkokul erkek çocuklar için %93,7, kız çocukları için 93,5; ortaokul erkek çocuklar için %95,7, kız çocukları için 96,1; ortaöğretim erkek çocuklar için %85,2, kız çocukları için %84,9 olduğu görülmüştür.

Çocuk sosyalleşmeye ilk ailede başlayıp okullarda bunu sürdürmektedir. Bu yönüyle toplumsal değer ve normların öğrenilmesinde ve bunu yaşamının bir parçası haline getirerek öğrendiklerini şekillendirmesinde okulun önemli bir rolü vardır. Okulun, çocuğu eğitime işlevine sahiptir. Çocuk eğitim süreci içinde başarılı olursa, sosyalleşmesi de o kadar sağlıklı olur. Bu nedenle çocuğun eğitime devamının azalması ile birlikte başarının da sağlanamaması yetersiz eğitime bu durum da yetersiz sosyalleşmeye sonuçlanmaktadır. Bunun sonucunda çocuğun disiplin sorunları ve ceza, okulu terk etme, okuldan kaçma, okul başarısızlığı gibi olumsuzlar yaşanmaktadır. Bu durum da çocuğun riskli ortamlarda bulunmasına ve sonucunda suç davranışı göstermesine yol açabilmektedir (Bağış, 2019). Çocuklarda okulun erken terki ve eğitime erişimin olmaması, suça sürüklenme riskleri ile kaygı ve depresyon gibi psikolojik sorunlar yaşanma durumunu arttıracaktır (Özkan ve Selcik, 2016).

Çocukların okul çağında sağlık sorunu yaşaması eğitimlerinin aksamasına hatta eğitim ortamından uzaklaşmalarına neden olabilir. Sağlık sorunları yaşayan çocukların benlik saygısı, sosyal uyum ve davranışlar olarak akranlarından farklılık göstermeleri söz konusudur (Ayyıldız, 2018). Bu çocukların yaşamını zorlaştıracak, eğitimlerini ve okul akademik başarılarını olumsuz yönde etkileyecek birçok faktör bulunmaktadır. Çocuğun yaşı, sağlık sorunlarının ciddiyeti, sosyo-ekonomik durumu, tıbbi müdahale sorunun olup olmadığı, tedavisindeki süreklilik nedeniyle sıkça hastaneye sık yatış veya hastanede kalma süresini uzun olması nedeniyle eğitime erişim sorunları yaşamasına ve okula devam etmedeki yaşanan zorluklar olarak sıralanabilir (Heward, 2009).

Tablo 1.3. Eğitim kademelerine ve cinsiyete göre okul tamamlama oranı (TÜİK, 2020).

	Eğitim kademesi						%		
	İlkokul (1-4. sınıf)			Ortaokul (5-8. sınıf)			Ortaöğretim (9-12. sınıf)		
Öğretim Yılı	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
2014/15	97,7	98,1	97,3	94,1	95,8	92,3	58,8	58,6	59,0
2015/16	98,0	98,2	97,8	93,7	95,0	92,3	59,7	58,7	60,8
2016/17	98,3	98,5	98,2	88,9	89,9	87,9	62,9	61,5	64,4
2017/18	98,4	98,5	98,2	90,2	91,2	89,1	65,1	63,2	67,1
2018/19	98,6	98,7	98,5	97,7	98,1	97,3	68,1	65,8	70,4
2019/20	98,6	98,7	98,5	97,7	98,0	97,5	70,3	67,8	72,9

TÜİK (2020)'in verilerine göre, eğitim kademeleri ve cinsiyete bağlı olarak Tablo 1.3. incelendiğinde yıllara göre, okul tamamlama değerlerinde artış olduğu gözlemlenmektedir. 2019-2020 eğitim yılında ilkokulu tamamlama oranı toplamda %98,6; erkeklerde %98,7, kızlarda %98,5 olmuştur. Ortaokulu tamamlama oranı toplamda %97,7; erkeklerde %98,0, kızlarda %97,5 oranında gerçekleşmiştir. Ortaöğretim seviyesinde tamamlama oranı %70,3; erkeklerde %67,8, kızlarda %72,9 olmuştur. Ortaöğretimi tamamlama oranı erkeklere göre kızlarda daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca zorunlu eğitim çağında olmalarına rağmen ortaokul öğrencilerine göre lise öğrencilerinin daha az okul tamamlama oranına sahip olduğu görülmektedir.

İnsanların fiziksel, psikolojik ve ruhsal açıdan sağlığına zarar veren tütün, alkol, kokain, eroin, gibi bağımlılık yapıcı maddelerdir (Taylan ve Genç, 2017). Yapılan bazı araştırmalarda ortaokul ve lise öğrencilerinin madde kullanımı açısından en riskli çocuk grubunu olduğunu göstermektedir (Haki Sucaklı ve ark., 2015). Zararları açısından değerlendirildiğinde, madde bağımlısı çocukların hem sağlıklarının olumsuz etkilenmesi yanında, muhakeme gücünün ve karar verme yeteneklerinin bir yetişkine göre daha düşük olması sebebiyle maddeye yönelme ve alıştırılma ihtimalleri çok daha yüksektir. Bu durumda çocukların çevreden, arkadaşlarından ve okul ortamı dışından zararlı maddeye yönelme ya da alıştırmaları eğitim ortamında başarısız olmasına ve hatta eğitimden uzaklaşmalarına yol açabilir (Ayyıldız, 2018). Tüm yetişkinler gibi çocuklarda beceri, ilgi, yetenek alanları ve öğrenme özellikleri açısından birbirinden farklılıklar göstermektedir. Özel gereksinimi olan çocuklarda fiziksel ve/veya öğrenme özellikleri bakımından ihtiyaç duydukları durumlar itibarıyla birbirinden farklılık gösterir. Özel eğitime gereksinimi olan çocuklar bazı riskler taşıması ve yetersizlik, engelleyici faktörler bağlamında ayrıca eğitime erişim ihtiyacı olan ve özel eğitimle desteklenmesi gereken dezavantajlı gruplar arasında yer almaktadır (Yaman, 2018).

Bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeler hayatımızı kolaylaştırırken diğer taraftan bağımlılık derecesine varan bir takım olumsuz durumların yaşanmasının önünü açmıştır. Bu sanal dünyanın gelişen dijital teknoloji ile birlikte takıntılı kullanımı birçok çocuk, ebeveyn ve eğitimciler için gerçek bir sorun haline almıştır (Ulus, 2018). Bilgisayar ve telefonlar aracılığıyla gerçek dışı ortamların varlığıyla birlikte daha cazip hale gelen internet, sosyal medya platformları bağımlılığı tetiklemede; ayrıca risk algısı olarak, çocukların kullanım yaşının düşmesi, riskli sanal ortamlarda bulunması ve psikolojik bir takım takıntıların gelişmesi toplum ve paydaşları için olumsuz süreçlerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. İnternetin yaygınlaşması ve çocuklar tarafından kullanımının artması beraberinde kontrol altında tutulmasını zorlaştırmaktadır ve çocukların-gençlerin kolay bir şekilde ulaşması çocuğun sağlığının bozulmasına (fiziksel dezenformasyon, bağımlılık, takıntı, kaygı, stres vb.) eğitimden uzaklaşmasına (akademik gerileme, okula uyum sağlayamama, okul kurallarına itaatsizlik vb.) ve riskli sanal ortamlarda bulunması tehlikelere açık hale gelmesine yol açmaktadır (Arslankara, 2017).

2. BÖLÜM

RISK ALTINDAKİ ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNİN ÖNLENMESİNDE EĞİTİM PAYDAŞLARININ ROLÜ

2.1. Okulun Çocuk Suçluluğunun Önlenmesindeki Rolü

Eğitim, çocuğun toplumsallaşma ve hayata hazırlanma sürecinde en başat rollerden birini oynamaktadır. Eğitim ile suç kavramları birbirinden çok uzak olduğu kadar sonuçları ve önleyici bir unsur olması bakımından eğitimle bağlantılı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Çoban, 2016). Okulun temel misyonu, çocukları ve gençleri eğitmek ve ilerki yaşamlarını şekillendirmelerine yardımcı olmak, yetişkin dünyasında yer alabilmeleri için onlara destek olmaktır. Okulların bu misyonlarını yerine getirebilmeleri için, her şeyden önce öğrencilerin kendilerini geliştirebilecekleri ve güvende hissedebilecekleri bir yer olarak örgütlenmeleri gerekir. Okullar bu fonksiyonlarının yanında, her bir çocuğun kendisini tehditlere ve tehlikelere karşı kendini güvende hissettiği, her türlü fiziksel ve psikolojik durumlara karşı hazırlanacağı, bireysel farklılıkların doğal kabul edildiği, akranlarıyla birlikte çalışma ve öğrenme fırsatları bulabileceği, değer verildiği ve saygı duyulduğu bir çevre oluşturulması zorunludur (Öğülmüş, 2006). Çocuğun, aileden sonra toplumsallaşma sürecinde en etkili rollerden biri okula aittir. Okulun ülke toplumlarının istek ve beklentilere uygun sosyal ve kurallı davranışlar kazanmalarını sağlaması yanında vatan, millet sevgisi, kendi hakları, başkalarının hakları, saygı ve hoşgörü gibi temel değerleri çocuğa öğretmek gibi temel amaçları bulunmaktadır. Bu amaçların gerçekleştirilmesinde eğitim uygulama alanlarından kaynaklı birtakım problemlerin var olduğu görülmektedir. Bu sorunlar, idareci ve öğretmenlerin tutumları, okulun fiziksel şartları ve bulunduğu çevre ve çocukların bireysel özelliklerinden (akran zorbalığı, şiddet, riskli davranışlar, öğrenme güçlüğü, hiperaktivite gibi) de kaynaklanabilmektedir (Avcı, 2015). Genellikle suçla mücadelede cezaya odaklı bir yol izlenilmektedir. Ancak yapılan araştırmalar, diğer politika mekanizmalarının daha etkili ve verimli olabileceğini göstermektedir. Özellikle okul kalitesini artırmak ve eğitim düzeyini artırmak için tasarlanan politikaların suçun ortaya çıkmasını önleyici ve suç oranlarını önemli ölçüde azaltabileceğini öne sürmektedir (Hjalmarsson ve Lochner, 2012). Bir çocuğu suçlu eylemlere yatkın kılan bir şey kusurlu disiplindir. Eğitimin temel amacı, bütün bir insanı zihinsel, duygusal ve fiziksel olarak eğitmekse, çocuklara ve gençlere sosyal olarak kabul edilebilir davranış ve doğru becerileri kazanmalarında rehberlik etmek, onları sorumlu ve mutlu vatandaşlar olmaya hazırlamaktır. Öyleyse, beden ve zihnin birlikte çalışması için iyi bir ortam yoksa bir yaşadığı ortamda bu hedeflere ulaşılması imkansız bir duruma geldiği görülebilir (Vipene ve ark., 2020).

Güvenli bir okul, eğitim işinin şiddetten, kaygıdan ve korkudan uzak olumlu okul ikliminin oluşturulduğu bir ortamda gerçekleştirilebilir. Son yıllarda okul ortamında ve çevresinde artan şiddet olayları nedeniyle dünya genelinde "Güvenli Okul" kavramı ortaya çıkmıştır. Güvenli okul kavramıyla polis veya okulun güvenlik görevlileri ile alınan fiziksel önlemler

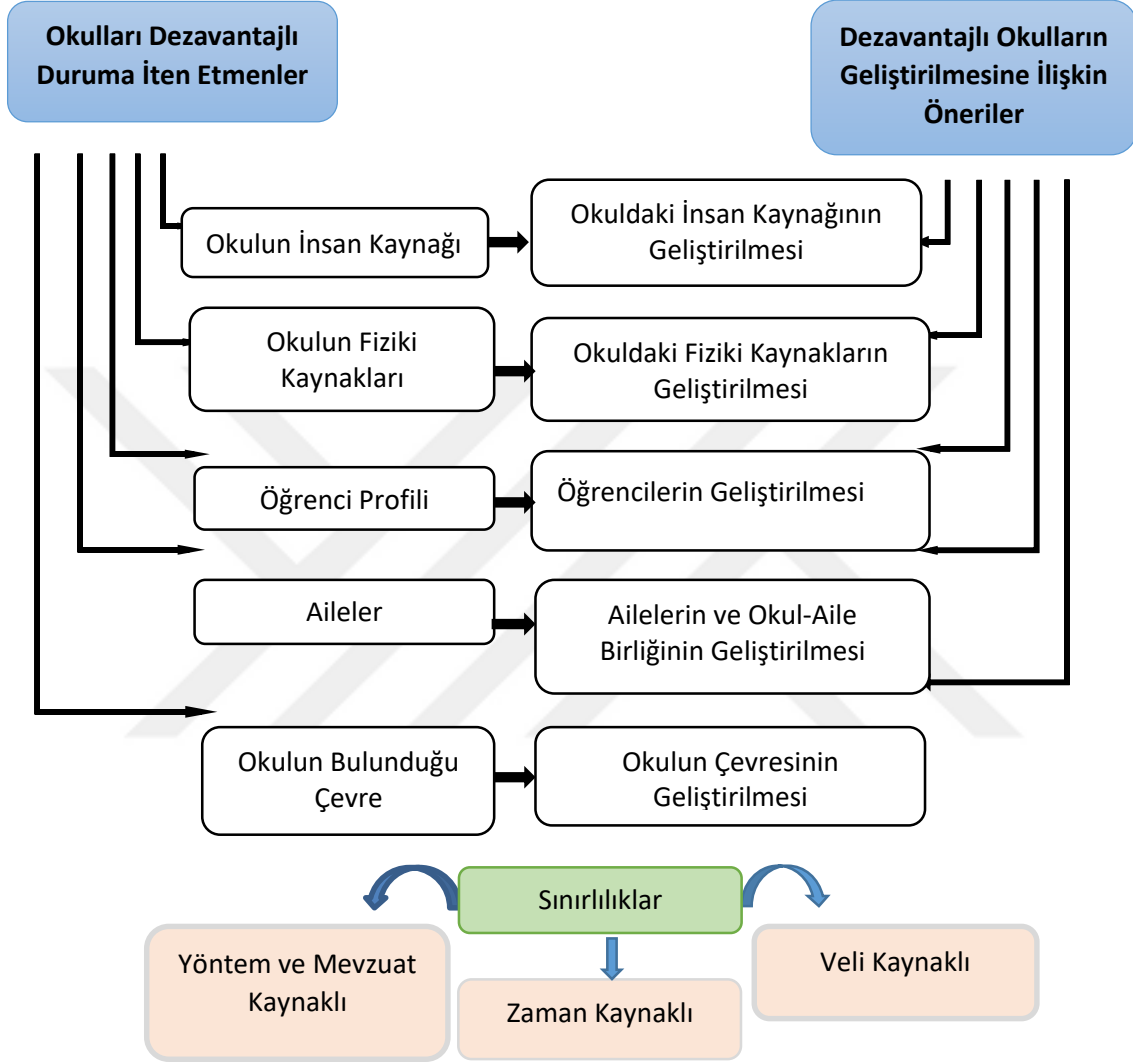
ifade eden güvenli okulu değil; okul profesyonellerin, çalışanların, okulda eğitime katılan öğrencilerin ve okul ortamı ve iklimine uyumlu olduğu okul şeklinde anlaşılmaktadır. Güvenli okulun oluşturulabilmesi için gerekli değişikliklerin tamamlanması, önlemlerin alınması, değişkenlerin kontrol altında tutulması, böylece okulun havasını pozitif yönde değiştirmesi ve bunun sonucunda okulda güvenlik ortamı sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Çocukların ihtiyacı olan ve bekledikleri desteği okuldan görmedikleri takdirde bireylerin sahip olması istenen ve toplum tarafından kabul gören davranışları gösteremezler. Bu olumsuz durum güvenli okul için önemli problemlerin doğmasına zemin hazırlamaktadır (Ögel ve ark., 2006). Yine bu çocuklar dezavantajlı grupta olmasına rağmen yüksek başarı gösteren öğrencilerin bu başarıları üzerinde, olumlu okul ortamının ve düzeyli olanakların etkili olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu yaklaşım, eğitimde fırsat eşitliğini ve sosyal adaleti sağlamanın önemli yollarından birinin de, okul imkanlarının iyileştirilmesinde geçtiğini göstermektedir (Özberk Ünsal ve ark., 2018). Sosyal adaletle eğitimde bireysel başarıdan çok, bütüncül başarının ön plana alınması okuldaki eşitsizliklerin ve fırsatların aynı derecede bütün öğrencilere eşit olanakların sunulması, sosyal adalet açısından başarının öğrenciler arasında yayılmasına katkıda bulunur (Çelik, 2013).

Okullar, topluma ve kurallara uyum ve uygun davranış bütünlüğünün sağlandığı, sorumluluklar, edinilen rollerin çocuğun yaşamında önemli rol oynayarak geleceğe hazırlandığı ve taşındığı ortamlardır. Bu okul ortamı çocuğun akranlarıyla etkileşime geçmesine fırsat sunarak olumlu rol model örneklerinin olabileceği kişilerle karşılaştırmaya olanak sunmaktadır. Okul, tek başına çocuk suçluluğunu bitiremeye de, çocuk ve genç suç davranışının tespitinde, suçluluk oranını azaltmada ve önlemede etkin bir role sahiptir (Öter, 2005). Eğitim alanı olan okulların birçok rolünü genel olarak ele almak olanaklı olsa da, bazı okulların özel olarak doğrudan çocuğun korunmasına odaklandığı da görülmektedir. ABD’de risk altındaki dezavantajlı çocukların eğitime yönelik gündüzlü ve yatılı çeşitli alternatif okul uygulamaları bulunmaktadır. Çocuk korumada okulların rolünün anlaşılmasıyla Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere, Avustralya gibi ülkelerde bazı okulların koruma altındaki çocuklara hizmet vermeye başladığı görülmektedir (Aydın, 2006). Okulun, çocukların suça sürüklenmesini önlemedeki önemi, sokakların olası tehlikelerinden koruması ve zamanlarının büyük bir bölümünün okulda geçtiği için suç işlemekten uzak tutulmasından ileri gelmektedir (Attar, 2010).

Gençler arasındaki şiddetin türü ve yaygınlığı ile suçun oluşumu arasında güçlü bir ilişki vardır (Karataş ve Öztürk, 2009). Yine çocuğun okuldaki akademik başarısızlığı, antisosyal ve kontrolü gereken kimi kişisel özellikleri önemli göstergeler arasındadır. Genel olarak okul başarısızlığı ile okuldan kaçma arasında yakın bir neden sonuç ilişkisi bulunmaktadır (İmamoğlu, 2015). Tosun ve ark. (2020)’nin dezavantajlı okullara yönelik, okul yöneticileri üzerinde yaptıkları araştırmada verilerin analizine bağlı elde edilen sonuçlara göre tema ve alt temalar olarak belirttikleri, okulları dezavantajlı duruma iten etmenler ve okulların

geliştirilmesine ilişkin önerileri içeren içerikleri tablo halinde gösterilmiştir (Tosun ve ark. 2020).

Tablo 2.1. Okulları dezavantajlı duruma iten etmenler ve okulların geliştirilmesine ilişkin öneriler (Tosun ve ark. 2020).

Türkmen (2002)'in çalışmasına göre, eğitimin dokuz net çıktısı; daha iyi birey ve toplum sağlığı, gelir artışı, toplumsal düzende istikrar, demokratikleşme, düşük doğurganlık oranı, artan çevre bilinci, işsizliğin ve yoksulluğun azaltılması, toplumsal suçlarda ve mülkiyet suçlarında azalma ve suç oranlarında düşme olarak sıralanmaktadır (Türkmen, 2002). Dezavantajlı okullarda yönetici ve öğretmenlerde motivasyon, tükenmişlik nicelik, sorunları yaşanmaktadır. Dezavantajlı okulların içinde bulunduğu bazı imkânsızlıklar ve sınırlılıkların öğrenci davranışları ve başarısı üzerinde olumsuz etkileri vardır ve bu nedenle geliştirilmeleri gerekmektedir (Özcan ve ark., 2018). Okulda şiddet öğrencinin psiko-sosyol olarak gelişmesini engelleyen ve öğrenmesini zorlaştıran, ayrıca okul atmosferini bozan ve riskli davranış fazlalığı nedeniyle dezavantajlı okul algısının oluşmasına ve öğrencilere zarar

veren bu eylemlere ve saldırganlığa işaret etmektedir. Bugün öğrencilerin çoğu, okul ortamı ve çevresinin fiziksel güvenlikleri ile ilgili kaygı duymakta olduklarını ve okula aidiyet duygularının olumsuz yönde etkilediğini ifade etmektedir (Furlong ve Morrison, 2000)

Okul ile suç arasındaki ilişki ve şiddet üzerine yapılan çalışmalarda, çocukların okula yönelik tutumlarının, akademik başarı, okul yönetiminin öğrencilere yönelik tutumu, eğitim sistemi, okul ortamının özellikleri, öğrenciler arasındaki ilişkiler, okul yönetiminin disiplin anlayışı, okuldan kaçma sıklığı okulu terk etme ve okuldan atılma gibi faktörler üzerinde odaklanmışlar ve suçla ilişkili olarak belirtilen bu değişkenleri çözümleme unsurları olarak ele almışlardır (Kızmaz, 2004). Yapılan çalışmalarda; iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve çatışma çözme becerilerinin uygulandığı eğitimlerin çocukların riskli ortamlarda bulunmasını ve riskli davranışlara yönelmelerini engellediği bilinmektedir (Serna ve ark., 1986; Bry, 1982; Dishion ve ark., 1991; Beşer, 2008; Şevkin, 2008).

Çocuğun riskli davranışlara yönelmesini önlemeye yönelik yapılan çalışmalar; toplumu, aileyi ve okulu içine alan destek ve müdahale programlarının ve yürütülen projelerin çocuğun risk davranışlarının yönelmesinin önüne geçilmesinde ve önlenmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Calhoun ve ark., 2001; Dishion ve ark., 1991). Okulun toplumsallaşma gücü okul başarısızlığıyla birlikte çocuk üzerindeki önemini yitirmesine bağlı olarak yetersiz toplumsallaşmaya yol açabilir. Yapılan birçok araştırma, eğitim içindeki paydaşların ve sistemin suç oranının yükselmesinde sorumluluğu olduğu öne sürmektedir. Okul başarısı ve suçluluk konusundaki bir araştırma sonucunda, okuldaki başarısızlığının, okuldan ayrılmanın veya terkinin çocukta anti-sosyal davranışa ve okul uyumsuzluklarına neden olduğunu göstermektedir (Jerse ve Fakouri, 1978). Çocuğun okuldaki akademik başarısındaki, okula olan bağlılığındaki ve motivasyonundaki düşüklük ile öğretmene olan düşük güven duygusu, okulda şiddete ve zorbalığa maruz kalması ve okul devamsızlığı-terki çocuğu suça yöneltme riskini taşıyan önemli unsurlardır (Topçuoğlu, 2014).

Furlong ve Morrison (2002)'a göre okulda şiddetin varlığı eğitim ortamında yaşanan en büyük sorunların başında gelmektedir. Okulda yaşanan şiddeti "okul iklimi üzerinde olumsuz etkileri olan ve istenmeyen sonuçlar üreten, öğrencilerin eğitim ve öğrenme süreçlerine zarar veren, çocukların gelişimlerini engelleyen, risk teşkil eden saldırgan ve suç benzeri davranışlar" anlamına geldiği ifade edilmektedir (Parladır, 2009). Khoury-Kassabri ve ark. (2004) olumlu okul ikliminin, okulda şiddetin önlenmesinde şu açılardan önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir. Şiddete karşı tutarlı, adaletli ve açık bir okul politikası; Öğretmenlerin öğrencilerinin motivasyonunu arttırması, öz benlik saygısını geliştirmesi ve etkili iletişim kanallarıyla desteklemesi; Öğrencilerin, okulda şiddeti önlemek için, hem karar aşamasına hem de model oluşturma aşamasına katılması (Khoury-Kassabri ve ark., 2005). Gemici'nin (2008), araştırmasında, öğretmenlerin okulda şiddetin önlenmesine yönelik algılarında "Değerler Geliştirme" sinin çok önemli görüldüğü, ailede ve okullarda değerler geliştirerek eğitiminin verilmesi önemli görülmektedir (Gemici, 2008).

Okulların amaçlarına ulaşabilmesi ve olumlu bir eğitim ortamı ve okul iklimine sahip olabilmeleri için ilk önce yapılması gereken şiddetten ve suçtan uzak ortamlar oluşturmaktır. Okulda ve öğrenciler tarafından gerçekleştirilen şiddetin ve riskli suç davranışlarının önlenmesi veya engellenmesi için; öğrencilerin okula olan aidiyet duygusuyla birlikte bağlılıklarının artırılması, öğrenciler ile öğretmenlerinin birlikte yürütecekleri sosyal destek ve sorumluluk projelerinin geliştirilmesi, problemlili ve risk teşkil eden öğrencilerin ailelerine rehberlik hizmetlerinin verilmesi, medyanın çeşitli alanlarında, şiddet görüntüleri konusunda daha duyarlı yayıncılık anlayışı içerisinde olması ve hareket etmesi, yapılması gereken genel çalışmalar olarak ifade edilmektedir (Parladır, 2009).

2.2. Eğitimin Çocuk Suçluluğunun Önlenmesindeki Rolü

Çocukların korunmasında, riskli davranışlarının tespitinde ve bu bağlamda diğer kurumlarla işbirliği halinde bulunulmasında okulların ve öğretmenlerin de üstlendikleri rol ve sorumlulukları bulunmaktadır. Böyle bir durumun en önemli sebebi, çocukların okul çağında zamanlarının önemli bir kısmının okullarda geçmesi ve öğretmenlerin çocukları yakından tanıma ve gözleme fırsatına sahip olmasıdır. Özellikle dezavantajlı grupta bulunan çocukların gelişimleri, toplumsal hayata hazırlanmalarında öğretmenlerinin ve okul deneyimlerinin önemi yadsınamaz bir gerçektir (Elmacı, 2016). Çocukların eğitim süresinde, ailesi tarafından kötü muameleye uğrayan, ihmal edilen ve riskli davranışlarda bulunan çocukların tespit edilmesi, gerek önlem alma gerek müdahale etme açısından oldukça önemlidir. Öğretmenlerin çocuk eğitimi ile ilgili süreçte; öğrencileri takibi, gözlemlenmesi, doğruyu öğretebilme bilgi ve deneyimine sahip olmaları, çocuklarla sürekli iletişim halinde olmaları, onların riskli davranışlarını kontrol altında tutabilmeleri açısından eğitim ortamı ile birlikte önemli bir yere sahiptirler (Tugay, 2008). Güvenli okul ortamı, öğretmenler ve öğrenciler arasında uyumlu, öğrenci merkezli ve olumlu ilişki bağlarının bulunduğu yerlerdir. Çocuğun maruz kaldığı ihmalin, şiddetin ve suç davranışların tespitinde ve önlenmesinde başlıca rollerden birinin okul profesyonelleri ve öğrenciler arasında kurulan güven verici, destekleyici ve güçlü bağların sağlanması gerekliliği görülmektedir (Çalık ve ark., 2011). Okullar güvenli, modellenmiş yaşama dönüşü sembeller, çocuktaki ihmalin, göçlerin, suçun mevcut travmatik etkilerini azaltır, geleceğe umutla bakabilmeyi sağlar, topluma uyumu kolaylaştırır ve bunun da temsilcisi ayrıca uygulayıcısı öğretmenlerdir (Sabah, 2007).

Çocuk koruma süreciyle rehber öğretmenlerin daha etkin ve yakın ilişki içinde oldukları belirtilmektedir. Bu duruma bağlı eğitimin temel amaçlarıyla orantılı ve hedefleri ile paralellik ifade etmesi gereken psikolojik danışma ve rehberlik programları risk altındaki ve dezavantajlı çocukların tespiti, yol gösterici ve yardımcı olması, izlenecek yöntemleri içermesi açısından son derece önemlidir. Rehber öğretmenler okulun amaç ve hedeflerini ulaşmak, kapsamlı bir hizmet programı hazırlaması sürecinde yer alan ve bunu yürütmekle sorumlu olan kişilerdir. Eğitim ortamlarında bütün etkenleri göz önünde bulunduran

rehberlik hizmetleri çocukların kişisel, eğitsel, sosyal ve mesleki gelişimlerini arttırmann yanında, karşılaştıkları sorunların giderilmesinde öğrencilere yardımcı olma amacı da taşır (Ata, 2007). Peters'in (2004), okul psikologları üzerinde yaptığı araştırmada, okul psikologlarının okulda şiddet konusundaki rolü ve buna ilişkin bilgi düzeylerine yönelik kendilerini değerlendirme ve konsültasyon hizmetlerini sunan uzmanlar olarak belirttikleri, okulda yaşanan şiddetin önlenmesinde yapılan çalışmalarda okul müdürlerinin başlıca rolü üstlendikleri sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca okul psikolojik danışmanlarının şiddet sorunuyla ilgilenmek konusunda büyük çoğunluğu kendilerini kısmen yeterli hissettiklerini belirtmiştir (Peters, 2004).

Suçta yönelen çocukların okul ve kariyerle ilişkisi çocuk suçluluğunun önemli göstergelerinden biridir. Çocuğu okul ortamında tutmak, onun takibinin ve kontrol edebilmenin etkin yoludur. Ancak okulda düşük eğitim motivasyonuna sahip, okul ortamına kendilerini yabancılaşmış ve bu ortamdan dışlandığını hissederek başarısız olan öğrencilerin riskli ortamlarda bulunma ve suç davranışı gösterme olasılığı yüksektir (Gökçe, 2012). Öğretmenlerin mesleğine ve okula bağlılığının öğrencilerin okulu bırakması, okuldan kaçması, riskli davranışlarda bulunması ve disiplin ve suç davranışlarına doğrudan etkili olduğu belirtilmektedir (Gottfredson ve ark., 2005). Bu konuyla ilgili olarak bazı ülkelerde yapılan farklı uygulamalar vardır. İngiltere'de okul yöneticilerine okulların çocuk koruma politika belgelerinde çocukların korunmasına ilişkin özel sorumluluklar verildiği görülmektedir. Örneğin, okulun çocuk koruma sorumluluklarının yerine getirilebilmesi için yeterli kaynak ve zaman sağlama, çocuk korumaya ilişkin politika ve süreçlerin uygulanmasını ve tüm personel tarafından takip edilmesini sağlama, programın öğrencilerin refah ve güvenliğine katkı sağlayacak şekilde yürütmesini sağlama gibi görevleri bulunmaktadır (Elmacı ve Beyhan, 2015).

Öğretmen ve yöneticilerin yakın zamana kadar okulda şiddet sorunuyla ilgilenmek noktasında aktif bir rol almadıkları ve bu konudan kaçındıkları görülmektedir. Bu durumun nedenleri olarak, eğitim uzmanlarının okulda şiddetin toplumları ilgilendiren bir problem olarak görülmesi ve ayrıca sorunun çözümüne yönelik girişimlerin ve müdahalelerin güvenlik birimlerince ve hukuk sistemi gibi eğitim alanı dışındaki kurumlardan beklenmesidir. Şiddetin çok boyutlu bir yapı olması nedeniyle, önlemesi ve müdahale çabalarında eğitimcilerin daha aktif rol alması beklenmektedir. Yapılan çalışmalar, kolluk kuvvetleri ve hukuk sisteminin disiplin yaptırımlarının ve cezai uygulamalarının şiddeti önlemede yetkili olmasına rağmen tam olarak etkili olmadığını göstermiştir (Eisenbraun, 2007). Eğitimin suçla arasındaki ilişki, okullarda akran grubu arasındaki arkadaşlık ilişkilerinden eğitimle kazandırılan değerlerin çocukların riskli eylemlere ve suç davranışına karşı tutumları üzerindeki etkilerine, okullardaki zorbalık ve şiddet olaylarının çocukların motivasyonlarını nasıl ve ne yönde etkilediğinin birçok boyutunun ortaya çıktığı görülmektedir. Eğitimin ve eğitimcinin toplum içindeki rolleri, işlevleriyle ilgili yaklaşımlardan yola çıkarak amaçlanan veya amaç dışı etkileri ile ilgili bir çıkarımda

bulunmak önemli görülmektedir. Eğitimin sunduğu geniş imkanlar; fırsat eşitliği, refah, adalet gibi değerler sayesinde toplumdaki bütün problemleri iyileştirilebilecektir (Çoban, 2016).

Cohen ve Wills (1985) birey sosyal desteğe sahip değilse yaşadığı stresle baş etmede çözüm oluşturmada sıkıntılar yaşamasına ve sosyal ilişkilerin eksikliğinin de anksiyete veya depresyon gibi psikolojik olarak sağlıklarını olumsuz etkileyecek durumlara yol açabileceğini belirtmektedir. Güçlü sosyal desteğin ve önleyici müdahalelerin bireyin karşılaşmış olduğu günlük sıkıntılarıyla baş edebilmesinde ve psikolojik sorunlarının oluşumunda ve azalmasında tampon görevi göreceğini belirtmişlerdir. Çocuklar, değer verdikleri kişilerden gelen olumlu geribildirimler sayesinde benlik saygısını güçlendirebilir. Öğretmenin öğrenciye istikrarlı, tutarlı ve sosyal olarak ödüllendirilmiş rol sağlaması ve öğretmenden gelen sosyal destekle öğrencinin kendini değerli hissetmesi, kendini sevmesi, uygun başa çıkma stratejilerinin geliştirmesi kendini iyi ifade edebilmesi, kendi ile ilgili olumlu algı ve düşünceye sahip olması, iyi iletişim kurabilmesini, sosyal yaşamında ve okul ortamında karşılaştığı problemlerle başa çıkmasını sağlar (Cohen ve Wills, 1985). Çocuklarda özgüven gelişiminin sağlanması; çocuğun öğrenme sürecine dahil olma, girişimci olma, özbenlik saygısını geliştirme, arkadaşlarını sevme, kendi başına sorunları başa çıkma ve çözme isteğini güçlendirmesini, yaşam başarısını arttırmasını sağlayacaktır. Bu açıdan çocuğun sevgi, saygı ve güvenlik gibi özgüvenin arttırılması etkili olabilecek temel ihtiyaçlarının ilk önce ailede sağlanması gerekir. Ancak bu ihtiyaçların ailede sağlanamaması çocuğu farklı arayışlara itecektir. Bu sevgi, saygı ve güvenlik gibi ihtiyaçların yokluğunun telafisinde ve çocuğun özgüvenini tekrar sağlanmasında öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim önemlidir. Böylelikle öğretmenin etkin desteği ile çocuğun özgüveninin yükselmesini sağlayarak risk altındaki çocukların davranışlarını olumlu yönde gelişimini etkileyecektir (Durmuş, 2006).

Demir ve Bademci (2016), 17 yaşındaki bir çocuk üzerinde yaptıkları incelemelerinde, bu çocuğun mahkeme sürecinin devam ettiği ve suça karışmış olduğunu belirtmektedirler. Anne-baba ve öğretmenlerin yardımıyla destekleyici bir sosyal çevre oluşturularak çocukla 12 hafta boyunca düzenli olarak görüşme yapmışlardır. Bu görüşmelerde çocuğun güçlü yanlarına terapotik olarak yaklaşmış, çocukta umutsuzluk, değersizlik gibi olumsuz duygularının yerine farkındalık kazandığı, duyguları ve davranışlarının neden ve sonuçlarını görebildiği ve psikolojik olarak daha da güçlendiği saptanmıştır (Demir ve Bademci, 2016). Lise öğrencileri ve öğretmenleri yapılan çalışmada, öğretmenler okullarda karşılaştıkları en sık riskli davranışları sırasıyla sigara içme, okulun kurallarına uymama, kötü beslenme olarak belirtmişlerdir. Yine öğrencilerin karşılaştıkları en riskli davranışları sırasıyla sigara içme, şiddet ve kavga, kötü beslenme ve okuldan kaçma olarak ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada bu riskli davranışlara yönelik olarak disiplin ilk olarak rehberlik servisine yönlendirme, disiplin kuruluna verme ve aileleriyle iletişime geçerek bilgilendirme çalışmaları yaptıklarını belirtmişlerdir (Savi ve ark., 2015).

Araştırmalar temel ihtiyaçların karşılanmasında doğal çevrenin hayati öneme sahip olduğunu göstermektedir. Sosyal çevresinden dışlanmayan ve kendini kabul ettiren kişilerin sağlıklı ve ruhsal yönden olumlu kişilik geliştirilmesinde etkili olduğu belirtilmektedir. Çocukların aile bireyleri tarafından %24,7'si tarafından ihmal ve istismara uğradığı (Esenay ve ark., 2012) ve bu çocukların suça eğilimli haline geldikleri yönündeki bulgularda (Bilgin, 2009) tespit edildiği aktarılmıştır. Siyez (2009) öğretmenlerin ortaöğretim kademesinde (lise) en sık görülen istenmeyen öğrenci davranışlarını sırasıyla ders dinlememe, dersle ilgili sorumluluklarını yerine getirmeme, söz almadan konuşma, ders akışını bozma olarak algıladıklarını belirtmektedir. Ayrıca öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaştıklarında, sorunun nedenlerine inerek anlamaya çalıştıklarını, çocukla konuştuklarını, olumsuz davranışı ile ilgili olarak çocuğu uygun tepkilerle uyardıklarını; bazen de çocuğa ceza verme, bağırma ve çocuğu dersten çıkararak rehberlik servisine yönlendirme gibi uygun olmayan bazı tepkilerde bulduklarını ifade etmişlerdir (Siyez, 2009).

2.3. Ailenin Çocuk Suçluluğunun Önlenmesindeki Rolü

Çocuğun doğum öncesinden başlayarak ömrünün sonuna kadar çocuk üzerinde etkisini sürdüren aileler, çocuğun gelişiminde büyük önem taşımaktadır. Çocuğun eğitimi ailede başlar ve aileler çocukların ilk öğretmenleridir. Bu nedenle çocuğun hayatını yönlendirmede ve şekillendirmede en önemli ve etkili kurum olarak en başta aile gelmektedir (Gürşimşek, 2002). “Çocuğun kişilik gelişimi ancak aile içinde sorunsuz gerçekleşme imkânı bulabilir” (ASAGEM, 2010). Genel anlamda tüm ülkelerde işlevi önemli görülen aile, bir milletin kültürününün aktarılması ve bunun taşınmasının, çocukların korunarak sosyalleşmesinin, ekonomik, biyolojik ve psikolojik tatmin işlevlerinin yerine getirildiği bir kurumdur” (Aydın, 2000). Colman’a göre ailenin en önemli işlevlerinden biri de çocuğun toplumsallaşmasını sağlamasıdır. Toplumsallaşma “çocuğun doğumuyla başlayan, çocuğu yetiştirme, eğitme süreciyle devam eden ve ona yaşadığı toplumun değerlerinin, tutumlarının ve bilgi birikiminin aktarılması sürecini” ifade etmektedir (Colman, 2003). Güngör’e göre (1995), ailenin bilhassa çocuğun karakter terbiyesi diğer eğitim kaynaklarından daha önemli olduğunu ifade etmektedir (Güngör, 1995).

Aile çocuğun ilk sosyal deneyimlerini yaşadığı ortam olması nedeniyle dış dünya kuracağı ilişkilerde büyük rol oynamaktadır. Anne-babalar rol model olarak çocuklarına nasıl davranmaları, algılamaları ve düşünceleri gerektiğini çocuk yetiştirme ilgi ve tutumlarıyla öğretmektedirler (Öztürk, 1990). Ailenin yaşam şartları, sosyal ilişkileri, anne-baba ve çocukları çok yönlü olarak etkiler (Cılga, 1989). Sevük (1998) ailelerin çocukların ilk eğitimleri gelenek ve göreneklere yaptıklarını, bu alışlagelmiş yönetemlerle anne babanın eğitim düzeyinin düşük olmasına bağlı olarak çocuğun tanınmasında, yönlendirilmesinde hiçbir bilimsel aydınlanma olanağı yoktur. Çünkü eğitilmiş olmak anne babaya çocuğun

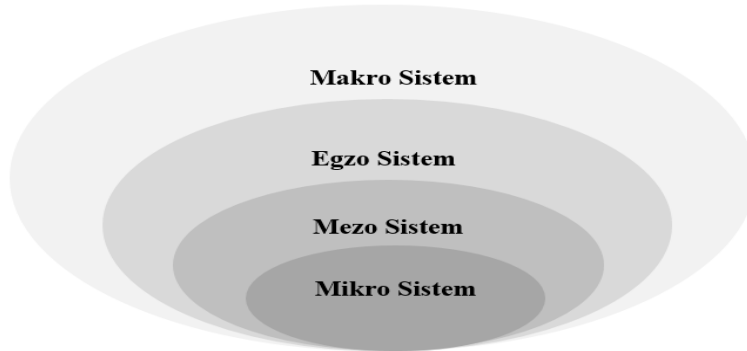
davranışlarının denetlenmesi kadar kendi davranışlarını da denetleme olanağı verir (Sevük, 1998).

Yavuzer'in (2001) suçlu çocuklar üzerinde yaptığı araştırmada, bu çocukların annelerinin % 76,6'sının, babalarında % 40,7'sinin okuma yazma bilmediği saptanmıştır (Yavuzer, 2001). Türkiye'de de yoksulluk ve suç işleme oranlarıyla eğitim ile işsizlik oranları arasında negatif bir ilişki söz konusudur. Bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe kişilerin geliri artmakta, yoksulluk, işsizlik ve suç işleme oranları azalmaktadır (Karadeniz ve ark., 2007).

Çocuğu kurallara uymasını ve bir davranış haline dönüşümünü sağlayan en etkili faktörler sevgi, saygı ve ailenin birliktelik duygusudur. Çocuğun gelişmekte olan duygusal dünyasının bu ana duygularla beslenememesi durumunda eksiksiz bir kişilik gelişimi göstermesi düşünülemez. Çocuğun kişilik gelişimi bazı olumsuz durumlardan çok yönlü olarak derinden etkilenebilmektedir. Üvey baba ya da üvey anne ile aile bütünlüğünü kazansa bile ailenin parçalanması bu unsurlardan biridir (Uluğtekin, 1991). Aile içi ilişkilerin bozulması, saygı ve sevgi temelleri üzerine kurulu ailede bu bağların değerini ve önemini yitirmesine, çocuğun duygusal ve kişilik gelişimini engelleyerek onun aileden uzaklaşması suça yönelmesine zemin oluşturabilir (Yalçın, 2011). Aile yapılarının güçlülüğü, suça olumsuz bakan sosyokültürel yapının varlığı, sosya-ekonomik dayanışma suça sebep olabilecek faktörlerin ortaya çıkmasını engeleyici bir rol oynayabilir (Kızmaz, 2006).

Gueck (1998) çalışmasında, suç işlemiş babaların oranını suç işleyen grupta 2/3 iken, suç işlemeyen kontrol grubu çocuklarında 1/3 olarak tespit etmiştir (Gueck, 1998). Çocukluk döneminde çocuğun kendine rol model aldığı kişinin ahlaki ve bozuk kişilik yapısı nedeniyle bu kötü davranış ve örnekler çocuğun kişilik yapısında olumsuz ve travmatik deneyimlerin gelişmesine neden olacaktır. Yavuzer (2009)'in suçlu çocuklar üzerinde yaptığı bir araştırmada, ailesinde hüküm giymiş ve suç geçmişi bulunan suçlu çocukların oranı % 54 oranında olduğu saptanmıştır (Yavuzer, 2009). Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramında bildirdiği üzere "çocuk birçok davranış kalıbını; model alma, pekiştirme, gözlem yoluyla öğrenir ve taklit eder" (Herrenkohl ve Rosso, 2001).

Tablo 2.2. İnsan Gelişimi İçin Bir Bağlam Olarak Ailenin Ekolojisi Modeli (Bronfenbrenner, 1986).

Bronfenbrenner (1986), tarafından önerilen ekolojik modele (Tablo 2.2.) göre, bireyin doğumundan itibaren onu kuşatan yakın ve uzak çevrelerin kendi içindeki ve birbirleri arasındaki uyum ya da uyumsuzluk, etkileşimi, çocukların yaşamı üzerinde doğrudan veya dolaylı etkili olmakta ve maruz kaldıkları risklerin de çoğu zaman nedeni olabilmektedir. Bu ekolojik modelde mikro sistemde; çocuğu kuşatan en yakın aile, akranlar, akraba ve okul gibi sistemlere ilişkin roller, faaliyetler ve bireyler arası ilişkiler çocuğun yaşamını doğrudan ve derinden etkilemektedir. Mezo sistemde; ailenin çocuğundan beklentilerini temsil etmektedir. Ailenin akademik ve kariyer beklentilerinin çocuğun akademik başarısına ve okul ortamındaki davranışlarına doğrudan etki etmektedir. Ekzo sistemde; devletin çeşitli uygulamaları, kitle iletişim araçları, anne-babanın iş yeri, yerel ekonomi gibi sistemin içinde bulunan çevreler ve burada gelişen olaylar, anlaşmazlıklar, sosyal politikalar ve alınan kararlar çocuğun yaşamını dolaylı olarak değiştirebilmektedir. Makro sistemde ise kültür, toplumun değerleri, yaşam biçimi, inanç sistemi, gelenekleri, fırsatlar ve kaynaklar tüm sistemlere yansiyarak bireyin yaşamını dolaylı olarak yönlendirebilmektedir ve siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel çevreler çocuk ve gençlerin yaşamında etkili olabilmektedir (Bronfenbrenner, 1986). Çocukların buldukları sosyal çevrede, okul içi veya dışında ve aile kurumunda iyi düzenlenmemiş ve planlanmamış boş zaman etkinlikleri, çocuklara riskli ortamlarda bulunma ve suç davranışlarına yönelme fırsatları yaratmaktadır. Ailenin, çocuklarına boş vakitlerini, serbest zamanlarını değerlendirmesi ve daha etkin kullanabilmesi için ortam hazırlayamaması çocuğu sokağa itmekte, riskli ortamlara bulunmasına, oyun grupları ve çeteler halinde birleşerek suç işlemesine neden olabilmektedir (Dönmezer, 1964).

Çocukların ana-baba arasındaki çatışmalar, olumsuz ebeveyn tutumları, boşanma, ekonomik sıkıntılar, işsizlik, hastalıklar veya göç nedeniyle bir şehre taşınmak gibi baskılardan bunaldıklarında daha saldırgan ve yıkıcı olabilirler. Çocuğun fiziksel, cinsel veya duygusal olarak istismar ya da ihmal edilmişse, saldırganlığın ve şiddet göstermesinin bir yardım çağrısı olabileceği akla gelmelidir. Bazı çocuklar, evde ana-babaları ya da okulda öğretmenleri tarafından beklentilerine cevap verilmediğini hissettikleri zamanlarda, hayal kırıklığı veya kızgınlık içerisinde saldırgan davranabilirler. Okul, bir yandan çocukların ailelerinden kaynaklanan sosyalleşme eksikliklerini gidermeye çalışırken, diğer yandan çocukların ihtiyaçlarına cevap veren ortamın hazırlayıcısı olmalıdır (Yavuzer, 2000). Bireyin ortamında risk ve koruyucu faktörler de vardır. Ailesel (örn. tutarsız veya sert disiplin, aile çatışması, temel ihtiyaçların olmaması), okul (örn. dışlayıcı disiplin, takip, alıkoyma), topluluk (örn. yoksulluk, ayrımcılık, suç) ve akran (örn. çete üyeliği) faktörlerinin hepsinin çocuğun sonuçları ve tepkileri üzerinde olumsuz bir etkisi olabilir. (Sander ve Sharkey, 2007; Stormshak ve Dishion, 2002). Ancak, koruyucu aile sistemleri de dahil olmak üzere her ekolojik bağlamdaki faktörler (örn. yüksek beklentiler ve sıcaklık), okul sistemleri (örn. okul bağı ve aile katılımı), topluluk sistemleri (örn. gruplara ve kuruluşlara bağlılık) ve eş sistemler (örn. kaliteli akran ilişkileri) bireyin yaşamındaki çeşitli risk faktörlerine karşı koymaya hizmet edebilir (Lam ve McBride-Chang, 2007).

3. BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma 01 Nisan 2021 ve 01 Temmuz 2021 tarihleri arasında Çorum ilinde yaşayan gönüllü bireyler üzerinde gerçekleştirilmiştir

3.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Çorum ilinde yaşayan, çalışmaya dahil edilme kriterlerine uyan, çalışmaya katılmayı kabul eden 341 gönüllü birey oluşturmuştur.

Araştırma öncesi örneklem büyüklüğünü belirlemek için güç analizi yapılmış ve anket araştırmasına minimum 338 gönüllünün katılmasının yeterli olacağı belirlenmiştir. Araştırmaya 341 gönüllü katılmış olup, örneklem büyüklüğünün belirlenmesi için çalışma öncesi 0,05 anlamlılık seviyesinde (%95 güven aralığı ile) yapılan güç analizi sonucunda belirlenen minimum sayıdan daha fazla katılımcıya ulaşılmıştır. Örneklem büyüklüğü hesaplanması için kullanılan formül aşağıda verilmiştir:

n: Örneklem büyüklüğü

N: Evren birim sayısı = 2768

P: Evrendeki X'in gözlenme oranı = 0.5

Q (1-P): X'in gözlenmeme oranı = 0.5

Z_{α} : $\alpha=0.05$ için kritik tablo değeri = 1.96

d= Örneklem hatası = 0.05

$$n = \frac{N * Z_{\alpha}^2 * P * Q}{d^2 * (N - 1) + Z_{\alpha}^2 * P * Q}$$

$$n = \frac{2768 * 1,96^2 * 0,5 * 0,5}{(0,05)^2 * (2768 - 1) + 1,96^2 * 0,5 * 0,5} = 338$$

Gönüllülerin çalışmaya dâhil edilme kriterleri: "Araştırmaya 18 yaş ve üzeri, sağlıklı, gönüllü bireylerin alınması" olarak belirlenmiştir. Dahil edilmeme kriterleri: "18 yaş altında bulunan ve anket sorularını yanıtlayamayacak düzeyde hastalığı bulunan bireylerin çalışma dışı bırakılması" olarak belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak "Risk Altında Bulunan Çocukların Suça Sürüklenmesinin Önlenmesinde Eğitimin Rolüne ilişkin anket formu" kullanılmıştır.

Araştırmaya başlamadan önce araştırmada kullanılan anket formu uzman görüşleri doğrultusunda oluşturulmuştur.

Çalışma hakkında anket katılımcılarına bilgi verilerek, gönüllü onamları alındıktan sonra; Google anket aracılığıyla “Risk Altında Bulunan Çocukların Suça Sürüklenmesinin Önlenmesinde Eğitimin Rolü hakkındaki anket formu” kullanılarak veriler elde edilmiştir

3.3.1. Öğretmenler için anket formu

Risk Altında Bulunan Çocukların Suça Sürüklenmesinin Önlenmesinde Eğitimin Rolü hakkındaki anket formu, 6 sosyo-demografik tanımlayıcı soru ve Risk Altında Bulunan Çocukların Suça Sürüklenmesinin Önlenmesinde Eğitimin Rolüne İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri hakkında 28 soru olmak üzere toplam 34 sorudan oluşmaktadır. Anket formu Ek-1’de verilmiştir

3.4. İstatistiksel Analizler

Tez çalışmamızda elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS (Versiyon 22.0, SPSS Inc., Chicago, IL, USA, Lisans: Hitit Üniversitesi) paket programı kullanılarak yapılmıştır. Kategorik verilerin tanımlayıcı istatistikleri sayı ve yüzde (%) olarak sunulmuştur. Sürekli verilerin normal dağılım sınaması Kolmogorov-Smirnov testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Varyansların homojenliği Levene testi ile değerlendirilmiştir. Anket soruları ile elde edilecek sürekli değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri veri dağılımına uygun olarak ortalama±standart sapma veya ortanca (min-maks) olarak sunulmuştur. Demografik sorulardan elde edilecek kategorik veriler sayı ve yüzde (%) olarak sunulmuştur. Anket soruları arasındaki ilişkiler ve oran karşılaştırmaları hücrelerdeki veri sayısına bağlı olarak Ki-kare testi veya Fisher exact testi ile araştırılmıştır. Çapraz tablodaki hücrelerin %20 veya daha fazlasında 5 veya daha az beklenen frekans bulunduğu durumlarda Ki-kare testi yerine Fisher exact testi kullanılmıştır. Sayısal ölçümlerin karşılaştırılmasında veri dağılımına uygun olarak bağımsız ikiden fazla grup için ANOVA veya Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi için $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3.5. Etik kurul onayı

Araştırmanın yapılabilmesi için Hitit Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan etik kurul onayı alınmıştır ve Ek-2’de sunulmuştur. Araştırmaya başlamadan önce araştırmaya katılacak gönüllü öğretmenlere araştırmanın amacı ve anket katılımı için yapmaları gerekenler anlatılmış (Aydınlatılmış Onam ilkesi), araştırmaya katılma ya da katılmama konusunda özgür oldukları bilgisi verilmiş (Özerkliğe Saygı ilkesi) ve bireysel bilgilerinin başkalarına açıklanmayacağı konusunda güvence verilmiştir (Gizlilik ve Gizliliğin Korunması ilkesi).

4. BÖLÜM

ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

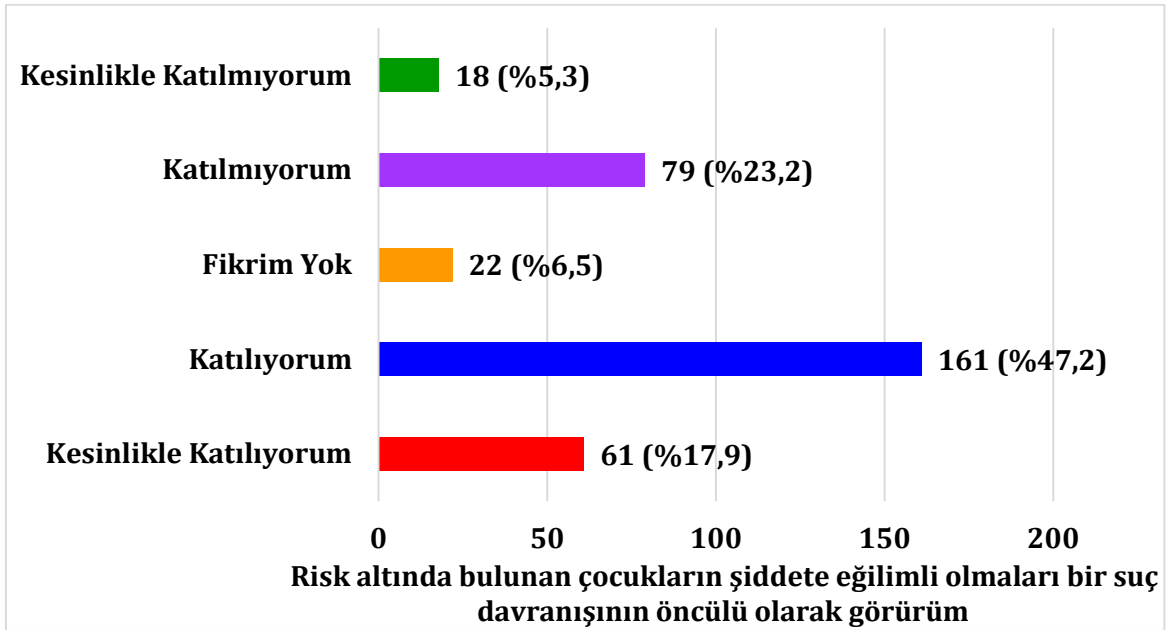
4.1. Anket Sonuçlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırmaya toplam 341 kişi katılmıştır. Katılımcıların %46,9 (n=160)'u kadın ve %53,1 (n=181)'i erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 42,42±8,015 (24-62) olarak belirlenmiştir. Katılımcılarının sosyo-demografik özellikleri Çizelge 4.1'de sunulmuştur.

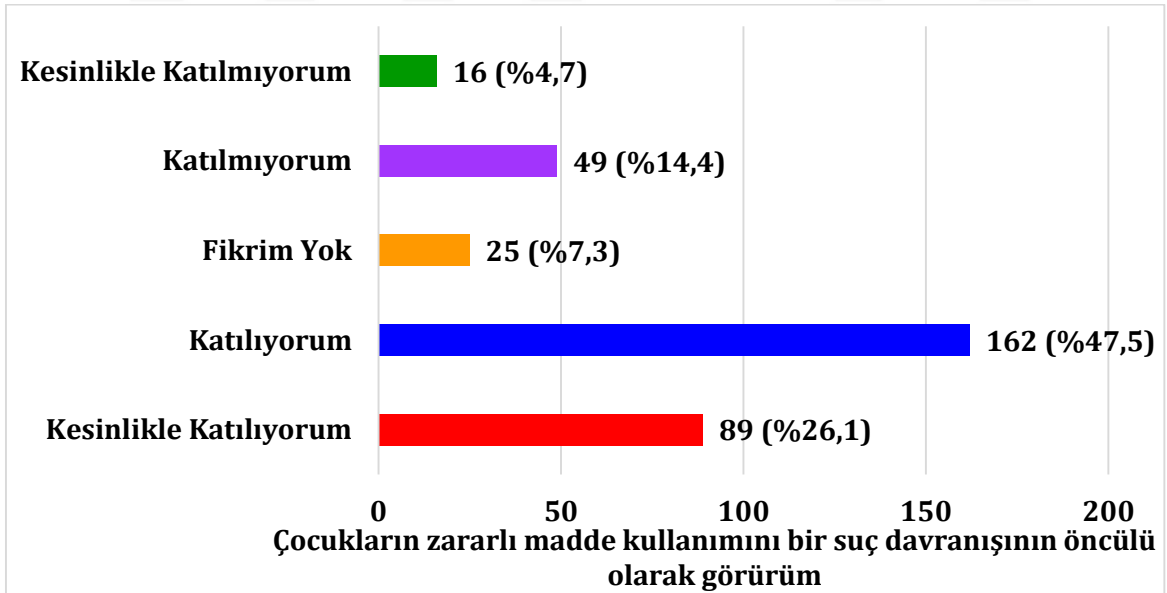
Çizelge 4.1. Anket katılımcılarının sosyo-demografik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler

		n	%
Cinsiyetiniz	Kadın	160	46,9
	Erkek	181	53,1
Medeni durumunuz	Evli	288	84,5
	Bekar	53	15,5
Eğitim durumunuz	Ön lisans	3	0,9
	Lisans	293	85,9
	Yüksek lisans	44	12,9
	Doktora	1	0,3
Çalıştığınız okul türü	Ortaokul	214	62,8
	Lise	127	37,2
Kıdem yılınız	1-5 yıl	14	4,1
	6-10 yıl	60	17,6
	11-15 yıl	64	18,8
	16-20 yıl	66	19,4
	21-25 yıl	66	19,4
	26 yıl ve üstü	71	20,8
Okulunuzun bulunduğu yer	İl Merkezi	313	91,8
	Merkeze Bağlı Köy	28	8,2
Toplam		341	100

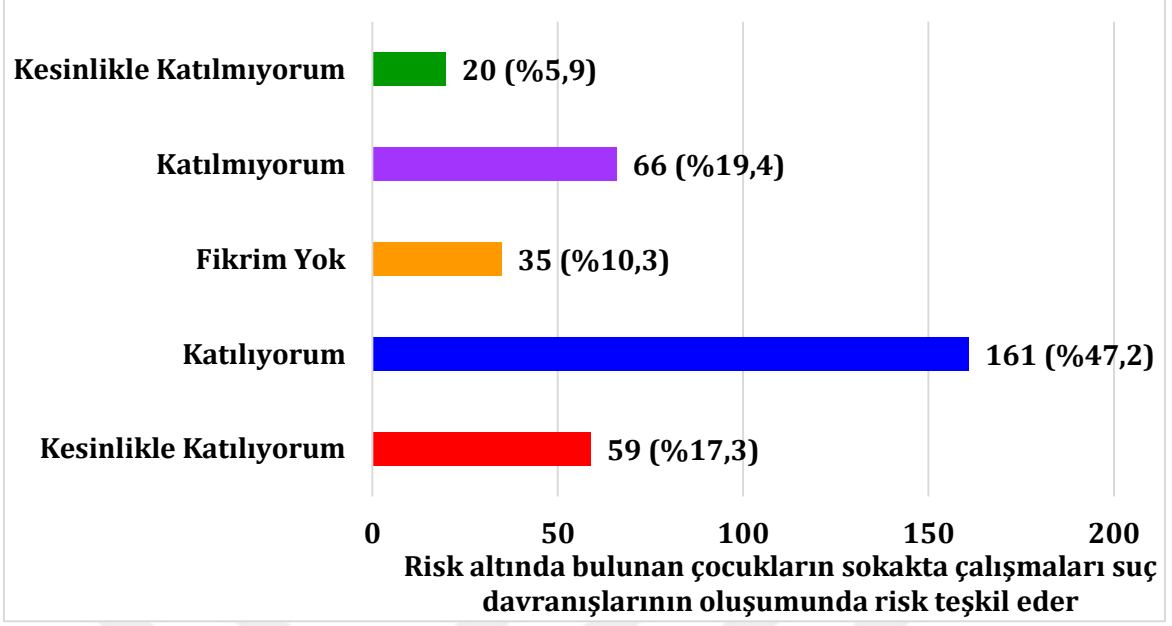
Katılımcıların suç davranışlarının kaynağı ve öncülleri hakkındaki görüşlerine ilişkin sorulara verilen cevaplar Şekil 4.1-Şekil 4.7 arasında gösterilmiştir.

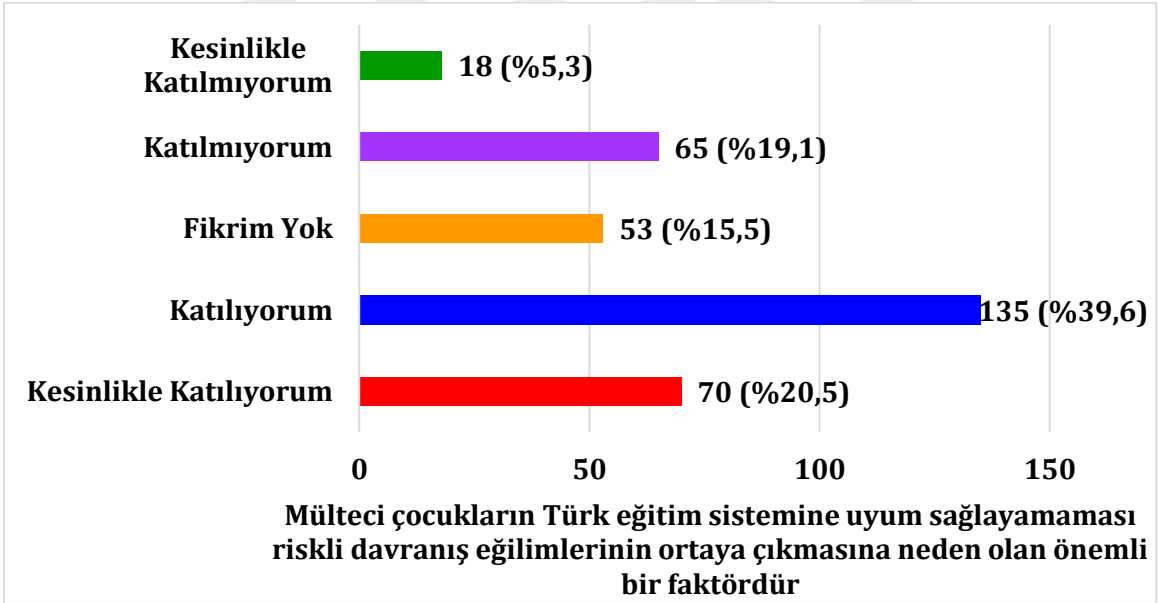
Şekil 4.1. “Risk altında bulunan çocukların şiddete eğilimli olmaları bir suç davranışının öncülü olarak görürüm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

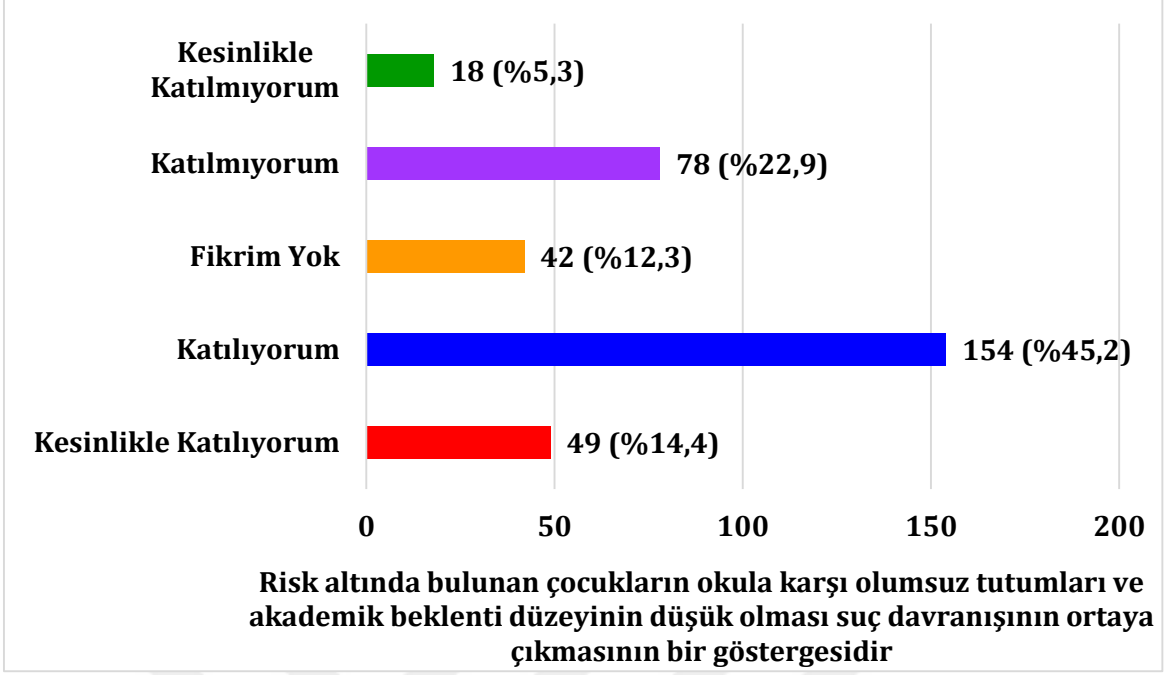
Şekil 4.2. “Çocukların zararlı madde kullanımını bir suç davranışının öncülü olarak görürüm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

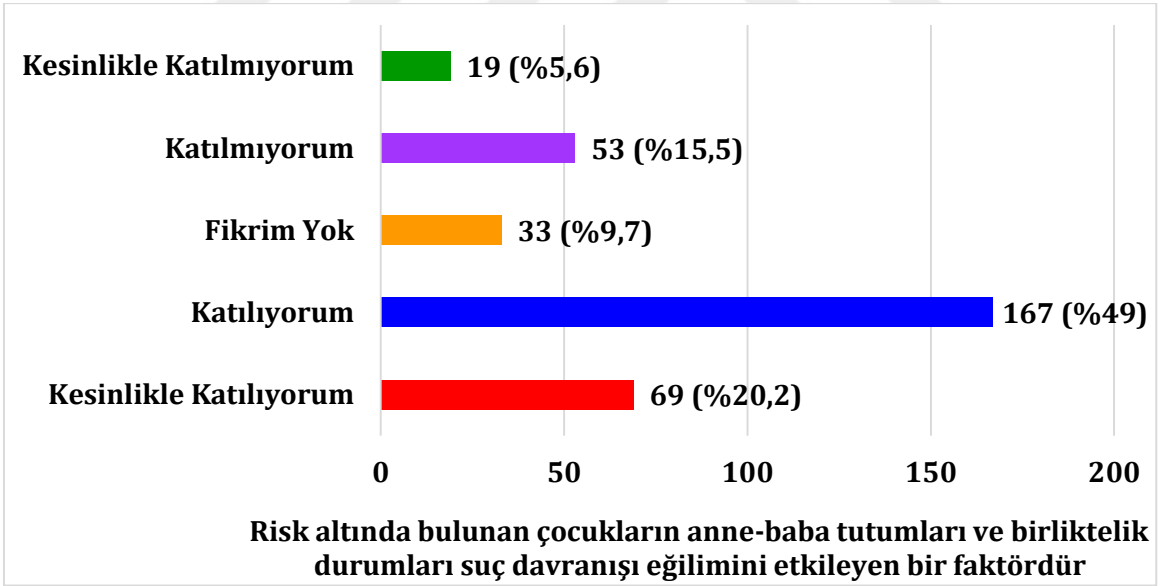
Şekil 4.3. “Risk altında bulunan çocukların sokakta çalışmaları suç davranışlarının oluşumunda risk teşkil eder” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

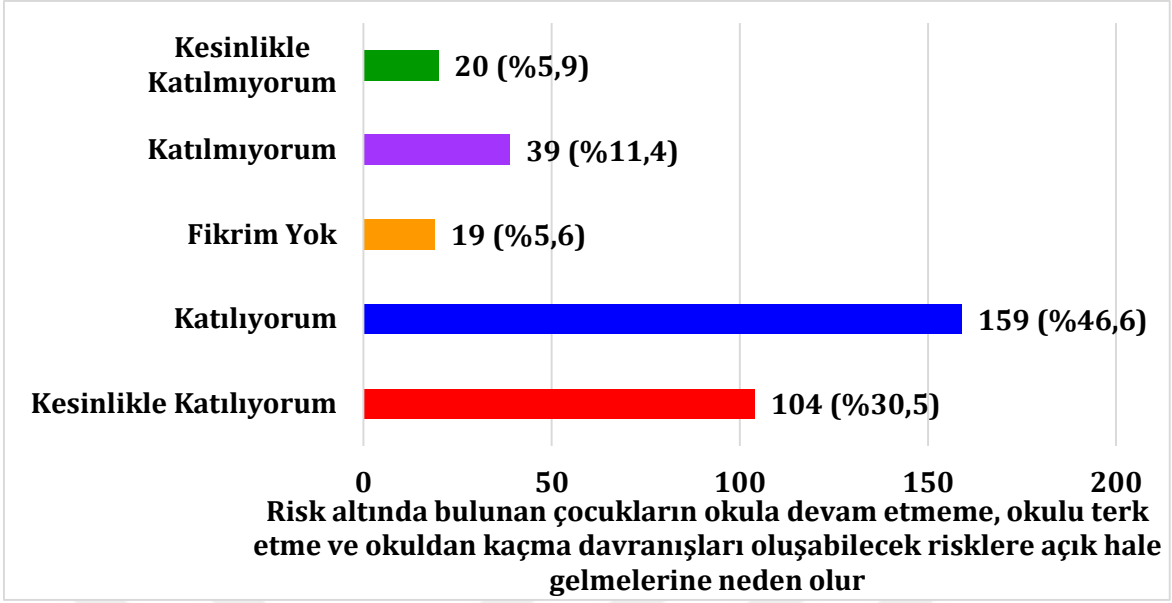
Şekil 4.4. “Mülteci çocukların Türk eğitim sistemine uyum sağlayamaması riskli davranış eğilimlerinin ortaya çıkmasına neden olan önemli bir faktördür” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

Şekil 4.5. “Risk altında bulunan çocukların okula karşı olumsuz tutumları ve akademik beklenti düzeyinin düşük olması suç davranışının ortaya çıkmasının bir göstergesidir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

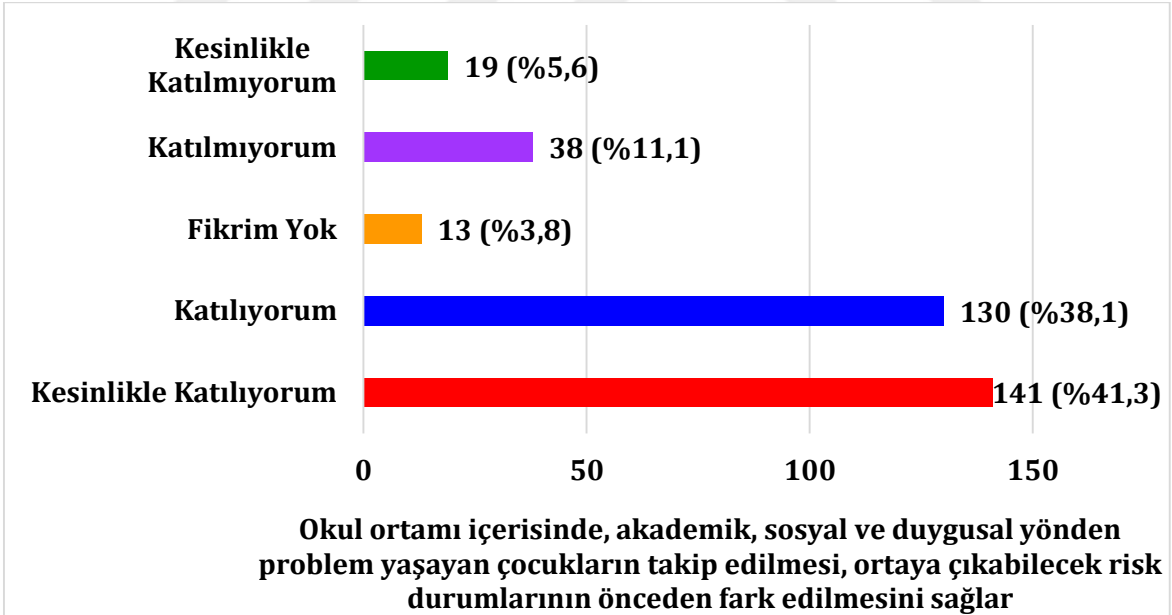

Şekil 4.6. “Risk altında bulunan çocukların anne-baba tutumları ve birliktelik durumları suç davranışı eğilimini etkileyen bir faktördür” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

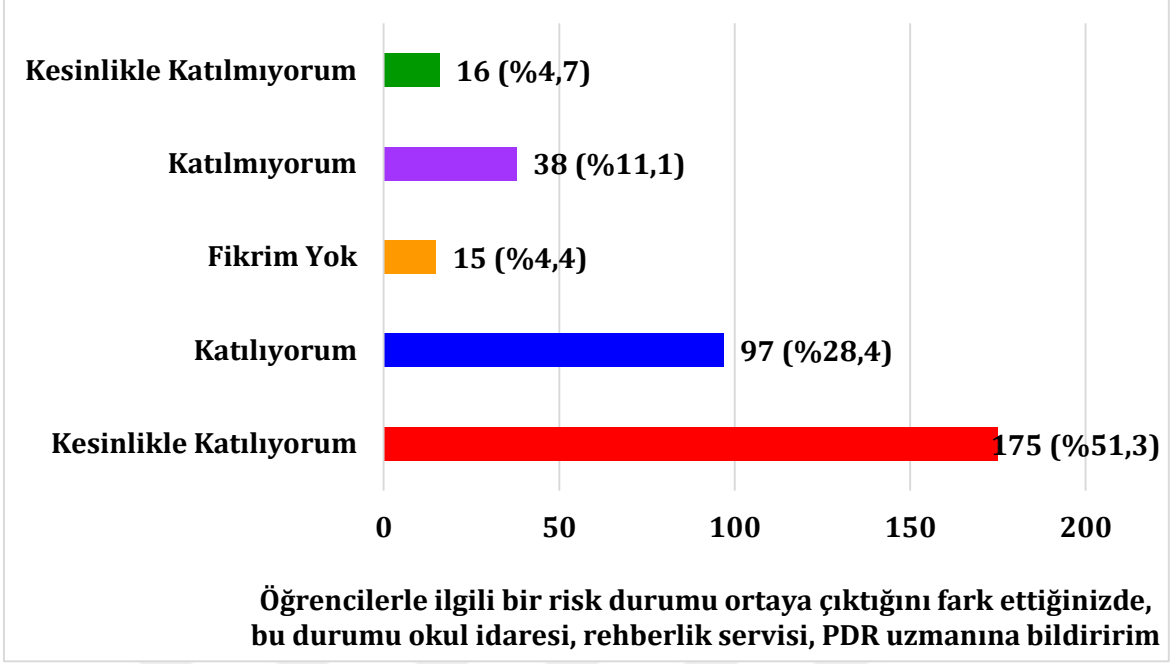

Şekil 4.7. “Risk altında bulunan çocukların okula devam etmeme, okulu terk etme ve okuldan kaçma davranışları oluşabilecek risklere açık hale gelmelerine neden olur” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

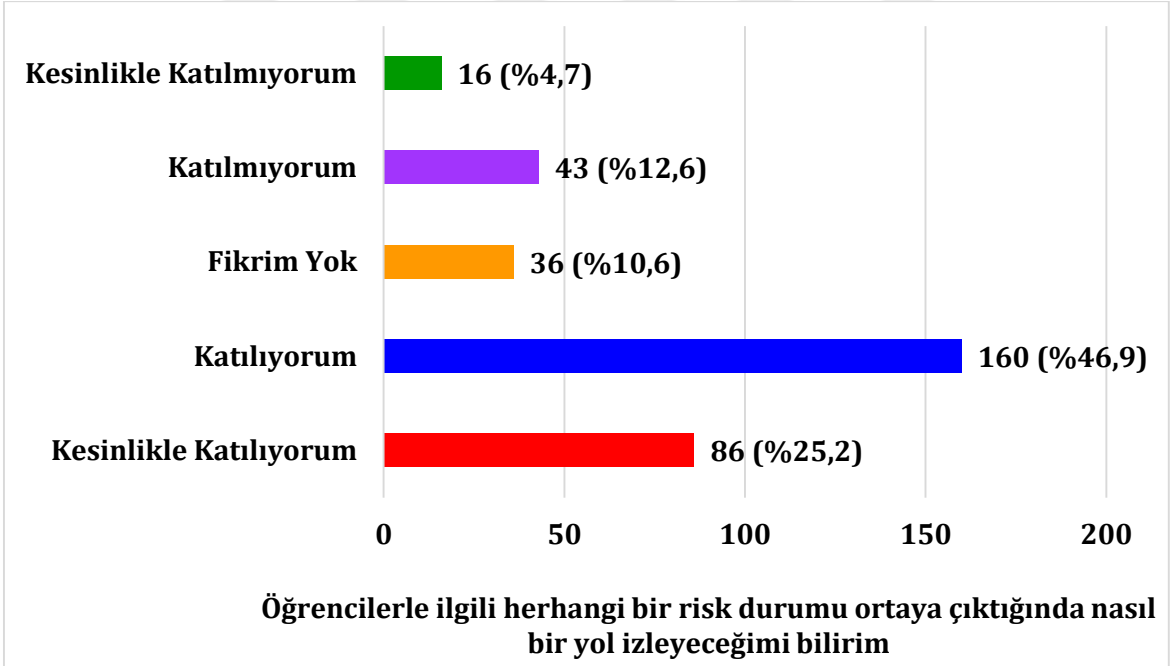
Katılımcıların suç davranışını önleyici tedbirlere yönelik görüşlerine ilişkin sorulara verilen cevaplar Şekil 4.8-Şekil 4.19 arasında gösterilmiştir.

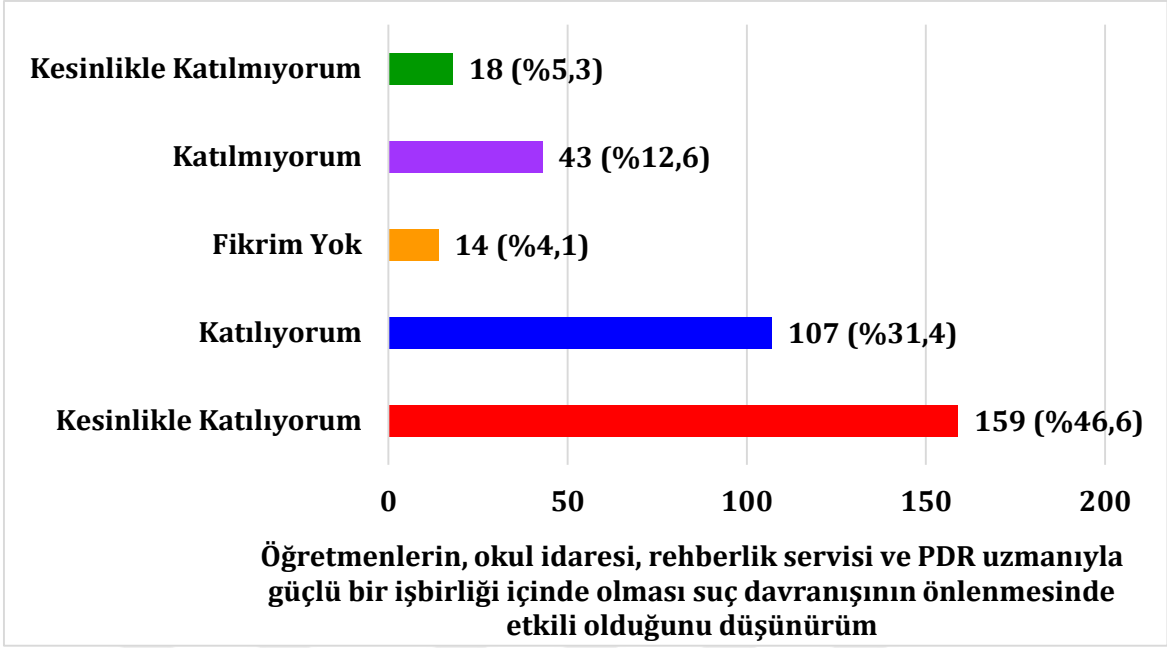
Şekil 4.8. “Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

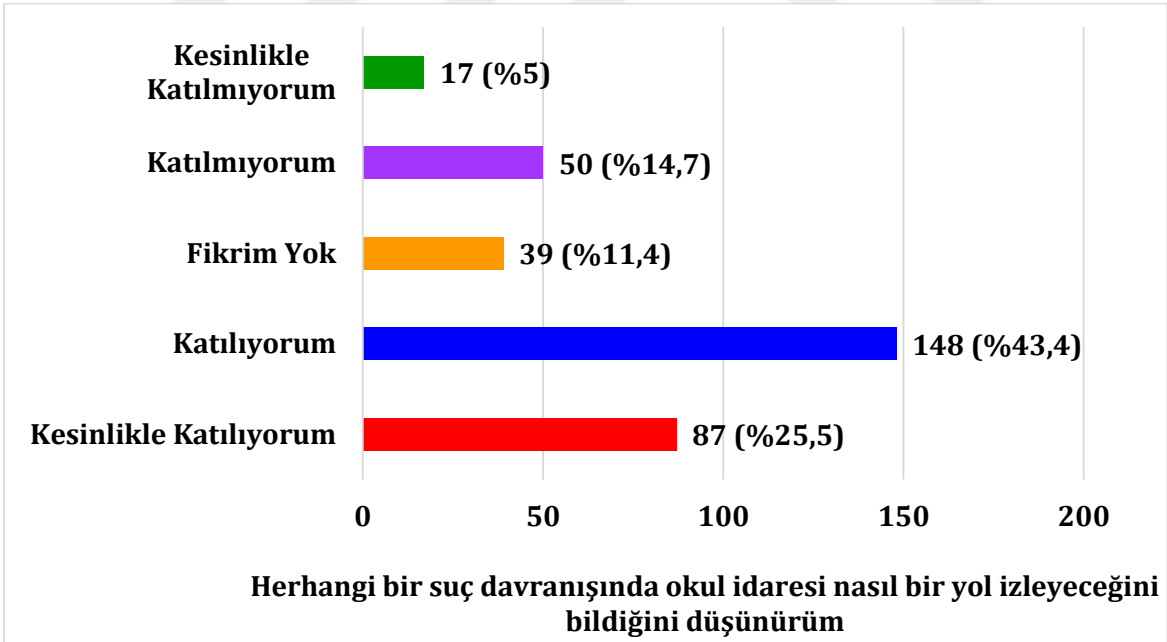
Şekil 4.9. “Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığında, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildiririm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

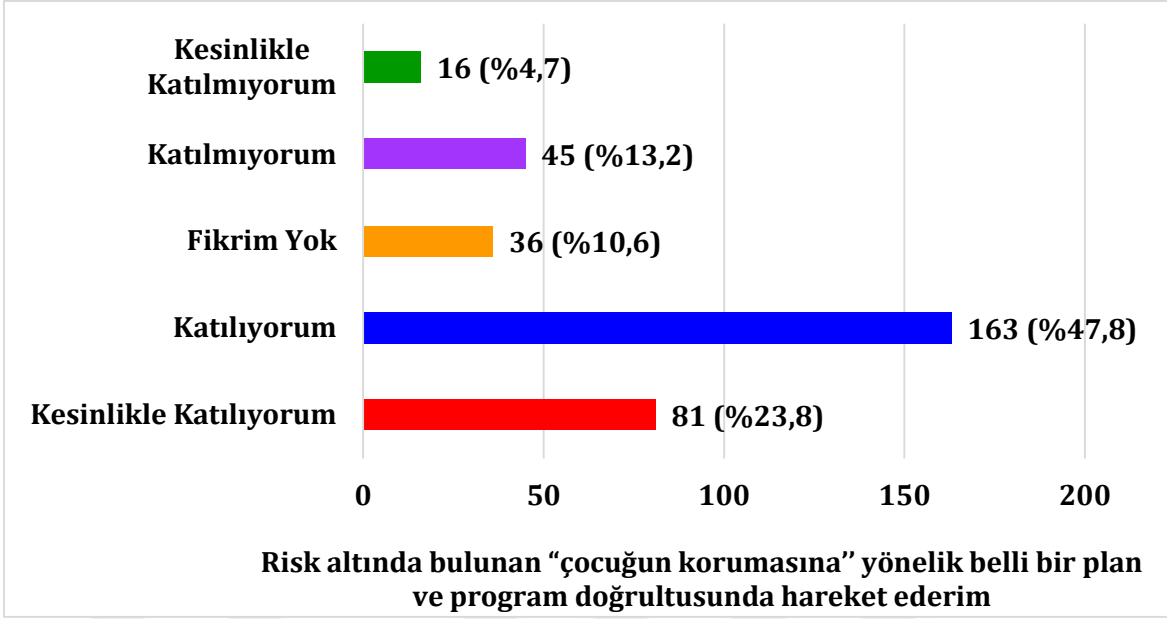
Şekil 4.10. “Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

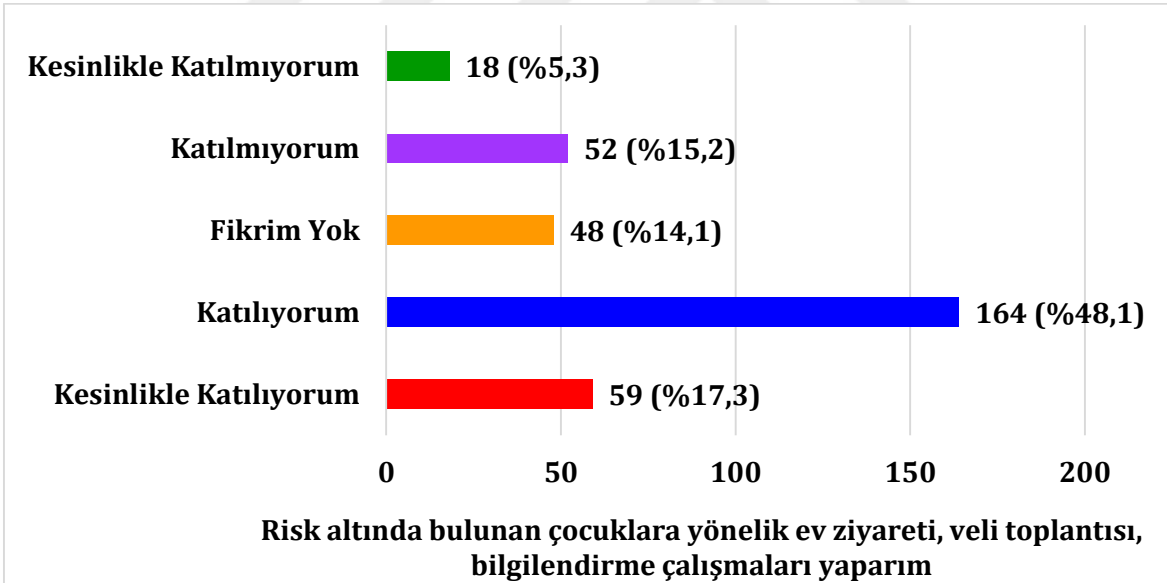
Şekil 4.11. “Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir işbirliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

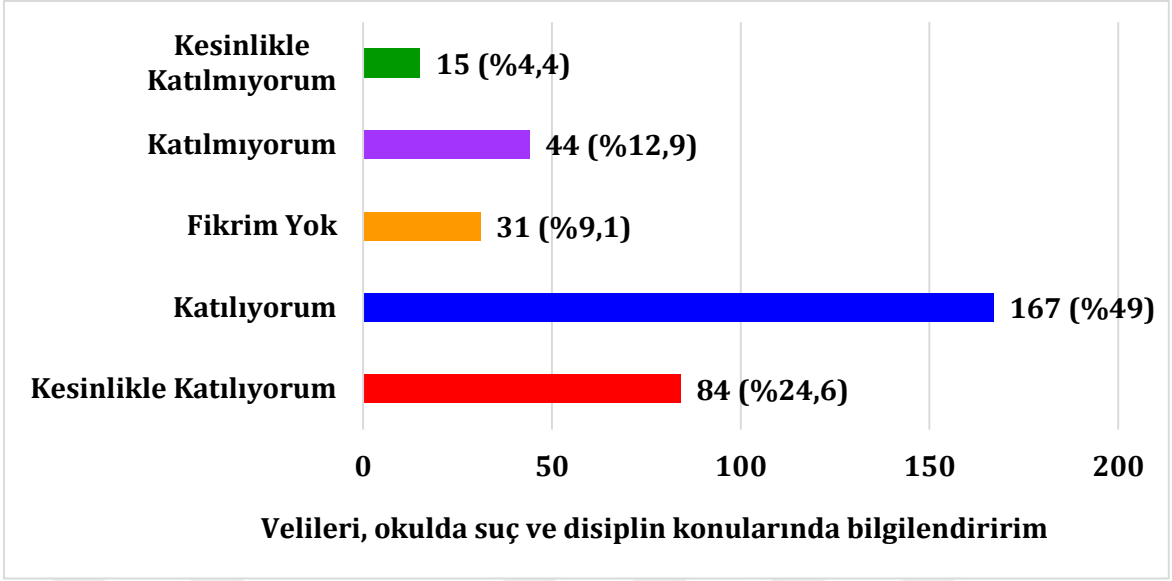
Şekil 4.12. “Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

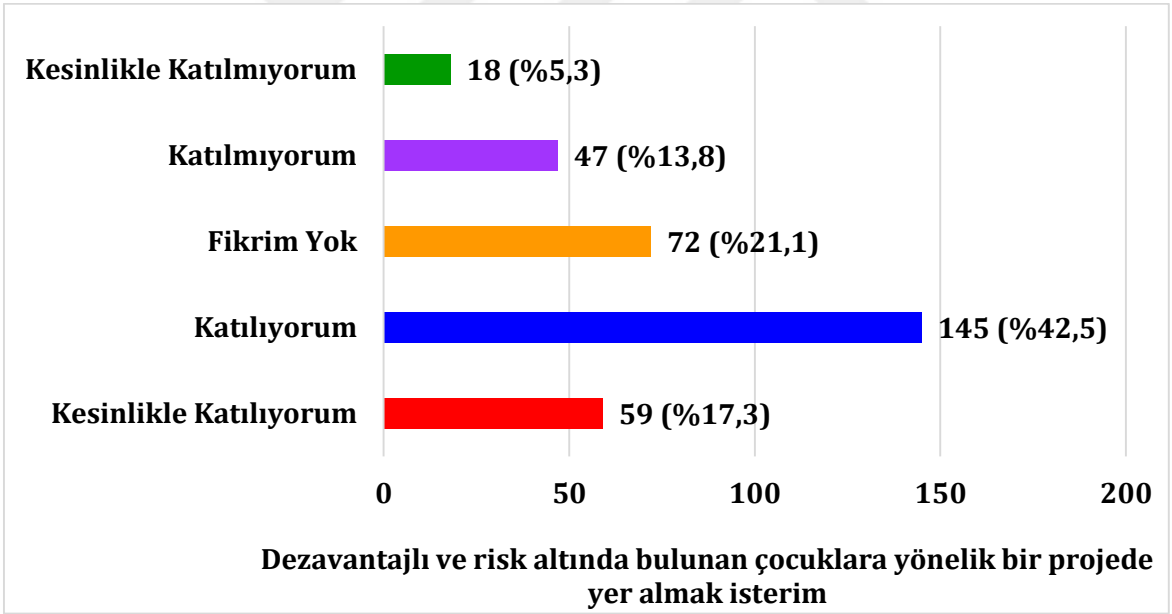
Şekil 4.13. “Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

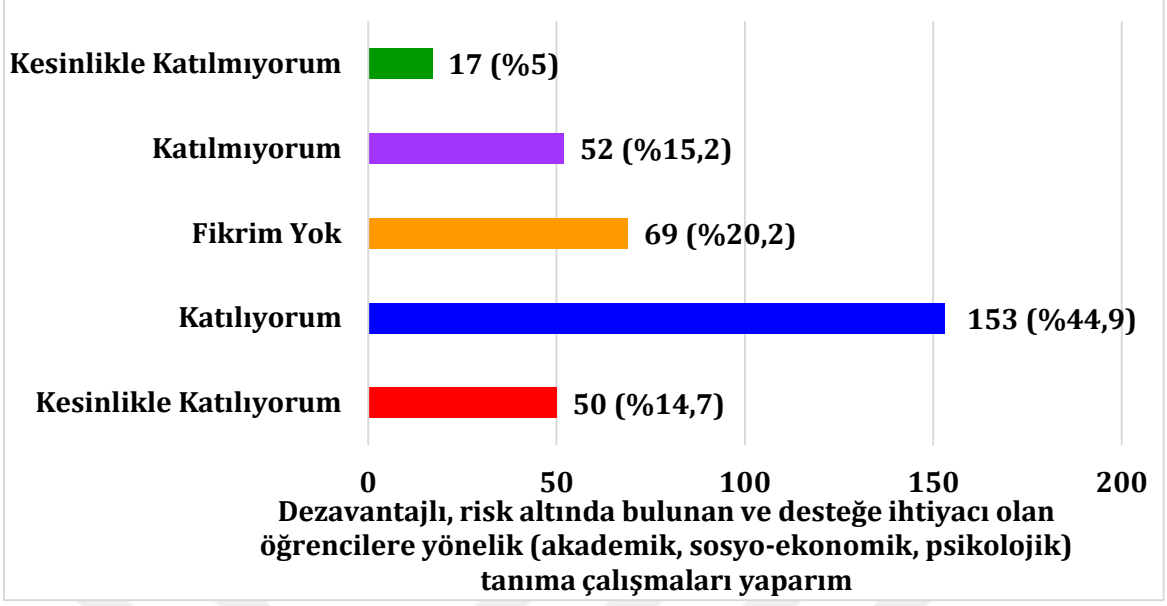
Şekil 4.14. “Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

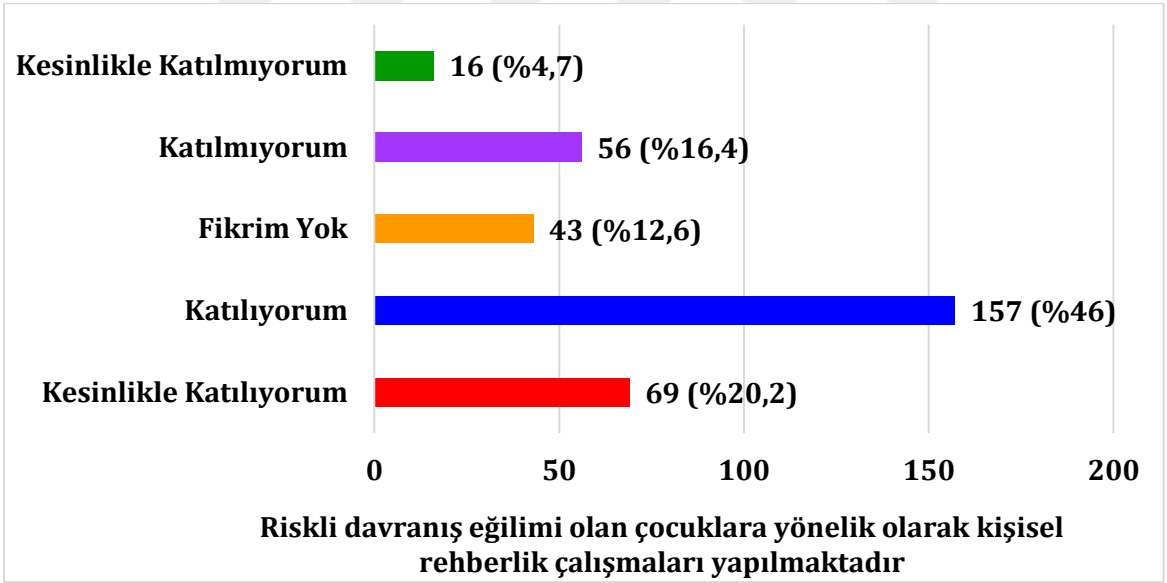
Şekil 4.15. “Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

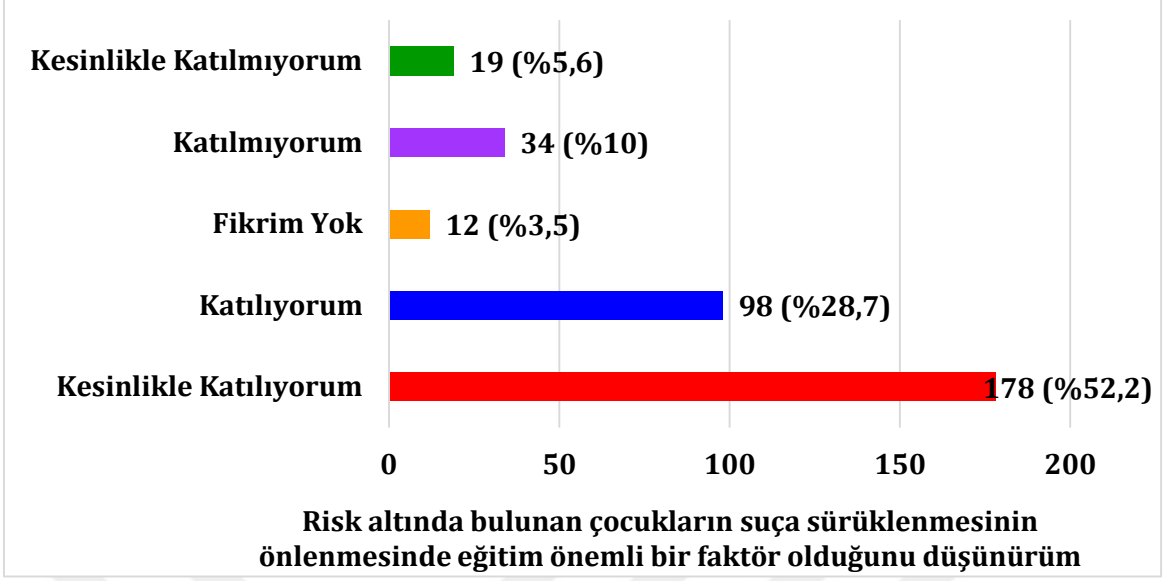
Şekil 4.16. “Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

Şekil 4.17. “Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıtma çalışmaları yaparım” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

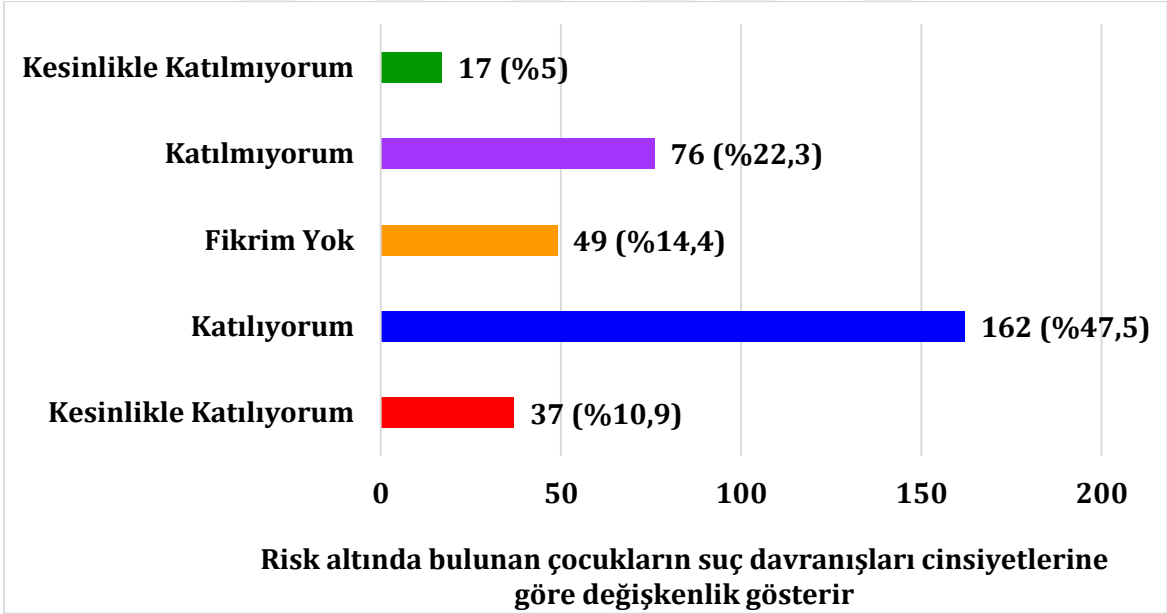

Şekil 4.18. “Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

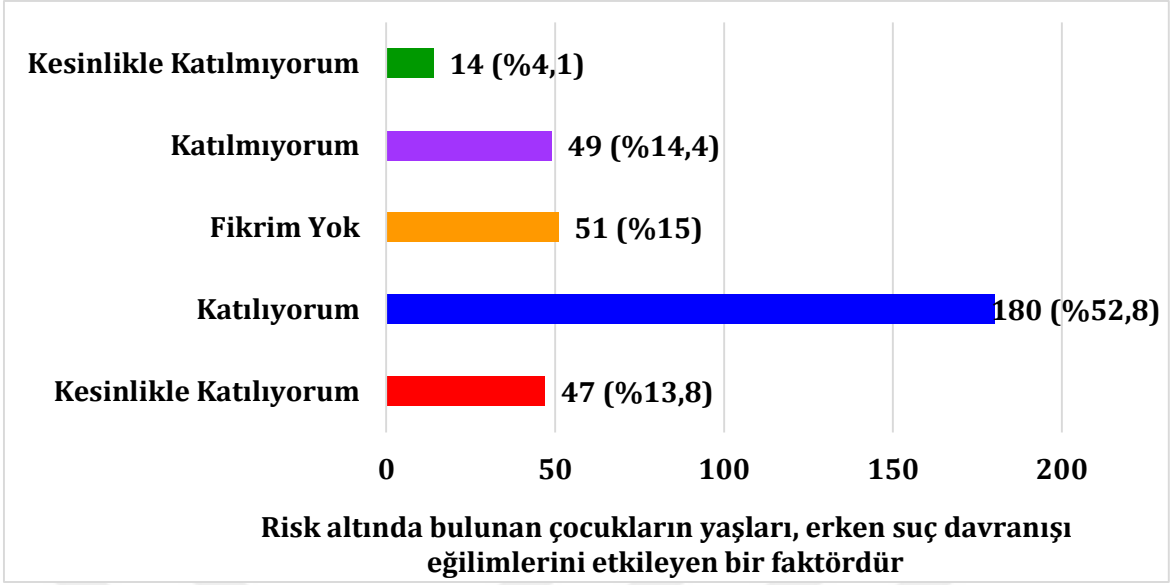

Şekil 4.19. “Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğuna düşünürüm” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

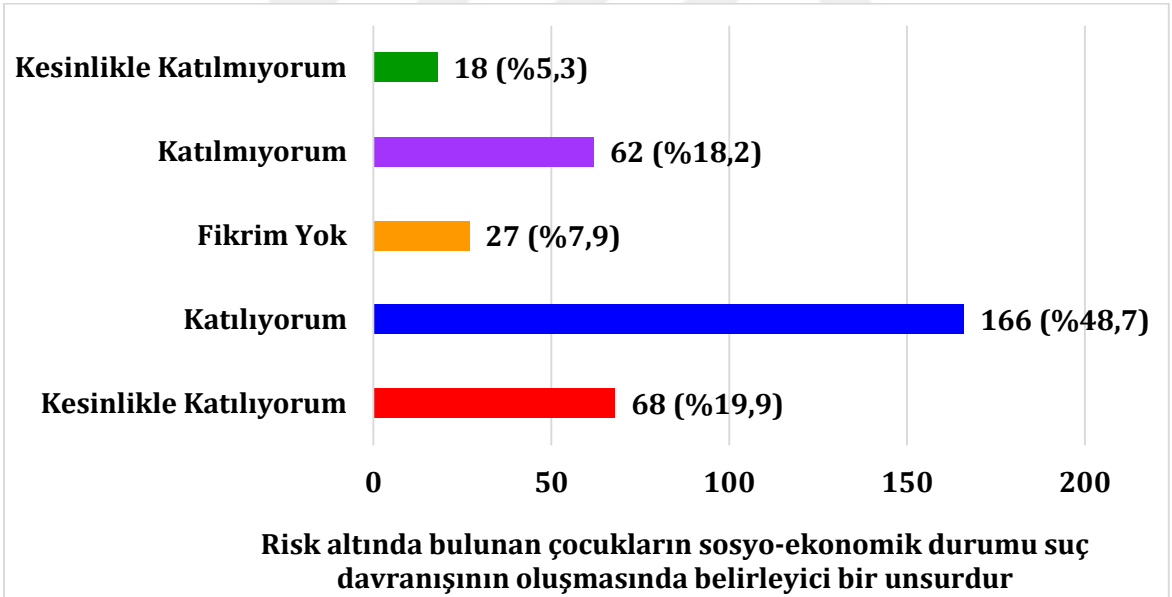
Katılımcıların suç davranışı olan öğrencilerin kişisel ve ailesel niteliklere yönelik görüşlerine ilişkin sorulara verilen cevaplar Şekil 4.20-Şekil 4.28 arasında gösterilmiştir.

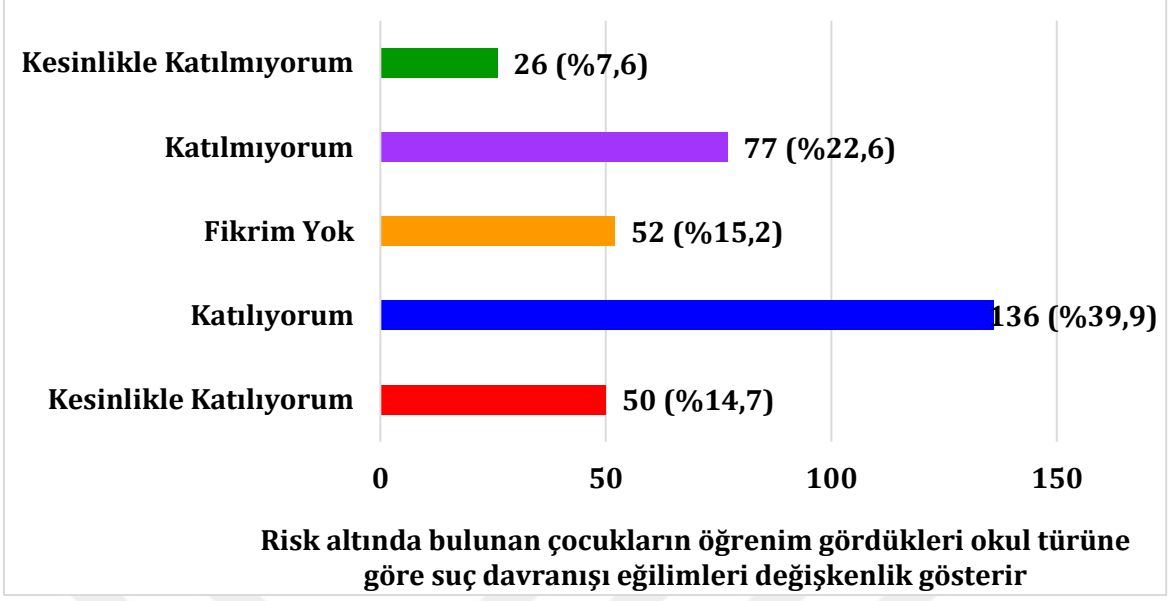
Şekil 4.20. “Risk altında bulunan çocukların suç davranışları cinsiyetlerine göre değişiklik gösterir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

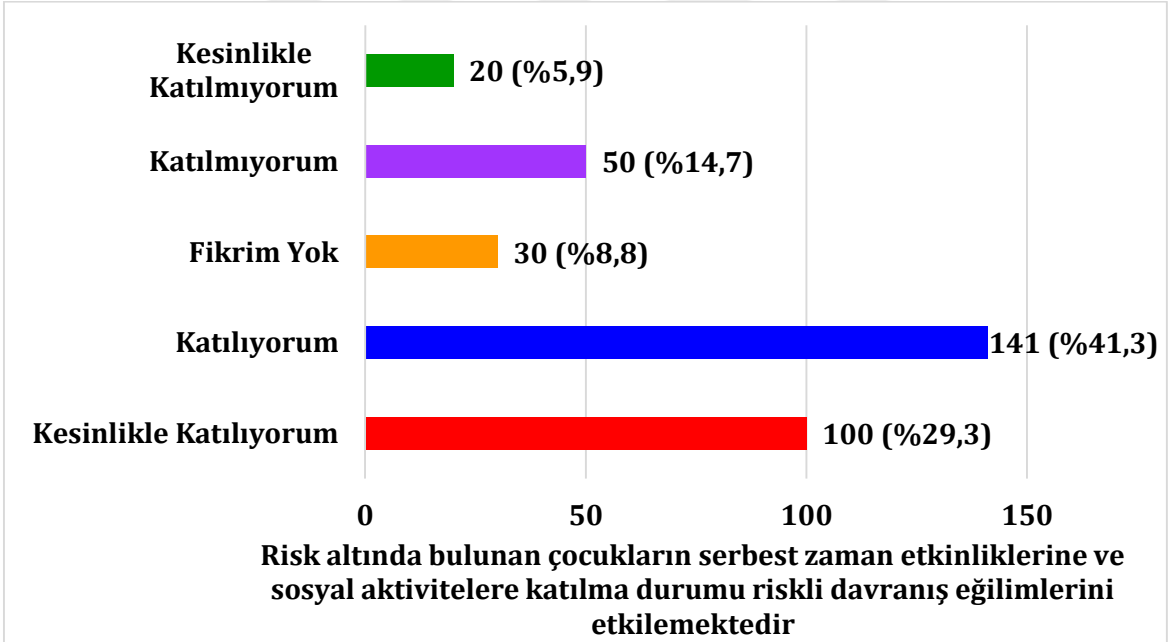
Şekil 4.21. “Risk altında bulunan çocukların yaşları, erken suç davranışı eğilimlerini etkileyen bir faktördür” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

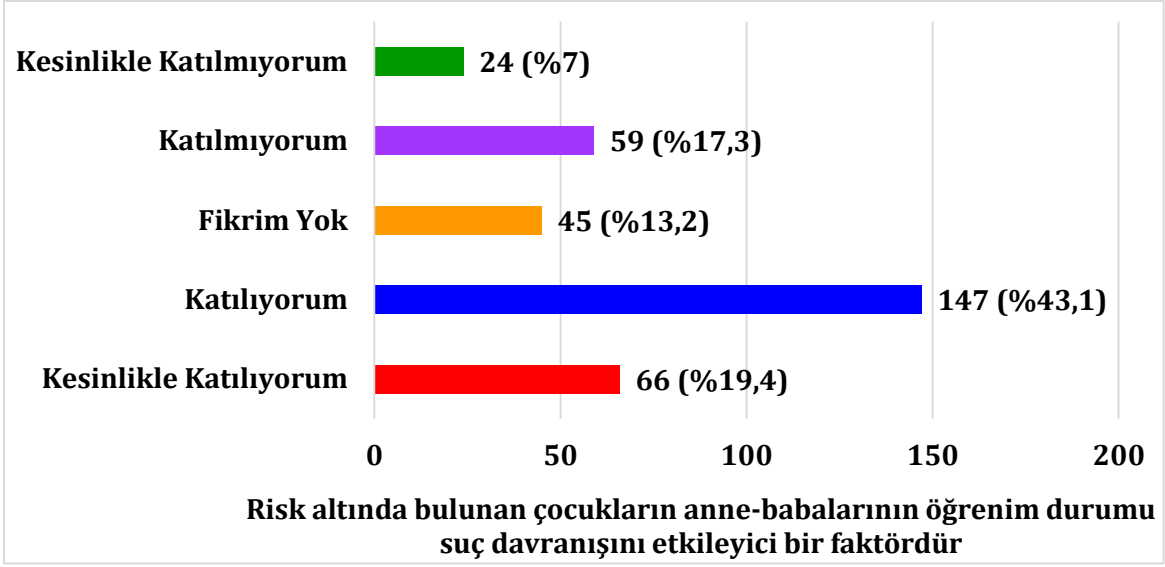
Şekil 4.22. “Risk altında bulunan çocukların sosyo-ekonomik durumu suç davranışının oluşmasında belirleyici bir unsurdur” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

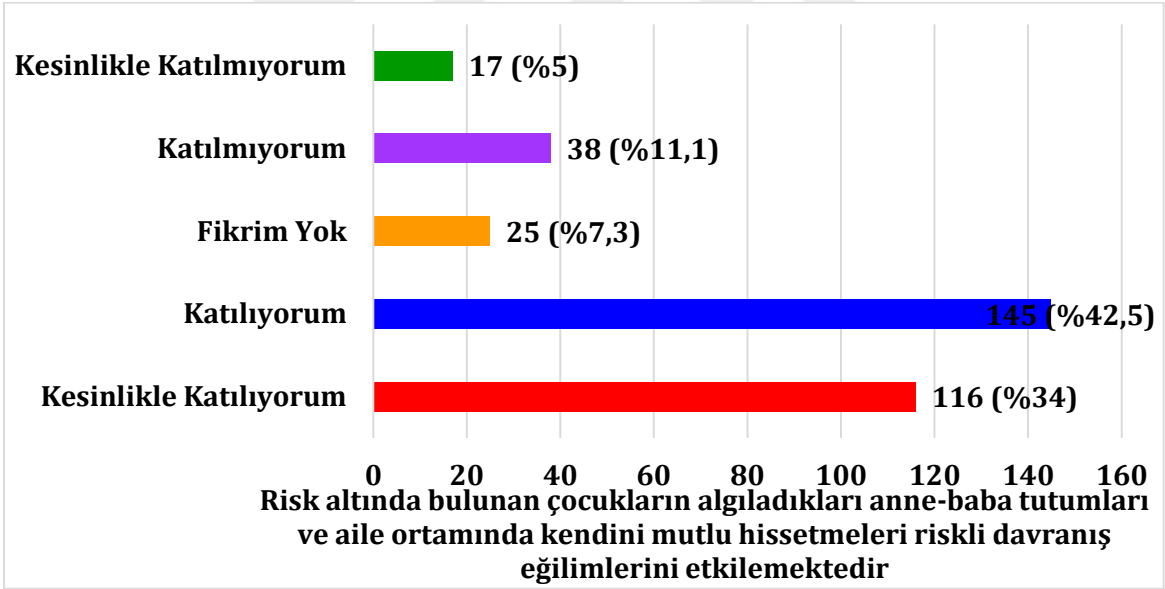
Şekil 4.23. “Risk altında bulunan çocukların öğrenim gördükleri okul türüne göre suç davranışı eğilimleri değişkenlik gösterir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

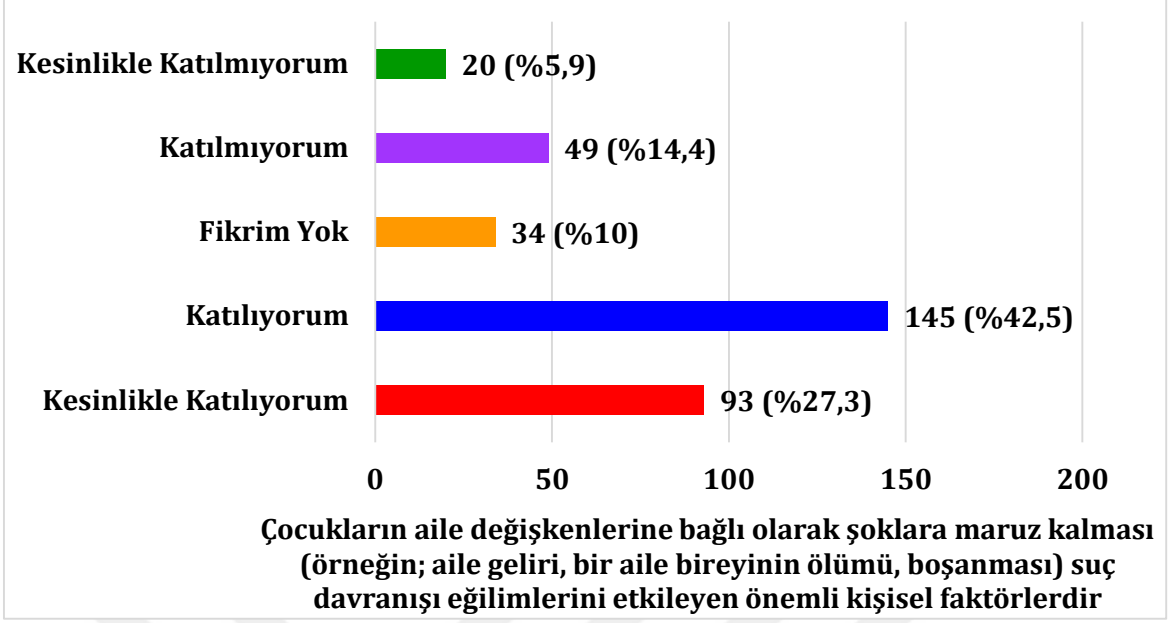
Şekil 4.24. “Risk altında bulunan çocukların serbest zaman etkinliklerine ve sosyal aktivitelere katılma durumu riskli davranış eğilimlerini etkilemektedir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

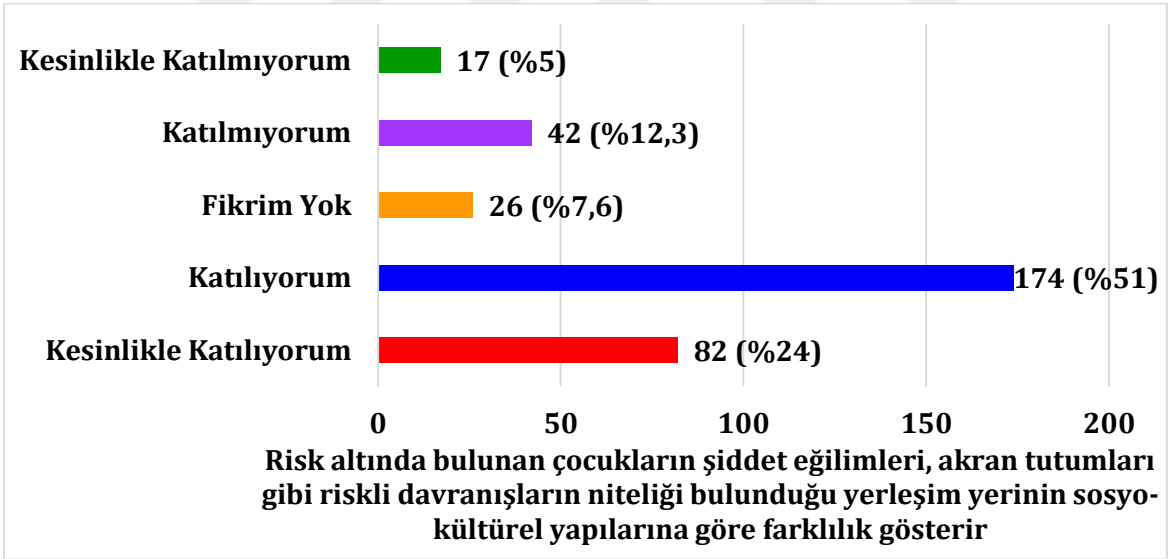
Şekil 4.25. “Risk altında bulunan çocukların anne-babalarının öğrenim durumu suç davranışını etkileyici bir faktördür” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

Şekil 4.26. “Risk altında bulunan çocukların algıladıkları anne-baba tutumları ve aile ortamında kendini mutlu hissetmeleri riskli davranış eğilimlerini etkilemektedir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

Şekil 4.27. “Çocukların aile değişkenlerine bağlı olarak şoklara maruz kalması (örneğin; aile geliri, bir aile bireyinin ölümü, boşanması) suç davranışı eğilimlerini etkileyen önemli kişisel faktörlerdir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

Şekil 4.28. “Risk altında bulunan çocukların şiddet eğilimleri, akran tutumları gibi riskli davranışların niteliği bulunduğu yerleşim yerinin sosyo-kültürel yapılarına göre farklılık gösterir” sorusuna verilen cevaplara ilişkin çubuk grafiği

4.2. Öğretmenlere Uygulanan Bazı Anket Soruları Arasındaki İlişki Araştırmaları

Katılımcıların cinsiyeti ile suç davranışını önleyici tedbirlere yönelik görüşleri arasındaki ilişkiler Çizelge 4.2- Çizelge 4.13 te verilmiştir.

Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($P=0,077$; Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Cinsiyetiniz	Kadın	n	19	6	135	160
		%	%11,9	%3,8	%84,4	%100
	Erkek	n	38	7	136	181
		%	%21	%3,9	%75,1	100
Toplam		n	57	13	271	341
		%	%16,7	%3,8	%79,5	%100

*Ki-kare test $\chi^2 (2) = 5,140$; $P=0,077$

Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığını fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildiririm” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P=0,018$; Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığını fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildirim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığını fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildirim				
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Toplam	
Cinsiyetiniz	Kadın	n	18	4	138	160
		%	%11,3	%2,5	%86,3	%100
	Erkek	n	36	11	134	181
		%	%19,9	%6,1	%74	%100
Toplam		n	54	15	272	341
		%	%15,8	%4,4	%79,8	%100

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 8,063; P=0,018$

Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P=0,007$; Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim				
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Toplam	
Cinsiyetiniz	Kadın	n	17	16	127	160
		%	%10,6	%10	%79,4	%100
	Erkek	n	42	20	119	181
		%	%23,2	%11	%65,7	%100
Toplam		n	59	36	246	341
		%	%17,3	%10,6	%72,1	%100

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 10,043; P=0,007$

Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir işbirliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P=0,028$; Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir işbirliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir işbirliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Cinsiyetiniz	Kadın	n	20	5	135	160
		%	%12,5	%3,1	%84,4	%100
	Erkek	n	41	9	131	181
		%	%22,7	%5	%72,4	%100
Toplam	n	61	14	266	341	
	%	%17,9	%4,1	%78	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 7,166; P=0,028$

Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P=0,035$; Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Cinsiyetiniz	Kadın	n	22	19	119	160
		%	%13,8	%11,9	%74,4	%100
	Erkek	n	45	20	116	181
		%	%24,9	%11	%64,1	%100
Toplam	n	67	39	235	341	
	%	%19,6	%11,4	%68,9	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 6,692; P=0,035$

Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($P=0,057$; Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Cinsiyetiniz	Kadın	n	21	15	124	160
		%	%13,1	%9,4	%77,5	%100
	Erkek	n	40	21	120	181
		%	%22,1	%11,6	%66,3	%100
Toplam	n	61	36	244	341	
	%	%17,9	%10,6	%71,6	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 5,712; P=0,057$

Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P=0,048$; Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Cinsiyetiniz	Kadın	n	24	22	114	160
		%	%15	%13,8	%71,3	%100
	Erkek	n	46	26	109	181
		%	%25,4	%14,4	%60,2	%100
Toplam	n	70	48	223	341	
	%	%20,5	%14,1	%65,4	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 6,090; P=0,048$

Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P=0,018$; Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Cinsiyetiniz	Kadın	n	18	17	125	160
		%	%11,3	%10,6	%78,1	%100
	Erkek	n	41	14	126	181
		%	%22,7	%7,7	%69,6	%100
Toplam	n	59	31	251	341	
	%	%17,3	%9,1	%73,6	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 7,997; P=0,018$

Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır ($P=0,055$; Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Cinsiyetiniz	Kadın	n	22	38	100	160
		%	%13,8	%23,8	%62,5	%100
	Erkek	n	43	34	104	181
		%	%23,8	%18,8	%57,5	%100
Toplam	n	65	72	204	341	
	%	%19,1	%21,1	%59,8	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 5,814; P=0,055$

Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P=0,011$; Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Cinsiyetiniz	Kadın	n	22	31	107	160
		%	%13,8	%19,4	%66,9	%100
	Erkek	n	47	38	96	181
		%	%26	%21	%53	%100
Toplam	N	69	69	203	341	
	%	%20,2	%20,2	%59,5	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 9,105; P=0,011$

Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır ($P=0,085$; Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Cinsiyetini z	Kadı n	n	26	19	115	160
		%	%16,3	%11,9	%71,9	%100
	Erke k	n	46	24	111	181
		%	%25,4	%13,3	%61,3	%100
Toplam	n	72	43	226	341	
	%	%21,1	%12,6	%66,3	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 4,933; P=0,085$

Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır ($P=0,120$; Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13. Katılımcıların Cinsiyetleri ile “Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Cinsiyetiniz	Kadın	n	18	6	136	160
		%	%11,3	%3,8	%85	%100
	Erkek	n	35	6	140	181
		%	%19,3	%3,3	77,3%	%100
Toplam	n	53	12	276	341	
	%	%15,5	%3,5	%80,9	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 4,234; P=0,120$

Katılımcıların çalıştığı okul türü ile suç davranışını önleyici tedbirlere yönelik görüşleri arasındaki ilişkiler Çizelge 4.14- Çizelge 4.25 te verilmiştir.

Katılımcıların çalıştıkları okul türü ile “Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P<0,001$; Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Çalıştığınız Okul Türü	Ortaokul	n	25	1	188	214
		%	%11,7	%0,5	%87,9	%100
	Lise	n	32	12	83	127
		%	%25,2	%9,4	%65,4	%100
Toplam	n	57	13	271	341	
	%	%16,7	%3,8	%79,5	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 30,648; P<0,001$

Katılımcıların çalıştıkları okul türü ile “Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığını fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildirim” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P<0,001$; Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığını fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildirim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığını fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildirim			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Çalıştığınız Okul Türü	Ortaokul	n	25	1	188	214
		%	%11,7	%0,5	%87,9	%100
	Lise	n	29	14	84	127
		%	%22,8	%11	%66,1	%100
Toplam	n	54	15	272	341	
	%	%15,8	%4,4	%79,8	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2)= 31,159$; $P<0,001$

Katılımcıların çalıştıkları okul türü ile “Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P<0,001$; Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Çalıştığınız Okul Türü	Ortaokul	n	28	13	173	214
		%	%13,1	%6,1	%80,8	%100
	Lise	n	31	23	73	127
		%	%24,4	%18,1	%57,5	%100
Toplam	n	59	36	246	341	
	%	%17,3	%10,6	%72,1	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2)= 22,873$; $P<0,001$

Katılımcıların çalıştıkları okul türü ile “Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir işbirliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu

düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P<0,001$; Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir işbirliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir işbirliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Çalıştığınız Okul Türü	Ortaokul	n	30	2	182	214
		%	%14	%0,9	%85	%100
	Lise	n	31	12	84	127
		%	%24,4	%9,4	%66,1	%100
Toplam	n	61	14	266	341	
	%	%17,9	%4,1	%78	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 22,535$; $P<0,001$

Katılımcıların çalıştıkları okul türü ile “Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P<0,001$; Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Çalıştığınız Okul Türü	Ortaokul	n	32	16	166	214
		%	%15	%7,5	%77,6	%100
	Lise	n	35	23	69	127
		%	%27,6	%18,1	%54,3	%100
Toplam	n	67	39	235	341	
	%	%19,6	%11,4	%68,9	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 20,572$; $P<0,001$

Katılımcıların çalıştıkları okul türü ile “Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P=0,003$; Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Çalıştığınız Okul Türü	Ortaokul	n	30	17	167	214
		%	%14	%7,9	%78	%100
	Lise	n	31	19	77	127
		%	%24,4	%15	%60,6	%100
Toplam		n	61	36	244	341
		%	%17,9	%10,6	%71,6	%100

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 11,903$; $P=0,003$

Katılımcıların çalıştıkları okul türü ile “Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P=0,004$; Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Çalıştığınız Okul Türü	Ortaokul	n	37	23	154	214
		%	%17,3	%10,7	%72	%100
	Lise	n	33	25	69	127
		%	%26	%19,7	%54,3	%100
Toplam		n	70	48	223	341
		%	%20,5	%14,1	%65,4	%100

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 11,247$; $P=0,004$

Katılımcıların çalıştıkları okul türü ile “Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P<0,001$; Çizelge 4.21).

Çizelge 4.21. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Çalıştığınız Okul Türü	Ortaokul	n	27	12	175	214
		%	%12,6	%5,6	%81,8	%100
	Lise	n	32	19	76	127
		%	%25,2	%15	%59,8	%100
Toplam	n	59	31	251	341	
	%	%17,3	%9,1	%73,6	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 20,169$; $P < 0,001$

Katılımcıların çalıştıkları okul türü ile “Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır ($P=0,082$; Çizelge 4.22).

Çizelge 4.22. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Çalıştığınız Okul Türü	Ortaokul	n	34	43	137	214
		%	%15,9	%20,1	%64	%100
	Lise	n	31	29	67	127
		%	%24,4	%22,8	%52,8	%100
Toplam	n	65	72	204	341	
	%	%19,1	%21,1	%59,8	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 5,010$; $P = 0,082$

Katılımcıların çalıştıkları okul türü ile “Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P=0,002$; Çizelge 4.23).

Çizelge 4.23. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Çalıştığınız Okul Türü	Ortaokul	n	32	41	141	214
		%	%15	%19,2	%65,9	%100
	Lise	n	37	28	62	127
		%	%29,1	%22	%48,8	%100
Toplam	n	69	69	203	341	
	%	%20,2	%20,2	%59,5	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 12,150$; $P = 0,002$

Katılımcıların çalıştıkları okul türü ile “Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P = 0,003$; Çizelge 4.24).

Çizelge 4.24. Katılımcıların Çalıştıkları okul türü ile “Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Çalıştığınız Okul Türü	Ortaokul	n	35	23	156	214
		%	%16,4	%10,7	%72,9	%100
	Lise	n	37	20	70	127
		%	%29,1	%15,7	%55,1	%100
Toplam	n	72	43	226	341	
	%	%21,1	%12,6	%66,3	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(2) = 11,546$; $P = 0,003$

Katılımcıların çalıştıkları okul türü ile “Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P < 0,001$ Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25. Katılımcıların Çalıştıkları Okul türü ile “Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler

		Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Çalıştığınız Okul Türü	Ortaokul	n	22	4	188	214
		%	%10,3	%1,9	%87,9	%100
	Lise	n	31	8	88	127
		%	%24,4	%6,3%	%69,3	%100
Toplam	n	53	12	276	341	
	%	%15,5	%3,5	%80,9	%100	

*Ki-kare test $\chi^2 (2) = 18,073$; $P < 0,001$

Katılımcıların kıdem yılı ile suç davranışını önleyici tedbirlere yönelik görüşleri arasındaki ilişkiler Çizelge 4.26- Çizelge 4.37 te verilmiştir. Katılımcıların kıdem yılları ile suç davranışını önleyici tedbirlere yönelik görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Çizelge 4.26. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

		Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Kıdem Yılı	10 yıl ve altı	n	14	4	56	74
		%	%18,9	%5,4	%75,7	%100
	11-20 yıl	n	20	4	106	130
		%	%15,4	%3,1	%81,5	%100
	21 yıl ve üzeri	n	23	5	109	137
		%	%16,8	%3,6	%79,6	%100
Toplam	n	57	13	271	341	
	%	%16,7	%3,8	%79,5	%100	

*Ki-kare test $\chi^2 (4) = 1,244$; $P = 0,871$

Çizelge 4.27. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığını fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildirim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

		Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığını fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildirim			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Kıdem Yılı	10 yıl ve altı	n	14	3	57	74
		%	%18,9	%4,1	%77	%100
	11-20 yıl	n	20	5	105	130
		%	%15,4	%3,8	%80,8	%100
	21 yıl ve üzeri	n	20	7	110	137
		%	%14,6	%5,1	%80,3	%100
Toplam		n	54	15	272	341
		%	%15,8	%4,4	%79,8	%100

*Ki-kare test $\chi^2(4) = 0,952; P=0,917$

Çizelge 4.28. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

		Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Kıdem Yılı	10 yıl ve altı	n	16	11	47	74
		%	%21,6	%14,9	%63,5	%100
	11-20 yıl	n	18	16	96	130
		%	%13,8	%12,3	%73,8	%100
	21 yıl ve üzeri	n	25	9	103	137
		%	%18,2	%6,6	%75,2	%100
Toplam		n	59	36	246	341
		%	%17,3	%10,6	%72,1	%100

*Ki-kare test $\chi^2(4) = 6,5; P=0,165$

Çizelge 4.29. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir işbirliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

		Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir işbirliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Kıdem Yılı	10 yıl ve altı	n	15	2	57	74
		%	%20,3	%2,7	%77	%100
	11-20 yıl	n	23	6	101	130
	%	%17,7	%4,6	%77,7	%100	
	21 yıl ve üzeri	n	23	6	108	137
	%	%16,8	%4,4	%78,8	%100	
Toplam		n	61	14	266	341
		%	%17,9	%4,1	%78	%100

*Ki-kare test $\chi^2(4) = 0,815; P=0,936$

Çizelge 4.30. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

		Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Kıdem Yılı	10 yıl ve altı	n	18	10	46	74
		%	%24,3	%13,5	%62,2	%100
	11-20 yıl	n	25	16	89	130
	%	%19,2	%12,3	%68,5	%100	
	21 yıl ve üzeri	n	24	13	100	137
	%	%17,5	%9,5	%73	%100	
Toplam		n	67	39	235	341
		%	%19,6	%11,4	%68,9	%100

*Ki-kare test $\chi^2(4) = 2,795; P=0,593$

Çizelge 4.31. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

		Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Kıdem Yılı	10 yıl ve altı	n	15	5	54	74
		%	%20,3	%6,8	%73	%100
	11-20 yıl	n	23	17	90	130
		%	%17,7	%13,1	%69,2	%100
	21 yıl ve üzeri	n	23	14	100	137
		%	%16,8	%10,2	%73	%100
Toplam		n	61	36	244	341
		%	%17,9	%10,6	%71,6	%100

*Ki-kare test $\chi^2(4) = 2,298; P=0,681$

Çizelge 4.32. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

		Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Kıdem Yılı	10 yıl ve altı	n	16	13	45	74
		%	%21,6%	%17,6	%60,8	%100
	11-20 yıl	n	30	19	81	130
		%	%23,1	%14,6	%62,3	%100
	21 yıl ve üzeri	n	24	16	97	137
		%	%17,5	%11,7	%70,8	%100
Toplam		n	70	48	223	341
		%	%20,5	%14,1	%65,4	%100

*Ki-kare test $\chi^2(4) = 3,326; P=0,505$

Çizelge 4.33. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

		Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Kıdem Yılı	10 yıl ve altı	n	15	8	51	74
		%	%20,3	%10,8	%68,9	%100
	11-20 yıl	n	23	12	95	130
		%	%17,7	%9,2	%73,1	%100
	21 yıl ve üzeri	n	21	11	105	137
		%	%15,3	%8	%76,6	%100
Toplam		n	59	31	251	341
		%	%17,3	%9,1	%73,6	%100

*Ki-kare test $\chi^2(4) = 1,508; P=0,825$

Çizelge 4.34. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

		Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Kıdem Yılıınız	10 yıl ve altı	n	16	14	44	74
		%	%21,6	%18,9	%59,5	%100
	11-20 yıl	n	22	36	72	130
		%	%16,9	%27,7	%55,4	%100
	21 yıl ve üzeri	n	27	22	88	137
		%	%19,7	%16,1	%64,2	%100
Toplam	n	65	72	204	341	
	%	%19,1	%21,1	%59,8	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(4) = 5,963; P=0,202$

Çizelge 4.35. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

		Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Kıdem Yılıınız	10 yıl ve altı	n	17	14	43	74
		%	%23,0	%18,9	%58,1	%100
	11-20 yıl	n	26	29	75	130
		%	%20	%22,3	%57,7	%100
	21 yıl ve üzeri	n	26	26	85	137
		%	%19	%19	%62	%100
Toplam	n	69	69	203	341	
	%	%20,2	%20,2	%59,5	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(4) = 1,075; P=0,898$

Çizelge 4.36. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

		Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Kıdem Yılıınız	10 yıl ve altı	n	20	9	45	74
		%	%27	%12,2	%60,8	%100
	11-20 yıl	n	26	20	84	130
		%	%20	%15,4	%64,6	%100
	21 yıl ve üzeri	n	26	14	97	137
		%	%19	%10,2	%70,8	%100
Toplam	n	72	43	226	341	
	%	%21,1	%12,6	%66,3	%100	

*Ki-kare test $\chi^2(4) = 3,836; P = 0,429$

Çizelge 4.37. Katılımcıların Kıdem yılı ile “Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm” sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

		Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm			Toplam	
		Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum		
Kıdem Yılıınız	10 yıl ve altı	n	13	3	58	74
		%	%17,6	%4,1	%78,4	%100
	11-20 yıl	n	19	5	106	130
		%	%14,6	%3,8	%81,5	%100
	21 yıl ve üzeri	n	21	4	112	137
		%	%15,3	%2,9	%81,8	%100
Toplam	n	53	12	276	341	
	%	%15,5	%3,5	%80,9	%100	

* Fisher's Exact Test $P = 0,949$

Katılımcıların suç davranışını önleyici tedbirlere yönelik görüşlerine göre katılımcı yaşlarının karşılaştırılması Çizelge 4.38 de sunulmuştur. Katılımcıların suç davranışını önleyici tedbirlere yönelik görüşlerine göre oluşturulan gruplar arasında katılımcı yaşları istatistiksel olarak benzerdi.

Çizelge 4.38. Katılımcıların suç davranışını önleyici tedbirlere yönelik görüşlerine göre katılımcı yaşlarının karşılaştırılması

		N	Ort	SS	Medyan	Min	Max	P değeri
Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar	Katılmıyorum	57	42,28	9,543	42	27	62	0,671
	Fikrim Yok	13	41,31	10,672	38	29	61	
	Katılıyorum	271	42,50	7,542	42	24	62	
Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığında, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildirim	Katılmıyorum	54	41,89	9,593	41	27	62	0,717
	Fikrim Yok	15	43,60	9,716	43	29	55	
	Katılıyorum	272	42,46	7,589	42	24	62	
Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim	Katılmıyorum	59	42,29	9,711	42	27	62	0,372
	Fikrim Yok	36	40,83	7,557	39,5	27	55	
	Katılıyorum	246	42,68	7,631	42	24	62	
Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir işbirliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm	Katılmıyorum	61	42,05	9,113	41	27	62	0,887
	Fikrim Yok	14	42,57	8,582	40,5	29	54	
	Katılıyorum	266	42,49	7,744	42	24	62	
Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm	Katılmıyorum	67	42,01	9,063	41	27	62	0,383
	Fikrim Yok	39	41,15	7,778	40	29	58	
	Katılıyorum	235	42,74	7,742	42	24	62	

Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim	Katılmıyorum	61	41,90	9,268	41	27	62	0,512
	Fikrim Yok	36	43,64	7,484	41,5	29	60	
	Katılıyorum	244	42,36	7,767	42	24	62	
Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım	Katılmıyorum	70	41,57	8,517	41	27	62	0,402
	Fikrim Yok	48	42,00	8,303	41	29	61	
	Katılıyorum	223	42,77	7,801	42	24	62	
Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm	Katılmıyorum	59	41,61	9,221	41	27	62	0,268
	Fikrim Yok	31	40,94	8,752	38	24	58	
	Katılıyorum	251	42,79	7,608	42	26	62	
Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim	Katılmıyorum	65	42,37	9,303	42	27	62	0,147
	Fikrim Yok	72	40,93	7,233	40	27	59	
	Katılıyorum	204	42,96	7,806	42	24	62	
Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım	Katılmıyorum	69	42,16	9,338	41	27	62	0,813
	Fikrim Yok	69	42,33	7,485	41	26	59	
	Katılıyorum	203	42,53	7,738	42	24	62	
Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır	Katılmıyorum	72	42,03	9,319	41	27	62	0,559
	Fikrim Yok	43	41,95	7,940	41	29	61	
	Katılıyorum	226	42,63	7,601	42	24	62	
Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm	Katılmıyorum	53	42,32	9,719	41	27	62	0,506
	Fikrim Yok	12	40,25	8,698	37,5	29	54	
	Katılıyorum	276	42,53	7,637	42,00	24	62	
Toplam		341	42,42	8,015	42,00	24	62	

*Kruskal Wallis Test

Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma, Min: Minimum değer, Maks: Maksimum değer

4.3. Tartışma

İpek (2010) tarafından üç büyük şehirde (Ankara, İstanbul, İzmir) Çocuk Merkezi'nde bulunan suça itilen çocuklar içerisinde ekonomik sıkıntılar nedeniyle okulu bırakıp sokakta veya başka yerlerde para kazanma ve ailesine yardım amaçlı bir işte çalışmak zorunda olan çocuklara rastlanılmıştır. Okula gitme çağındaki çocukların sokakta veya farklı yerlerde ücretli bir işte çalışması onların yaşamları için önemli bir risk oluşturduğu görüşündedir. Ocak Karabay ve Güzeldere Aydın (2017) ile yaptıkları araştırmada, öğretmen adaylarının çalışmaya başlamadan önce sokakta çalışan çocuklara ön yargılı davrandıklarını ve onlardan zarar göreceklere yönelik korkularının olduğu gözlemlenmiştir. Ancak çalışma sonucunda bu algılarında önemli değişiklikler olarak önyargı ve korkularından uzaklaşarak olumlu tutum içine girdikleri tespit edilmiştir. Çalışmamızda katılımcıların %64,5'i "RABÇ'in sokakta çalışmaları suç davranışlarının oluşumunda" risk teşkil ettiğini ifade ederken %10,3'ü fikrinin olmadığını, %25,3'ü ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir.

Sosyal desteğin aileden tarafından çocuğa sağlanmasının, çocuğun bilişsel gelişimine, benlik saygısına, sosyal yeterliliğine olumlu yönde etki ettiği ve okul başarısını yükselttiği; tersi durumda ise çocuğun saldırganlık, madde kullanımı gibi riskli davranış eğilimlerinin artmasına neden olmaktadır (Yıldırım ve Ergene, 2003; Akduman ve ark., 2007). Balkaya ve Ceyhan (2007), yaptıkları çalışmada, demokratik tutumları olumlu algılanan ebeveyn yaklaşım ve tutumlarını öğrencilerin suç davranışları, anne ve babalarını otoriter ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilere göre önemli derecede düşük çıktığını belirtmektedir. Bilir ve ark. (1986) eğitim düzeyi yüksek babaların ergenlik dönemi çocuklarla daha fazla duygusal iletişim kurmasının, cezalandırmaların azalmasının ve ilgili olmasının ergenlik dönemindeki çocuklarda daha sağlıklı davranışlar geliştirdiğini tespit etmişlerdir. Çalışmamızda katılımcıların %69,2'si "RABÇ'in anne-baba tutumlarının suç davranış eğilimini etkileyen bir faktör" olduğunu ifade ederken %9,7'si fikrinin olmadığını, %21,1'i ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir.

Yıldız (2007) cezaevlerindeki çocuk ve gençlerle yaptığı araştırmada, bu kişilerin cezaevine girmeden önce; %80'i sigara, %24'ü alkol, %40'ı uyuşturucu madde kullanmış, %57'si evden birçok defa kaçmış, %43'ü sokakta yaşamaya başladığını belirtmiştir. Araştırma çocuk ve gençlerin cezaevine girmeden önce riskli davranış eğilimleri ve madde kullanımı gibi olumsuz deneyimlerin sonuçlarını ortaya koyması açısından çalışmamızı destekler niteliktedir. Altuner ve ark. (2009) cezaevindeki erkek tutuklu ve hükümlülerle yaptıkları araştırmada, cezaevi öncesi yaşamlarında alkol, madde kullanım sıklığının, düşük gelir ve eğitim düzeyine sahip olanların suça yönelmeye daha yatkın oldukları sonucuna varmışlardır. Çalışmamızda katılımcıların %73,6'sı "çocukların zararlı madde kullanımını bir suç davranışının öncülü olarak görürüm" olarak ifade ederken %7,3'ü fikrinin olmadığını, %19,1'i ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük bir kısmı RABÇ'in zararlı madde kullanımını suç davranışının bir nedeni ve öncülü olarak görmüşlerdir.

Yıldırım ve Ergene (2003) tarafından, 33 risk grubundaki öğrencilere verilen öğretmen desteğinin etkisini inceledikleri araştırmasında, öğretmen desteğinin öğrencilerin başarısında pozitif yönde etki ettiği ve riskli davranışlarını azalttığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma sonucu bu açıdan çalışmamızdaki “öğretmenlerin dezavantajlı ve RABÇ’a yönelik bir projede yer almak isterim” sorusuna verilen cevaplara benzer olarak %59,8’i tarafından desteklenen bir yargıdır. Öğretmenlerin risk altındaki öğrencilere uygulanacak bir proje içinde yer alabileceklerinin ifadesi konuya gösterdikleri duyarlılık açısından önemli görülmektedir. Çalışmamızda %19,1’i böyle bir projede yer almak istemediğini, %21,1 oranında fikrim yok olarak görüşlerini ifade etmişlerdir. Yine katılımcıların %59,6’sı “dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım” ifadesine katıldıklarını, %20,2’si fikrinin olmadığını, %20,2’si de katılmadığını belirtmişlerdir. Bu ifade de katılımcıların cinsiyeti ve okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadınların erkeklere, ortaokul öğretmenlerinin lise öğretmenlerine göre öğrencilerini tanımaya yönelik daha fazla çalışmalar yaptığı söylenebilir. Ortaokul öğretmenlerinin lise öğretmenlerine göre erken ergenlik dönemine denk gelen ortaokul döneminde öğrencilerin tanınması ve ona göre projeler geliştirilmesi ve bu çalışmalara katılmayı daha önemli gördükleri söylenebilir.

McWhirter ve ark. (2004) öğretmenlerin riskli davranışlara yönelen çocukların takibinin onlara erken müdahale yapılmasının çocukların yaşamlarındaki ciddi risklerden, uygun olmayan ortamlardan uzak tutmaları ve korunmaları açısından önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Tez çalışmamızda öğretmenlerin “okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal bakımdan problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar” ifadesine katılım düzeyi %79,4’tür. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu çocukların takibinin yapılmasını erken müdahale anlamında suç davranışını önleyici bir tedbir olarak görmektedir. Çalışmamızda bu ifadeyle ilgili olarak katılımcıların okul türü bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ortaokulda çalışan öğretmenlerinin %87,9’i, lise öğretmenlerinin %65,4’ü bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Literatürde bu yargı kapsamında ortaokul ve lise okul türlerinin karşılaştırıldığı benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Lise öğretmenlerinin ortaokul öğretmenlerine göre katılım düzeylerinin daha az olmasının nedeni sadece çocuğun okul ortamında takibinin yapılmasının risk durumlarının önceden fark edilmesi için yeterli görülmediğinden kaynaklanabilir.

Barr ve Parrett (1997) ailelerin gelir durumuna göre çocukların okul terkiyle oluşabilecek risk oranlarını karşılaştırdığı araştırmasında ve ekonomik geliri düşük ailelerin çocuklarının okul terki riskinin orta gelirli ailelerin çocuklarının 2,4 katı; üst geliri fazla olan ailelerin çocuklarına göre 1.5 katı daha fazla olduğunu saptamıştır. Aile gelir durumu çocuğun riskli ve suça yönelme davranışlarının nedenlerini açısından önemli görülmüştür. Suça yönelme nedenleri incelendiğinde çocukların genellikle gelir düzeyi düşük ailelerden geldikleri bilinen bir durum olduğu belirtilmektedir. Araştırma, çocukta bu durumun bir açlık duygusu

oluşturacağını ve ona ulaşmak için de bir uyarım niteliği kazanması nedeniyle hırsızlık gibi suçların işlenmesine neden olabileceğini belirtmektedir (Yorğun, 2014). Türkiye’deki çeşitli çocuk suçluluğu araştırmalarında ailelerin sosyo-ekonomik seviyesinin düşük olması bir risk faktörü olarak görülmektedir. Genel anlamda sosyo-ekonomik seviyesi düşük olan ailelerin çocuklarının suç davranışlarının daha fazla olduğu görülmektedir (Ada, 2007; Özbay, 2008; Özen ve ark., 2005; Demirbaş, 2001; Aksoy ve Ögel, 2004; Ediz ve Türe, 2015). Çalışmamızda katılımcıların %68,6’sı “RABÇ’in sosyo-ekonomik durumunun suç davranışının oluşumunda belirleyici bir faktör” olduğunu ifade ederken %7,9’u fikrinin olmadığını, %23,5’i ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir.

Şaşmaz ve ark. (2006) çalışmasında, ebeveyn eğitim düzeyi yüksek olan ergenlerde sigara alkol gibi zararlı maddelerin kullanma riskinin daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Ögel ve ark. (2004), bazı zararlı maddelerin kullanımıyla (alkol, sigara gibi) ailenin gelir düzeyi kıyaslandığında, gelir düzeyi yüksek aile çocuklarında kullanımının daha fazla görüldüğünü Mersin ilindeki yaptıkları çalışmalarında ortaya koymuşlardır. Alan yazında sigara, alkol, uyuşturucu gibi maddelerin kullanım oranının ailelerin ekonomik gelir seviyesinin yüksekliği ile doğru orantılıyken şiddet ile ters orantılı olduğu görülmektedir. Norşenli (2009), Meslek liselerindeki öğrencilerin ailelerin eğitim seviyesinin ve sosyo ekonomik düzeylerinin diğer lise türlerine göre daha düşük olmasının öğrencinin “*ailesinden kaynaklanan nedenler*” kapsamında daha fazla şiddete sebep olduğunu saptamıştır. Aynı çalışmada suça sürüklenen ergenlikteki çocukların anne-babasının eğitim düzeylerinin; suça yönelmemiş ergen grubuna göre daha düşük düzeyde bulunması çocuğun gelişimini, davranışlarını ve eğitimini olumsuz yönde etkilemesi ile bağıntılı olabileceğini göstermektedir (Akduman ve ark., 2007; Bilir ve ark., 1986). Çalışmamızda öğretmenlerin %62,5’i “RABÇ’in anne-babalarının öğrenim durumu suç davranışını etkileyen bir faktör” olarak cevaplarırken, %13,2’si fikrinin olmadığını, %24,3’ü ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir. Yine çalışmamızda katılımcıların %68,6’sı “RABÇ’in ailesinin sosyo-ekonomik durumunun suç davranışının meydana gelmesinde belirleyici bir faktör” olduğunu ifade etmişlerdir.

Norşenli (2009) Ankara ilinde 447 öğretmen ve 91 okul yöneticisinin şiddetin türü, yaşanma sıklığı ve nedenleri ile ilgili görüşleri üzerine yaptığı çalışmasında şiddetin “okul değişkenine göre “Öğrencinin toplumsal çevresinden kaynaklanan nedenler” boyutunda meslek liselerinin bulunduğu çevrenin ve etkenlerinin diğer lise türlerine göre daha yüksek düzeyde okullardaki şiddet olaylarına neden olduğunu belirtmektedir. Yine aynı çalışmada okuldaki şiddet olaylarında öğrencilerin kişisel özelliklerinden ve ailelerinden kaynaklı şiddet davranışlarına ilişkin ifadelere katılım düzeyi erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha yüksek çıktığı görülmektedir. Tez çalışmamızda cinsiyet değişkenine göre bir farklılaşma bulunmamaktadır. Parlador (2009) uyguladıkları testlerin sonuçlarına göre, sosyo ekonomik düzeyinin düşük olduğu çevre okullardaki öğretmenler, diğer gruplardaki bulunan öğretmenlere göre, öğrencileri kaynaklı risk faktörlerinin şiddetin oluşmasında daha büyük bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedirler. Bu durum çevrenin bir öğrencinin şiddete

eğilimli olup olmasını etkilemesi açısından önemli olarak yorumlanmaktadır. Gemici (2008), ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerle gerçekleştirdiği çalışmada, bu okullarda gerçekleşen şiddetin nedenlerine ilişkin “okuldışı etkenler” olarak yüksek düzeyde katıldıklarını belirtmiştir. Araştırma sonucu bu açıdan çalışmamızdaki “RABÇ’in şiddet eğilimleri, akran tutumları gibi riskli davranışların niteliği bulunduğu yerleşim yerinin sosyo-kültürel yapılarına göre farklılık gösterir” ifadesi katılımcıların %75’i tarafından desteklenen bir ifade olup %7,6’sı soruyla ilgili fikrinin olmadığını, %17,3 oranında bu soruya katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Güvenç (2015) yaptığı çalışmada, öğrencilerin spor, sosyal, bilim faaliyetlerinde yer almasının okul devamsızlığı ve terki gibi riskli davranış eğilimlerini azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Bilir (2009) öğretmenlerle yaptığı çalışmada öğrencilerin boş zamanlarının değerlendirmelerinin ve çeşitli aktivitelere katılmasının suça yönelmelerini engellemesi bağlamında önemli olduğuna %81,9’unun katıldığı görülmüştür. Çalışmamızda katılımcıların “RABÇ’in serbest zaman etkinliklerine ve sosyal aktivitelere katılmasının riskli davranış eğilimlerini etkilemektedir” ifadesine katılım düzeyi %70,6’dır. Katılımcıların büyük kısmının serbest zaman aktivite ve etkinliklerinin çocuklarda riskli davranış eğilimlerini etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu açıdan öğretmenin öğrenciye uygulayacağı etkinlik, aktivite ve içeriklerin artırılması ve serbest zaman planlamalarının yapılması çocuğun riskli davranış eğilimleri daha da azaltılabileceği söylenebilir.

Çavuş ve ark. (2017) Ankara il merkezindeki okullarda okuyan 11-19 yaş arası 2756 öğrenci üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, Kuraldışı Davranış Ölçeği (KDÖ)’ne öğrencilerin riskli davranışların tüm parametrelerle ve istatistiksel anlamlılığa sahip olduğu tüm riskli davranışların ortaya çıkmasında kızlara göre erkeklerin daha etkin olduğunu belirtmektedir. Çavuş ve ark. (2017) aynı çalışmada lise öğrencilerinin okul türlerine göre istatistiksel ilişkisi analiz ettiği çalışmada; hafif hırsızlık ve binalara zarar vermek dışındaki tüm riskli ve olumsuz davranışların okul türünde anlamlı değişken olduğu, yine kuraldışı Davranış Ölçeği (KDÖ)’ne göre total KDÖ puanlarının en düşük Sanat-Spor ve İmam-Hatip Liselerinde görüldüğü tespit etmiştir. Yıldırım ve Hablemitoğlu (2012), “çocukların risk algılama ve riskten korunma tutumları üzerinde toplumsal cinsiyet etkisinin incelenmesi” ile ilgili yaptıkları çalışmada kız çocuklarının ailesinden ve kendisinden kaynaklanan riskleri erkeklere göre daha yüksek düzeyde algıladıkları saptanmıştır. Ayrıca kız çocuklarının risklerden korunma tutumlarının erkek çocuklara göre daha yüksek oranda olduğunu tespit etmişlerdir. Balkaya ve Ceyhan (2007) yaptığı çalışmada erkek lise öğrencilerinin suç ve riskli davranış düzeylerinin kızlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmışlardır. Çalışmamızda katılımcıların %58,4’ü “RABÇ’in suç davranışlarının cinsiyetlerine göre değişkenlik gösterdiğini” ifade ederken %14,4’ü fikrinin olmadığını, %27,3’ü ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmamızda katılımcıların %54,6’sı “RABÇ’in öğrenim gördükleri okul türüne göre suç davranışı eğilimleri değişkenlik gösterdiğini” ifade ederken %15,2’si fikrinin olmadığını, %30,2’si ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca bu

soruya %54,6'sı katılmakla birlikte, diğer sorularla kıyaslandığında en düşük katılım oranına sahip olmasında, öğretmenlerin çocukların suça sürüklenmesinde okulun türünün ve cinsiyete göre daha belirleyici temel faktörlerin etkili olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Özen ve ark. (2005) tarafından örnekleme %98'i erkek çocuk olan, 165 çocukla yaptığı araştırmada, çocukların %21'i daha önce suça karışmış, bu çocukların %14,5'inin kardeşi de suça karışmıştır. Bu çocukların en çok işledikleri suç sırasıyla; %52 oranında hırsızlık ve %20 oranında yaralama takip etmiştir ve ayrıca %21'i ise daha önce evden kaçmıştır. Bu bulgulara göre ailenin gelir, eğitim seviyesinin az olması, kalabalık aile yapısı ve denetiminin yetersizliği, suçun tekrarlanması ve zararlı madde alışkanlıkları çocukların gelecekte suç işleme ihtimalini arttıran risk faktörleri olarak belirtilmektedir. Kepenkçi ve Çınkır (2005) okulda şiddet içeren davranışlar üzerine Ankara ilinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin %35,5'inin fiziksel şiddete, %33,5'inin sözlü şiddete, %28.3 oranında duygusal olarak aşağılanmaya uğradığını ve %15.6'sı aşağılanma ve cinsel tacize maruz kaldığını saptamıştır. Karataş Baran (2008) öğretmenlerin çalıştıkları okulda son bir yıl içerisinde şiddet olayının varlığı konusunda %77,4 'evet', %22,6' hayır' olarak cevapladıkları sonucunu elde etmişlerdir. RABÇ'in şiddete eğilimli olmaları bir suç davranışının öncülü olarak görürüm" ifadesinde sosyodemografik değişkenler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmazken, öğretmenlerin %66,6'sı tarafından desteklenen bir yargıdır. Bu ifadeye katılımcıların %18,5'i bu soruya katılmadıklarını, %15'i bu ifadeyle ilgili fikrinin olmadığı şeklinde belirtmişlerdir.

Ada'nın (2007) çocuk suçlularının profili konulu yaptığı araştırmada, suç işleyen çocukların %54,4'ü 15-17 yaş grubunda, %19,4'ü 11-14 yaş grubunda, %18,5'i 18 yaş grubunda yer almaktadır. Çavuş ve ark. (2017) okul başarısı düşük olması nedeniyle sınıf tekrarı yapan ergenlerin yaşının artmasına rağmen kural dışı davranış ölçeği puanlarına göre riskli davranışlarının istatistiksel olarak arttığı sonucuna ulaşmıştır. Balkaya ve Ceyhan (2007) çalışmasında 15 yaşındaki çocukların suç davranışları 16, 17 ve 18 yaşındakilerden, 16 yaşındaki çocukların 17 ve 18 yaşındakilerden önemli derecede yüksektir. Sonuç olarak çocukların 15 yaştan 18 yaşa gidildikçe suç davranışının arttığı şeklinde açıklanabilir olarak ifade etmiştir. Çalışmamızda katılımcıların "RABÇ'in yaşları, erken suç davranışı eğilimlerini etkileyen bir faktördür." ifadesinde sosyodemografik değişkenler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmazken, katılımcıların %66,6'sı tarafından desteklenen bir yargıdır. İfadeye katılımcıların %15'i katılmazken, %18,5'i bu yargıyla ilgili fikri olmadıklarını belirtmişlerdir.

Yapılan araştırmalar, çocukların öfke düzeyleri artmasına bağlı saldırganlık düzeylerinin de arttığını göstermektedir. Anne-babası boşanmış veya ayrı olan, vefat etmiş ergenlerde öfke ve saldırganlığa bağlı kendine ve çevreye yönelik zarar verici riskli davranışlarının arttığı belirtilmektedir (Köknel, 1996; Balkaya, 2001). Ebeveynleri ayrı olan ergenler üzerinde Ersin (2010)'in gerçekleştirdiği araştırmada, kural dışı riskli davranış eğilimlerinin, ebeveyni ayrı olmayan çocuklara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmamızda

katılımcıların %69,8'i "Çocukların aile değişkenlerine bağlı olarak şoklara maruz kalması (aile bireyinin ölümü, boşanması) suç davranışı eğilimlerini etkileyen önemli kişisel bir faktör" olduğunu ifade ederken %10'u fikrinin olmadığını, %20,3'ü ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir. Ergen çocukların yetiştirilmesi, korunması bakımından aileler çok büyük öneme sahiptir. Ailenin bağlarının güçlü olması, ekonomik düzeyi, çocukların gelişimsel dönemlerinin takip edilmesi, onlara kılavuzluk yapılması ve örnek olması açısından önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Bayındır'ın (2021) risk altındaki çocukların belirlenmesi ve tespiti üzerine yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının %52,6'sı yani yarıdan fazlası riskli davranışlarda bulunmasından tanınabileceğini ve anlaşılabilirliğini, %21,1'i sosyal uyum problemleri göstermesinden (arkadaş ilişkilerinin bozulması, dışlanmış hissetme, konuşmama, yalnız kalma vb.) ve yine % 15,8'i ani gelişen akademik olarak geri kalmasından, 10,5'i arkadaşlarının ve çevrenin verdiği bilgiler yoluyla belirleyebileceklerini ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının riskli davranışların neler olduğunu (riskli davranış göstergeleri) bilmeleri ve bunu belirlemeleri çocukların hangi risk grubuna ait olduğunu ve bunun işaretleri/iptuçlarını doğru değerlendirmeleri, onları tanıma ve müdahale araçları geliştirmeleri açısından önemlidir. Bu açıdan öğretmen daha çocuğun formal eğitim ortamında ve sınıflarda karşılaşacağı ilk kişi olması çok iyi tanyacağı öğrencisindeki değişimleri en iyi şekilde algılamalarını sağlayacaktır. Çalışmamızda katılımcıların %59,6'sı "Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım" olarak ifade ederken, %20,2'si soruya ilişkin fikrinin olmadığını, %20,2 oranında ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir. Bu ifadeyle ilgili olarak katılımcıların cinsiyet ve okul türü değişkenleri bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyeti bakımından kadınların %66,9'u, erkeklerin %53'ü bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların okul türü değişkeni bakımından ortaokulda çalışan öğretmenlerin %65,9'u, lise öğretmenlerinin %48,8'ü bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Literatürde bu yargı kapsamında ortaokul ve lise okul türlerinin ve cinsiyet değişkeninin karşılaştırıldığı benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulguya dayalı olarak lise öğretmenlerinin ortaokul öğretmenlerine göre katılımlarının daha az olmasının nedeni öğrencinin yaşına bağlı olarak akademik kaygıların öncelenmesinden kaynaklanabileceği gibi okul ortamındaki ikliminin öğrenciye yaklaşımı da önemli bir değişken olarak görülebilir. Bu bulgu, öğretmenlerin okuldaki dezavantajlı, RABÇ'ın risk ve suç davranışı etkisinin öğrencilerin kişisel özelliklerine bağlı olarak kadın katılımcılar ve ortaokul öğretmenleri tarafından göre daha yüksek düzeyde kabul görüldüğü ve duruma uygun uygulamalarda buldukları şeklinde yorumlanabilir.

Bilir (2009) şiddet ve saldırganlık gibi riskli davranışların zararlı etkileri ile ilgili açıklama ve bilgilendirme çalışmalarının yapılmasının öğretmenlerin %76,8'i tarafından suçu önlemeye yönelik olarak yüksek düzeyde kabul edildiğini söylemektedir. Öğrencilerin suça yönelmelerinin önlenmesinde önemli unsurlarından birisinin şiddet ve saldırgan

davranışların zararlarının öğretilmesi, doğru ve yanlış davranışların ve sonuçlarının öğretilmesinin önemli olduğunu belirtmektedir. Çalışmamızda suç davranışını önleyici tedbirlere yönelik görüşlerine ilişkin olarak soruya katılımcıların %66,2'si "Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır" şeklinde ifade ederken, %12,6'sı fikrinin olmadığını, %21,1'i ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir. Bu ifadeyle ilgili olarak katılımcıların okul türü değişkenleri bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların okul türü değişkeni bakımından ortaokulda çalışan öğretmenlerin %72,9'u, lise öğretmenlerinin %55,1'i bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Literatürde bu yargı kapsamında ortaokul ve lise okul türleri değişkeninin karşılaştırıldığı benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulguya dayalı olarak lise öğretmenlerinin ortaokul öğretmenlerine göre katılımlarının daha az olmasının nedeni olarak okulun bulunduğu yerin sosyo-ekonomik değişkenleri ile öğrencilerin kişisel özelliklerinin etkisinin araştırılması ve kişisel rehberlik çalışmalarının yapılmasının çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde ortaokul öğretmenleri tarafından daha yüksek düzeyde kabul görüldüğü şeklinde belirtilebilir.

Doğan (2001), farklı sosyo-ekonomik düzeylere sahip ergenlik döneminde bulunan kız ve erkeklerin saldırgan davranışlarıyla ana baba tutumları arasındaki ilişkileri incelediği çalışmada, ana-baba tutum ve davranışları ile ergenlerin saldırganlığı arasında anlamlı farklılıklara ulaşmıştır. Ailesinde sağlıklı ilişkiler kuramayan, tutarsız bir disiplin anlayışına karşı karşıya kalması ve duygusal olarak ihmal edilen ergenlerin saldırgan davranışlarında artış görülmüştür. Aras ve ark. (2007) öğrenciler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada kuraldışı davranışları nedenlerini anlamamanın ergenlik dönemindeki bireylerin ruh sağlığının korunması açısından önemli olduğunu göstermektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre ergenlik döneminde ailede algılanan kontrolün ve denetimin yüksek olmasının ergenlerin riskli ve kuraldışı davranışları daha az yönelmelerine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca araştırma sonucunda çocukların aileden, okuldan ve benliğinden algıladığı yaşam doyumunun ergen için koruyucu bir etken olduğu ve ergenin kuraldışı davranış göstermesini önlenmesinde rol oynadığı görülmüştür. Parladır (2009), öğretmenlerle gerçekleştirdiği çalışmada, katılımcıların şiddetin oluşumunda en etkili gördükleri maddenin "Öğrencilerin aile yaşantısının sorunlu olması" olarak gördüklerini ifade etmiştir. Çalışmamızda katılımcıların %76,5'i "RABÇ'in algıladıkları anne-baba tutumları ve aile ortamında kendini mutlu hissetmeleri riskli davranış eğilimlerini etkilemektedir." şeklinde ifade ederken %7,3'ü fikrinin olmadığını, %16,1'i ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir.

Bilir (2009) öğretmenlerin suçun önlenmesinde okul kaynaklı koruyuculuğunun çocukların kişilik gelişimi konusunda velileri bilinçlendirmek maddesinin %80,1 gibi bir oranla önemli düzeyde yüksek çıkmıştır. Çocuk suçluluğunda kişilik gelişimi önemli bir konudur. Çocuğun kendini algılayış biçimi, özbenlik saygısı çocuğun kişilik gelişiminde de en büyük payın ailede olması çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde velilerin her aşamada bilinçlendirilmesi ve rehberlik yapılması gereklidir. Çalışmamızda katılımcıların %65,4'ü

“Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım” şeklinde ifade ederken %14,1’i fikrinin olmadığını, %20,5’i ise katılmadığını ifade etmişlerdir. Verilen cevaplarla göre katılımcıların okul türü ve cinsiyet değişkenleri bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyeti bakımından kadınların %71,3’ü, erkeklerin %60,2’si bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların okul türü değişkeni bakımından ortaokulda çalışan öğretmenlerin %72’si, lise öğretmenlerinin %54,3’ü bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Ortaokul öğretmenleri ve kadınların, lise öğretmenleri ve erkeklere göre çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmalarının yapılmasının çocukların suç davranışı önlenmesinde önemli bir tedbir olarak gördükleri söylenebilir.

Uluğtekin’in (1991) yaptığı araştırmada, suçlu çocukların eğitim geçmişlerine bakıldığında, %69’unun okulda başarısız oldukları, suçlu çocukların %56’sının okuldan kaçtıklarını belirlemiştir. Öter ve Akalın (1993) tarafından suça sürüklenmiş çocuklarla yaptıkları araştırmada ise, tutuklu çocukların %82’sinin okulda başarısız olduğunu, %68’inin okuldan kaçtıklarını belirlemişlerdir. Benzer şekilde Akduman ve Baran’ın (2010) suç işleyen çocukların eğitim durumlarını incelediği çalışmasında, %54,4’ünün okula gitmediğini, %70,2’sinin okuldan sık sık kaçtığını belirlemişlerdir. Bilir (2009) okul kaynaklı koruyucu faktörlerin çocuk suçluluğunu önlemedeki rolüne ilişkin araştırmasında, okul başarısı düşük öğrencilerle ilgilenmek maddesinin toplamda %73,7, öğrencilerin kendini ifade edebilmesine imkan sağlamak toplamda %82,8, özgüvenini geliştirici faaliyetler yapmak toplamda %86,9 gibi yüksek oranda katılımın ve öğretmenlerin okul kaynaklı koruyucu faktörlere katılımının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buradan öğretmenlerin okul başarısı düşük öğrencilerle özel olarak ilgilenilmesi, öğrencinin kendini özgürce ifade edebileceği ortamın oluşturulması ve özgüvenini geliştirici faaliyetlerin yapılması çocuk suçluluğunun önlenmesinde gerekli ve ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmamızda katılımcıların %59,6’sı “RABÇ’ın okula karşı olumsuz tutumları ve akademik beklenti düzeyinin düşük olması suç davranışının ortaya çıkmasının bir göstergesidir.” şeklinde ifade ederken %12,3’ü fikrinin olmadığını, %28,2’si ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir.

Bilir (2009), öğretmenlerin okul kaynaklı koruyuculuğun, suçun önlenmesindeki rolüne ilişkin görüşlerini içeren çalışmasında; gerektiğinde rehber öğretmenle iş birliği yapılmasının %84,7 gibi bir katılımı, önleme düzeyi yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin rehber öğretmenlerle birlikte koordineli olarak iş birliği içinde olması öğrencinin daha iyi tanınmasını ve birlikte daha isabetli karar almada ve doğru tahminlerde bulunması açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Çalışmamızda katılımcıların %78’i “Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir iş birliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm” şeklinde cevap verirken, %4,1’i soruyla ilgili fikrinin olmadığını, %17,9’u ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir. Bu ifadeyle ilgili olarak katılımcıların cinsiyet ve okul türü değişkenleri bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyeti bakımından kadınların %84,4’ü, erkeklerin %72,4’ü bu

ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların okul türü değişkeni bakımından ortaokulda çalışan öğretmenlerin %85'i, lise öğretmenlerinin %66,1'i bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Ortaokul öğretmenleri ve kadınların, lise öğretmenleri ve erkeklere göre okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir iş birliği içinde olunmasının çocuğun suç davranışının önlenmesinde daha etkili önleyici tedbirler olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Barlık (2018), öğretmenlerin çocuğun ihmal ve istismarını bildirim ve bilgilendirme noktasında %89,4'ü okul yöneticilerinin kendilerini bu yönde destekleyeceklerini belirtmişlerdir. Çalışmamızda benzer olarak katılımcıların %68,9'u "Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm" şeklinde ifade ederken %11,4'ü fikrinin olmadığını, %19,7'si ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir. Bu ifadeyle ilgili olarak katılımcıların cinsiyet ve okul türü değişkenleri bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyeti bakımından kadınların %74,4'ü, erkeklerin %64,1'i bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların okul türü değişkeni bakımından ortaokulda çalışan öğretmenlerin %77,6'sı, lise öğretmenlerinin %54,3'ü bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir.

Okul yönetiminin ve ailelerin iş birliği içinde olmasının Bilir'in (2009) yaptığı çalışmada, çocukların istenmeyen davranışları ve suçun önlenmesinde okul kaynaklı önleme düzeyi bakımından etkili olacağını ve buna öğretmenlerin %85,6'sının yüksek düzeyde katıldığı belirtilmektedir. Çocukların suça bulaşmasının önlenmesi çok boyutlu bir iş birliğini gerektirdiği için okul, öğretmen ve aile gibi paydaş kurumların fikir alışverişinde bulunması, iş birliği yapması ve alınan önlemlerin uygulanması suçun önlenmesinde önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir. Gemici'nin (2008) yaptığı çalışmada kıdem yılı daha düşük olan öğretmenlerin kıdem yılı yüksek olan öğretmenlere göre okul aile iş birliğinin güçlendirilmesinin ve velilerin bilgilendirilmesinin okulda şiddetin ve riskli davranışlarının önlenmesinde daha önemli görmüşlerdir. Çalışmamızda katılımcıların %73,6'sı "Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm" şeklinde ifade ederken %9,1'i fikrinin olmadığını, %17,3'ü ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir. Bu ifadeyle ilgili olarak katılımcıların cinsiyet ve okul türü değişkenleri bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyeti bakımından kadınların %78,1'i, erkeklerin %69,6'sı bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların okul türü değişkeni bakımından ortaokulda çalışan öğretmenlerin %81,8'i, lise öğretmenlerinin %59,8'i bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Ortaokul öğretmenleri ve kadınların, lise öğretmenleri ve erkeklere göre okul yönetimi ve ailelerle iş birliği yapmanın istenmeyen öğrenci ve suç davranışının önlenmesinde önemli gördükleri şeklinde yorumlanabilir.

Akademik başarısızlık, okuldan kaçma, devamsızlık, okul terki, düşük motivasyon, gibi davranışların risk faktörleri içinde değerlendirmek gerektiği belirtilmektedir ve bunlar suç eğilimi için önemli belirtilerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Uluğtekin, 1991; Öter ve Akalın, 1993; Akduman ve Baran, 2010; Bruce, 2006; İpek, 2010). Bilir (2009) öğretmenlerin

suçun önlenmesinde okuldan kaçan öğrencilerin durumlarını yakından izlemenin, öğrencilerin devamsızlık nedenlerini araştırmasının, okula devamı arttırıcı önlemler almasının, okul başarısızlığının nedenlerini araştırılmasının okul kaynaklı koruyuculuğunun yüksek düzeyde katılımı önemli olduğu görülmektedir. Çalışmamızda katılımcıların %77,1'i "Risk altında bulunan çocukların okula devam etmeme, okulu terk etme ve okuldan kaçma davranışları oluşabilecek risklere açık hale gelmelerine neden olur" şeklinde cevap verirken, %5,6'sı fikrinin olmadığını, %17,3'ü ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir

Bayındır (2021) aday öğretmenlere yaptığı çalışmasında, risk altındaki çocuğa yönelik ilk müdahale yaklaşımlarında, risk altında olduğunu saptadıkları öğrencileri için öncelikli olarak %37,7'si bilgi toplamayı tercih ettikleri, bunu sırasıyla % 26,3'ü okul yönetimine, %22'si rehberlik servisine bildirmek, %10,5'i kolluk kuvvetlerine bildirme veya adli mercilere başvurma, %4,2'si çocuk güvenliğini sağlama, eğer somut bir suç varsa vakit geçirmeden "kolluk kuvvetlerine bildirmek" şeklinde belirtmişlerdir. Parladır (2009) çalışmasında, eğitim sisteminden kaynaklı "risk faktörleri" nin şiddetin oluşumunda öğretmenlerin en etkili gördükleri madde 'rahatlatıcı derslerin" (beden eğitimi, resim, müzik) yetersizliği maddesidir. Öğretmenlerin bu boyutta en az etkili gördükleri madde ise "Okulda rehberlik faaliyetlerinin yeterli düzeyde yapılamaması" maddesi olarak belirtmiştir. Çalışmamızda benzer olarak katılımcıların soruya %79,7'sinin verdiği cevapla "Öğrencilerle ilgili bir risk durumunda ortaya çıktığında bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildiririm" şeklinde ifade ederken %4,4'ü fikrinin olmadığını, %15,8'i ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir. Bu ifadeyle ilgili olarak katılımcıların cinsiyet ve okul türü değişkenleri bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyeti bakımından kadınların %86,3'ü, erkeklerin %74'ü bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların okul türü değişkeni bakımından ortaokulda çalışan öğretmenlerin %87,9'u, lise öğretmenlerinin %66,1'i bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir.

Savi ve ark. (2015) yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin riskli davranışlar karşısında çoğunun ilk önce bu durumu rehberlik servisine yönlendirdiklerini sonra disiplin kuruluna gönderdiklerini belirtmişlerdir. Ancak riskli öğrenci davranışlarıyla karşılaştıklarında nasıl bir yol izleyecekleri konusunda ve bu durum karşısında ne yapacakları hakkında kesin bir görüşleri olmadığını tespit etmişlerdir. Barlık (2018) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin % 58'i ihmal ve istismar konusunda eğitim almadıklarını ve %79,9'u eğitime gereksinimini olduğunu ifade etmişlerdir. Siyez (2009) lise öğretmenleri ile yaptığı çalışmada istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkabilmek ve nasıl yol izleyeceği ile ilgili olarak %50'sinin kendi beceri ve yöntemlerinin çok yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir. Çalışmamızda farklı olarak katılımcıların %72,1'i "Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim" şeklinde ifade ederken %10,6'sı fikrinin olmadığını, %17,3'ü ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir. Bu ifadeyle ilgili olarak katılımcıların cinsiyet ve okul türü değişkenleri bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyeti bakımından kadınların %79,4'ü, erkeklerin %65,7'si bu ifadeye

katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların okul türü değişkeni bakımından ortaokulda çalışan öğretmenlerin %80,8'i, lise öğretmenlerinin %57,5'i bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre risk içeren bir durum karşısında daha hassas davrandıkları ve hazırlıklı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca lise öğretmenlerinin ortaokul öğretmenlerine göre disiplin kuruluna çocukları göndermenin riskli davranışların engellenmesinde daha etkili bir yöntem olacağını düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Bilir (2009) yaptığı çalışmada öğretmenlerin çocuk suçluluğunun önlenmesinde okulun işlevine herkesi inandırmak %78,3'ü tarafından kabul gören önleme düzeyi yüksek çıkan bir maddedir. Çocukların suça yönelmesini önlemek ve suçluluk ile mücadele etmek çok boyutlu bir yaklaşımı, etkileşimi ve iş birliğini gerektirir. Okul önemli boyutlardan birisi olarak çocuğun erken müdahale yoluyla korunması, okulun bu sürece etkin katılımının sağlanması ile daha etkin sonuçlar elde edilebilir. Bağış (2019) eğitim düzeyi ile çocuk suçluluğu arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Güleç ve ark., (2002) araştırmalarında suça karışan çocukların %75,2 oranında ilkokul mezunu ve altında bir eğitim düzeyine sahip olduğunu saptamışlardır. Ailenin dışında okulların, çocuk ve gençlerin sosyalleşmelerinin en önemli kaynağı olup gerçek hayata hazırlık provasının yapıldığı ortamlardır. Bu doğrultuda okullar davranışsal ve psikolojik sorunları iyileştirebilir. Bunun dışında okullar aynı zamanda davranışsal ve psikolojik sorun riskini azaltabilir; ayrıca koruyucu ve önleyici yönde hizmetler sunabileceğini ifade etmiştir (Hamilton ve ark., 2012). Çalışmamızda katılımcıların %80,9'u "Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm" şeklinde ifade ederken %3,5'i fikrinin olmadığını, %15,6'sı ise bu soruya katılmadığını belirtmişlerdir. Bu ifadeyle ilgili olarak katılımcıların okul türü değişkenleri bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların okul türü değişkeni bakımından ortaokulda çalışan öğretmenlerin %87,9'u, lise öğretmenlerinin %69,3'ü bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Ortaokulda çalışan öğretmenlerin çocukların suç davranışını önleyici tedbir olarak çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitimin önemli bir faktör olarak görmektedir.

Mülteci çocukların gelişimsel seyirlerinin sekteye uğraması, yaşam süreçleri içindeki sağlık güvenlik ve beslenme gibi temel ihtiyaçlara ulaşmalarında ekonomik sıkıntılar yaşamalarına; ani ve zorlu göç süreçleri, yaşadıkları korku ve tanıklıkları çocuklarda travmatik etkilerin oluşmasına neden olmaktadır. Ayrıca göç ettikleri yerin kültürüne, eğitimine ve diline uyum sağlayamaması ek bir çaba gösterme durumunda kalmalarına ve riskli davranışların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Erden ve Gürdil, 2009; Wolmer ve ark., 2005; Şeker ve Aslan, 2015; Arabacı ve ark., 2014; Başar ve ark., 2018; Hart, 2009; Nar, 2008). Sorulara verilen cevaplara göre çalışmamızda benzer olarak katılımcıların %60,1'i "Mülteci çocukların Türk eğitim sistemine uyum sağlayamaması riskli davranış eğilimlerinin ortaya çıkmasına neden olan önemli bir faktördür" şeklinde ifade ederken %15,5'i fikrinin olmadığını, %24,4'ü ise bu ifadeye katılmadığını belirtmişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

RABÇ'in suça sürüklenmesinin önlenmesine ilişkin öğretmenlerin görüşlerine dayalı araştırmaya 214 ortaokul, 127 ortaöğretim (lise) öğretmeni olmak üzere toplam 341 öğretmen katılmıştır. Bu öğretmenlerin %46,9 (n=160)'u kadın ve %53,1 (n=181)'i erkektir. Katılımcılarının sosyo-demografik özellikleri 3 ana tema altında 28 soruya verilen cevaplara katılım düzeyi ve anlam ilişkileri açısından benzerlikleri ve farklılıkları incelenmiştir.

RABÇ'in suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitimin rolüne ilişkin öğretmenlerin görüşlerine yönelik anket sorularından oluşan 3 ana temanın 28 sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; katılımcıların sosyodemografik değişkenleri içerisinde okul türü ve cinsiyet kategorileri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Katılımcıların "RABÇ'in suç davranışını önleyici tedbirlere yönelik görüşlerini" içeren ana tema altındaki 12 yargı bildiren ifadelere verdikleri cevaplar arasında, katılımcıların cinsiyetine göre 7 soruda, okul türüne göre 11 soruda anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların medeni durum, kıdem yılı, çalıştığı okul türü, çalıştığı okulun bulunduğu yere göre diğer sosyo-demografik değişkenleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Ancak katılımcıların RABÇ 'in suç davranışlarının kaynağı ve öncülleri ile suç ve riskli davranışı olan öğrencilerin kişisel ve aileye bağlı niteliklere yönelik görüşlerinin genel olarak katılım düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anket sonuçlarına göre; RABÇ'in suç davranışlarının kaynağı ve öncülleri katılımcıların yarıdan fazlası tarafından desteklenen niceliktedir. Bu ana tema altında katılım düzeyinin en yüksek olduğu ifade "çocukların okula devam etmeme, okulu terk etme ve okuldan kaçma davranışları oluşabilecek risklere açık hale gelmelerine neden olur (%77,1)" ifadesi en fazla desteklenen yargı olarak görülmüştür. Yine sırasıyla çocukların zararlı madde kullanımı (%73,6) suç davranışının önemli öncülü, anne-baba tutumları ve birliktelik durumları (%69,2) suç davranışı eğilimini etkileyen önemli bir faktör, sokakta çalışmaları (%64,5), mülteci çocukların Türk eğitim sistemine uyum sağlayamaması (%60,1) çocukların riskli davranış ve suç davranışı eğilimlerini etkileyen, suç davranışlarının nedenleri ve öncülleri arasında görülmüştür. Yine bu ana tema altında katılımcıların yarıdan fazlası tarafından desteklenmesine rağmen "RABÇ'in okula karşı olumsuz tutumları ve akademik beklenti düzeyinin düşük olması suç davranışının ortaya çıkmasının bir göstergesidir (%59,6)" ifadesi en az desteklenen yargı olarak tespit edilmiştir.

Anket araştırması sonuçlarına göre; katılımcılar tarafından RABÇ'in suç davranışını önleyici tedbir olarak, çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitimin önemli ve önleyici bir faktör (%80,9) olarak görülmekte olup en yüksek katılım düzeyine sahip ifadedir. Bu ifadenin okul türü bakımından anlamlı olarak farklılaştığı, lise öğretmenlerine (%69, 3) göre ortaokul öğretmenleri (87,9) tarafından daha önemli görülen suçu önleyici bir tedbir olarak belirlenmiştir. Öğretmenler, öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıkması durumunda, bu durumun okul idaresine, rehberlik servisine, PDR uzmanına bildirilmesinin (79,7) suçun önlenmesine yönelik önemli görülen önleyici bir tedbir olarak belirtmişlerdir. Bu ifade okul

türü ve cinsiyet bakımından anlamlı olarak farklılaştığı, kadınların (%86,3) erkeklerden (%74) daha çok katıldığı, ortaokul öğretmenlerinin (%87,9) lise öğretmenlerine (%66,1) göre daha fazla destekledikleri önleyici bir tedbir olarak görülmüştür.

Öğretmenler, okul ortamında akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesinin, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağladığı (79,4) ve suçun önlenmesine yönelik önleyici bir tedbir olarak görülmüştür. Bu yargı okul türü bakımından anlamlı olarak farklılaştığı, lise öğretmenlerine (%65,4) göre ortaokul öğretmenleri (87,9) tarafından daha önemli suç davranışını önleyici bir tedbir olarak belirtilmiştir. Öğretmenlerin, RABÇ'in suç davranışının önlenmesine yönelik önleyici bir tedbir olarak okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir iş birliği içinde olması suç davranışının önlenmesinde etkili olduğu (%78) belirtilmiştir. Bu yargı cinsiyet ve okul türü bakımından anlamlı olarak farklılaştığı, kadınların (%84,4) erkeklere (%72,4), ortaokul öğretmenlerinin (%85) lise öğretmenlerine (%66,1) göre daha fazla destekledikleri suç davranışını önleyici bir tedbir olarak görülmüştür.

Velilerin, suç ve disiplin konularında bilgilendirilmesinin (%73,6) RABÇ'in suç davranışının önleyici bir tedbir olarak görülmektedir. Bu ifade, okul türü ve cinsiyet bakımından anlamlı olarak farklılaştığı, kadınların (%78,1) erkeklere (%69,6), ortaokul öğretmenlerinin (%81,8) lise öğretmenlerine (%59,8) göre daha fazla destekledikleri suç davranışını önleyici bir tedbir olarak belirtilmiştir.

Öğretmenlerin öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğini bilmelerinin (%72,1) suç davranışının belirlenmesinde ve önlenmesinde etkili bir tedbir olarak görülmüştür. Bu ifade okul türü ve cinsiyet değişkenleri olarak anlamlı olarak farklılaştığı, kadınların (%79,4) erkeklere (%65,7), ortaokul öğretmenlerinin (%80,8) lise öğretmenlerine (%57,5) göre daha fazla destekledikleri suç davranışını önleyici bir tedbir olarak görülmektedir.

RABÇ'in korumasına yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket edilmesinin (71,6) önleyici bir tedbir olarak görülmüştür. Bu yargı okul türü bakımından anlamlı olarak farklılaştığı, lise öğretmenlerine (%60,6) göre ortaokul öğretmenleri (%78) tarafından daha önemli suçu önleyici bir tedbir olarak belirtilmektedir. Öğretmenler tarafından herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğinin bilinmesinin (%68,9) suç davranışının önlenmesinde etkili bir tedbir olarak görülmektedir. Bu yargı cinsiyet ve okul türü bakımından anlamlı olarak farklılaştığı, kadınların (%74,4) erkeklere (%64,1), ortaokul öğretmenlerinin (%77,6) lise öğretmenlerine (%54,3) göre daha fazla destekledikleri suç davranışını önleyici bir tedbir olarak belirtilmiştir.

Öğretmenler riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmasının (%68,9) suç davranışının önlenmesinde etkili bir tedbir olarak görülmüştür. Bu yargı okul türü bakımından anlamlı olarak farklılaştığı, ortaokul öğretmenlerinin (%72,9) lise

öğretmenlerine (%55,1) göre daha fazla destekledikleri suç davranışını önleyici bir tedbir olarak görülmektedir. Öğretmenler, RABÇ'a yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, veliye bilgilendirme çalışmalarının yapılmasının (%65,4) suç davranışının tespitinde ve önlenmesi yönünde etkili bir tedbir olarak görülmektedir. Bu yargı cinsiyet ve okul türü değişkenleri bakımından anlamlı olarak farklılaştığı, kadınların (%71,3) erkeklere (%60,2), ortaokul öğretmenlerinin (%72) lise öğretmenlerine (%54,3) göre daha fazla destekledikleri suç davranışını önleyici bir tedbir olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmenlerin yarıdan fazlası dezavantajlı ve RABÇ'a yönelik bir projede yer almanın (%59,8) suç davranışının tespitinde ve önlenmesinde etkili olacağını belirtmiştir. Yine öğretmenler, dezavantajlı, risk altındaki ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmalarının yapılmasının (%59,6) suç davranışının önlenmesinde etkisi olan bir tedbir olarak belirtilmiştir. Bu ifade öğretmenlerin RABÇ'ın riskli davranışlarını ile suç davranışı önleyici tedbirler ana teması altında en az katılım düzeyine sahip, cinsiyet ve okul türü bakımından anlamlı olarak farklılaştığı, kadınların (%66,9) erkeklere (%53), ortaokul öğretmenlerinin (%65,9) lise öğretmenlerine (%48,8) göre daha fazla destekledikleri suç davranışını önleyici bir tedbir olarak belirtilmiştir.

Anket sonuçlarına göre; RABÇ'da suç davranışı olan öğrencilerin kişisel ve ailesel niteliklere yönelik görüşleri ana teması altında bulunan soruların katılımcıların yarıdan fazlası tarafından cevaplanan nicelikte olup, anlamlı farklılaşma bulunmamaktadır. Bu ana tema altında katılım düzeyinin en yüksek olduğu "RABÇ'ın anne-baba tutumları ve aile ortamında kendini mutlu hissetmeleri riskli davranış eğilimlerini etkilemektedir (%76,5)" ifadesi en fazla desteklenen yargı olarak görülmüştür. Daha sonra sırasıyla RABÇ'ın şiddet eğilimleri, akran tutumları gibi riskli davranışların niteliği bulunduğu yerleşim yerinin sosyo-kültürel yapılarına göre değiştiği (%75), serbest zaman etkinliklerine ve sosyal aktivitelere katılma durumu (%70,6) riskli davranış eğilimlerini etkilediği, aile değişkenlerine (anne babanın ölümü, boşanması gibi) bağlı olarak şoklara maruz kalması (%69,8) suç davranışı eğilimlerini etkileyen bir faktör olduğu, çocukların sosyo-ekonomik durumu suç davranışının oluşumunda (%68,6) belirleyici bir unsur olarak belirtilmiştir. RABÇ'ın yaşları (%66,6), anne-babalarının öğrenim durumu (62,5), cinsiyeti (58,4), öğrenim gördükleri okul türü (54,6) çocukların riskli davranış ve suç davranışı eğilimlerini etkileyen kişisel ve ailesel faktörler olarak görülmüştür. Aynı ana tema altında öğretmenlerin yarısından fazlası tarafından desteklenmesine rağmen "RABÇ'ın öğrenim gördükleri okul türüne göre suç davranışı eğilimleri değişkenlik gösterir (54,6)" ifadesinin katılım düzeyi bakımından en az desteklenen ifade olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak, dünyada ve ülkemizde önemini giderek hatırlatan çocukların suça sürüklenmeleri sorununun önlenmesinde, eğitime büyük sorumluluklar düştüğü görülmektedir. Bu çocukların suça sürüklenme nedenleri farklı boyutlar taşımaya rağmen

okul ortamında tespiti ve takip edilmesi önemli görülmekle birlikte amaca hizmet edebilmesi için konuyla ilgili tüm paydaşların desteğinin sağlanarak önleyici tedbirler sağlıklı bir şekilde uygulanmalıdır. Ayrıca çocuğa yönelik okul ortamında öğretmenlerin bu çocukları tespit ederek erken müdahale etmesinin hayati ve zaruri bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Böylelikle çocuğa yönelik verilecek sosyal desteğin onu eğitim ortamında bulunmasını ve topluma uyumunun sağlanması konusunda başarılı olabilmesi için planlı ve düzenli bir politika oluşturulmalıdır. Bu bağlamda, risk altındaki çocuğun tespiti için yöntemler geliştirilmesi, erken müdahale aşamalarının belirlenmesi, önleyici tedbirlerin uygulanmasına yönelik şartların belirlenmesi ve ortamın oluşturulması, ona verilecek kişisel ve sosyal desteğin neler olabileceği konuları detaylı araştırılmalıdır. Çocukların suça itilmelerinin önlenmesinde ve suçu ortadan kaldırmaya yönelik yeni stratejiler oluşturmalı ve yeni politikalar geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Avcı, M. (2015). *Çocuk Suçluluğu*. (1. baskı). Ankara: Serüven Kitap.
- Acar, H. (2010). Sokakta Yaşayan Ve/Veya Çalıştırılan Çocuklara Yönelik Hizmet Modelinin Ve İl Eylem Planlarının Değerlendirilmesi Raporu. (ss.1-216), Ankara: SHÇEK Genel Müdürlüğü.
- Ada, Ş. (2007). "Suçlu Çocukların Türkiye Profili" Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu". Ed. Adem Solak, (ss. 297-319), Ankara: Hegem Yayınları.
- Ada, Şükrü (2007). "Suçlu Çocukların Türkiye Profili" Okullarda şiddet ve Çocuk Suçlu içinde, ed: Adem Solak. (ss. 297-319). Ankara: Hegem Yay.
- Akalın, N. (1999). Çocuğun Suça İtilmesinde Toplumsallaşma Öğelerinin Etkisi. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı (1. Baskı), (s. 524-533). İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları.
- Akduman G. G., Akduman B. ve Cantürk G. (2007). Ergen Suçluluğunda Bazı Kişisel Ve Ailesel Özelliklerin İncelenmesi. *Türk Pediatri Arşivi*, 42(4), 156 - 161.
- Akduman, G. G. ve Baran, G. (2010), Suça Karışan Çocuklarda Akran İstismarının İşlediği Suçun Özellikleri, Göç ve Okul Durumu Değişkenleri Açısından İncelenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14), 33-41
- Aksoy, A. ve Ögel, K. (2004). Tutuklu Ve Hükümlü Ergenlerin Özellikleri Türkiye'de Yapılan Çalışmaların Gözden Geçirilmesi. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün Gözetimindeki Çocuklara Yönelik Hizmetlerin İyileştirilmesi Projesi İhtiyaçların Belirlenmesi Çalışması. *Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği*, İstanbul, 1-83.
- Aktan, H.Y. (1988). Suç ve Suçluluk Nedenlerine Kriminolojik Bir Yaklaşım. *Adalet Dergisi*, 2, 90-102.
- Aktepe, V. (2005). Eğitimde Bireyi Tanımının Önemi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 15-24.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- Altuner D, Engin N, Gürer C. (2009). Madde Kullanımı ve Suç İlişkisi: Kesitsel Bir Araştırma. *Tıp Araştırmaları Dergisi*, 7, 87-94.
- American Psychiatric Association (APA). (2000). Diagnostic and statistical manual of psychiatric disorders (4. baskı). Washington DC: APA.
- Arabacı, İ.B., Başar, M., Akan, D., Göksoy S. (2014). An analysis about educational problems in camps in which Syrian refugees stay: condition analysis, *International Journal of Social Sciences & Education*, 4(3), 80-94.
- Aras, S., Günay, T., Özcan, S., & Orçin E. (2007). İzmir İlinde Lise Öğrencilerinin Riskli Davranışları/Risky behaviors among high school students in İzmir. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(3), 186-196.

- Arıkan, H. (2020). Türkiye’de Çevresel Etmenler, Yoksulluk Ve Çocuk Suçluluğu Haritalama. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 53-78.
- Armağan, E. (2007). Çocuk İhmali ve İstismarı: Psikoz Tablosu Sergileyen Bir İstismar Olgusu”, *New Symposium Journal*, 45: 170-173.
- Arslankara, V. B. (2017). *Lise Öğrencilerinin Sanal Risk Algularının İnternet Kullanım Durumlarına Göre İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ASAGEM. (2010). Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması, Ankara, (ss.1-386). Erişim Tarihi: 18 Ekim 2021. http://www.manevisosyalhizmet.com/wpcontent/uploads/2011/07/turkiyede_aile_degerleri.pdf.
- Ata, F. (2007). *Ankara İli İlköğretim Okulları Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Öğrencilerin Öğretmen Ve Yöneticiler Tarafından İstismarı Ve İhmali*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Attar, H. (2010). *Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları
- Aydın, İ. (2006). *Alternatif okullar* (İkinci baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, M. (2000). *Kurumlar Sosyolojisi*, 2. Baskı, Ankara: Vadi Yayınları.
- Ayyıldız, E. (2018). *Sağlık Sorunu Olan Çocuklar ve Eğitimleri. Risk Altındaki Çocuklar ve Eğitimleri*. (ss. 313-326), Ankara: Eğiten Kitap.
- Bağış, R.C. (2019). Çocukları Suça Sürükleyen Çevresel Nedenler: Sosyal Bağ ve Sosyal Öğrenme Teorileri Işığında Bir Değerlendirme. *Humanitas*, 7(14), 203-221.
- Balcıoğlu, İ. (2001). *Şiddet ve Toplum*. İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- Balkaya, F. (2001). Öfke: Temel boyutları nedenleri ve sonuçları. *Türk Psikoloji Yazıları*.4(7), 21-45.
- Balkaya, Ö. G. A. ve Ceyhan D. D. E. (2007). Lise Öğrencilerinin Suç Davranış Düzeylerinin Bazı Kişisel ve Ailesel Nitelikler Bakımından İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 11(11), 13-27.
- Barış, İ. (2011). Sokakta Yaşayan Çocuklar ve Aileleri (İstanbul Örneği). *İstanbul Journal of Sociological Studies*, 0(39), 87-114.
- Barlık, H. (2018). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İhmal ve İstismarı Hakkında Görüş ve Farkındalık Düzeylerinin Araştırılması (Adana İl Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Mersin: Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başar, M., Akan D. Çiftçi M. (2018). Mülteci Öğrenciler Bulunduğu Sınıflarda Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26, 1571-1578.
- Bayındır, N. (2021). Risk Altındaki Çocukların Tespiti Ve Korunmasına Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (28), 187-202. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/62961/955572>

- Beşer, N. G. (2008). *Suçta Yatkın Ergenlerde Olumlu Kişiler Arası İlişkiler Geliştirme Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. (Doktora Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi.
- Bilgin, R. (2009). Diyarbakır'da Sokakta Çalışan Çocuklar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 232-244. <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6141/82413> adresinden erişildi.
- Bilir, Ş., Arı M., Dönmez N.B. ve Güneysu S. (1986). 4-12 Yaşları Arasında 16100 Çocukta Örselenme Durumları İle İlgili Bir İnceleme. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1, 7-14.
- Bilir, S. (2009). *Liselerde Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine Yönelik Okul Kaynaklı Faktörlere İlişkin Okul Yöneticilerinin Ve Öğretmenlerin Görüşleri*. (Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the Family as a Context for Human Development. *Developmental Psychology*, 22, 723-742.
- Bruce, F. (2006) Children Who Commit Acts of Serious Interpersonal Violence: messages for Best Practice (Edit. Hagell & Jeyarajah-Dent) Jessica Kingsley Pub.
- Bry, B. H. (1982). Reducing the incidence of adolescent problems through preventive intervention: One and five-year follow-up. *American Journal of Community Psychology*, 10, 265-276.
- Burns, L.T. ve Howes, J. (1988). "Handing Control to Local Schools". *Education Dipest*, Vol:54, No:3, Nov.,6-9.
- Bülbül, S., Doğan S. (2016). Suçta Sürüklenen Çocukların Durumu Ve Çözüm Önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 59, 31-6.
- Calhoun, G. B., Glaser, B. A. and Bartolomucci C. L. (2001). The juvenile counseling and assessment model and program: A conceptualization and intervention for juvenile delinquency. *Journal of Counseling and Development*, 79, 131-141.
- Cevher, M. (2007). *Suçta Sürüklenen Çocuklar Çocuk Suçluluğuna Genel Bir Bakış*. Ed. Adem Solak, (ss.19-35), Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu içinde, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cılga, İ. (1989). *Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları*. Ankara: T.C. Başbakanlık G.S.G.M. Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı Yayınları.
- Cohen, S. ve Wills, TA (1985). Stress, social support and the buffering hypothesis. *Psychological bulletin*, 98(2), 310-357.
- Colman, A. M. (2003). *Oxford Dictionary of Psychology*, New York: Oxford.
- Çalık, T., Kurt, T. ve Çalık C. (2011). Güvenli Okulun Oluşturulmasında Okul İklimi: Kavramsal Bir Çözümleme. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 73-84.
- Çavuş, F. Ö., Görpelioğlu, S. ve Çavuş U. Y. (2017). Ankara İlindeki Ergenlerde Riskli Davranışların Sıklığı, Dağılımı. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 21(1), 2-16.

- Çelik, V. (2013). *Eğitimsel liderlik*. 7. Baskı, (ss.230-245), Ankara: Pegem Yayınları.
- Çelikkaya, H. (1997). *Eğitime Giriş*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Çoban, S. (2016). Türkiye’de Risk Altındaki Çocuklar Ve Çocuk Suçluluğu Üzerine Bir Değerlendirme. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0 (52) ,0-0. DOI: 10.18368/IU/sk.24682
- Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK). (2005). Erişim Tarihi: 12 Kasım 2021. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>
- Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (KDTK-Y), (2006). Erişim Tarihi: 23 Kasım 2021. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=10884&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>.
- Çopur, E., Ulutaşdemir, N. ve Balsak H. (2015). Çocuk ve Suç. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongre Kitabı*.
- Demir, M. ve Bademci H. Ö. (2016). Suça Sürüklenmiş Bir Gencin Bakış Açısıyla Çocuk Suçluluğu: Olgu Sunumu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (1), 0-0. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/24591/260344>.
- Demirbaş, T. (2001), *Kriminoloji*, Ankara: Seçkin Kitabevi.
- Dishion, T. J., Patterson, M. S., Stoolmiller, M. and Skinner M. L. (1991). Family, school and behavioral antecedents to early adolescent involvement with antisocial peers. *Developmental Psychology*, 27(1), 172-180.
- Doğan, O. (2001). Sivas İlindeki Lise Öğrencilerinde Madde Kullanımı Yaygınlığı. *Bağımlılık Dergisi*, 2(2), 53 - 56.
- Dokgöz, H., Süner, Ç. ve Bütün C. (2003). Çocuk İstismarı Olgularında Çocuk Dostu Muayene Ve Değerlendirmenin Önemi. 3. *Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu*. Ankara: A.Ü. ATAUM.
- Dönmezer, S. (1964). “Çocuk ve Gençlik Suçluluğunda Boş Zamanların Rolü”. (s.42) İstanbul: İÜHFİM.
- Dubowitz, H. (2005). Preventing child neglect and physical abuse. *Pediatr Rev*, 23, 191-196.
- Durmuş, A. (2006). *Çocukta Özgüven Gelişimi*. İstanbul: Nesil Matbaacılık
- Ediz, A. ve Türe, H. (2015). “Ankara İlinde Çocuk Suçluluğuna Yönelten Sebeplerin Chaid Analiziyle İncelenmesi”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 247-50.
- Eisenberg, S. and Patterson, L. E. (1979). *Helping client with special concern*. Chicago: Rand Me Nally College publishing Company.
- Eisenbraun, K. D. (2007). Violence in schools: prevalence, prediction and prevention. *Aggression & Violent Behavior*, 12, 4, 459-469.

- Elmacı, D. (2016). *Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmenlerin, Yöneticilerin Ve Alandaki Uzmanların Görüşleri*. (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Elmacı, D. ve Beyhan A. (2015). Okulun Çocuk Koruma Politikası: İngiltere Örneği. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 49-59.
- Elmas, A. (2018). 1923-2016 Yılları Arası Hükümet Programlarında Dezavantajlı Gruplar. *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, Vol:4, 15, 945-953.
- Erçetin, Ş. (2006). Çocuk ve Suç. (ss. 21-23). Ankara: Pegem Yayınları.
- Erden G, Gürdil G. (2009). Savaş Yaşantılarının Ardından Çocuk ve Ergenlerde Gözlenen Travma Tepkileri ve Psiko-Sosyal Yardım Önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 1-13.
- Erermiş, S. (2001). Çocuk ihmali nedir? *İzmir Atatürk Hastanesi Tıp Dergisi*, 39(2), 7-10.
- Ersin, B. (2010). Lise Öğrencilerinin Suç Eğilimleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki: Beyoğlu Örneği. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: B. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Esenay, F. I., Öncü, E., Kurt, A. Ö. ve Özer F. (2012). Çalışan Çocukların Ailede İstismarı. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 10(3), 128-140.
- Furlong, M., ve Morrison G. (2000). The school in school violence: Definitions and facts. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 8(2), 71-82. <https://doi.org/10.1177/10634266000800203>
- Gemici, İ. (2008). *İlköğretim Kurumlarında Görülen Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Yönetici Ve Öğretmen Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Glueck, S. ve Glueck E. (1998). *Family Environment and Delinquency*. Harvard Law School, Houghton Mifflin Company, Boston, England.
- Gottfredson G, Gottfredson D, Payne A, Gottfredson N. (2005). School climate predictors of school disorder: results from a national study of delinquency prevention in schools. *J Res Crime Delinquency*, 42, 412-44.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2017). *Türkiye Göç Raporu 2016*. Yayın No: 40, Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Gökçe, S. (2012). Erken Uyarı Sisteminin Milli Eğitim Bakanlığındaki Uygulamaları. *Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu*, 5-7 Aralık 2012, Ankara.
- Gölcüklü, F. (1962). *Türkiye'de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma*. Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- Gustavsson, N. & MacEachron A. E. (2012). Educational policy and foster youths. *Children & Schools*, 34 (2), 83-91. doi: 10.1093/cs/cds005.
- Güleç, G., Yenilmez, Ç., Günay, Y. ve Seber G. (2002). Çocuk suçluluğunda sosyodemografik özellikler. *I. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler Ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu*. Ankara: Tisamat Basım Sanayii.

Güler, N., Uzun, S., Aydoğan, S., Boztaş Z. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal Ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3): 128-134.

Güneş, S. ve Kalaycı A. R. (2004). "Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklar: Tespitler ve Çözüm Önerileri". Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. <https://www.aile.gov.tr/>

Güngör, E. (1995). *Ahlâk Psikolojisi ve Sosyal Ahlâk*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Güngör, M. (2013). Risk Altındaki Çocukların Aile Yapıları ve Suça Yönelimleri (Mersin İli Örneği) . *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 421-434. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mersinefd/issue/17383/181634>

Gürşimşek, I. (2002). *Etkin Öğrenme ve Aile Katılımı, Dokuz Eylül Üniversitesi Anaokulu / Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı*, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Güvenç, H. (2015). Öğretmen Güdüselleşme Desteği Ölçeği Geliştirme Ve Uyarlama Çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 129-145.

Hablemitoğlu, Ş. ve Yıldırım, F. (2009). *Risk Çağı ve Gençler* (1. Baskı). Ankara: Eflatun Yayınevi.

Haki Sucaklı, M., Sırrı Ketten, H., Çelik, M. Ölmez, S., ve Yılmaz A. (2015). Yetiştirme Yurdunda Kalan Çocuk ve Ergenlerde Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı. *Konuralp Tıp Dergisi*, 7(1), 23-27.

Hamilton, H. A., Wekerle, C., Paglia-Boak, A., & Mann R. E. (2012). The role of school connectedness in the link between family involvement with child protective services and adolescent adjustment. *Advances in Mental Health*, 11 (1), 25-34. doi: 10.5172/jamh.2012.11.1.25

Hart, R. (2009). Child refugees, trauma and education: interactionist considerations on social and emotional needs and development. *Educational Psychology in Practice*, 25(4), 351-368.

Hedin, L., Höjer, I. and Brunnberg E. (2011). Why one goes to school: What school means to young people, entering foster care. *Child & Family Social Work*, 16, 43-51. doi: 10.1111/j.1365-2206.2010.00706.x

Herrenkohl, C.R., Rosso N. J. (2001). Abusive early child rearing and early childhood aggression. *Child Maltreat*, 6, 3-16.

Heward, W. L. (2009). *Exceptional Children: An introduction to Special Education*, Pearson Education, Inc., USA.

Hjalmarsson, R. ve Lochner, Lj. (2012). The Impact of Education on Crime: International Evidence. *CESifo DICE raporu*, 10, 49-55.

HUMANİUM. (2018). Annual Report. Erişim Tarihi: 16 Kasım 2021. [https://www.humanium.org/en/wpcontent/uploads/2019/07/2018 Annual Report Humanium.pdf](https://www.humanium.org/en/wpcontent/uploads/2019/07/2018%20Annual%20Report%20Humanium.pdf).

Irwin, E, C. (2003). Adolescent health at the crossroads: where do we go from here? *Adolesc Health*, 33: 51-56.

Işık Erol, S. (2021). Covid-19'un Çocuk İşçiliği Üzerindeki Etkileri: Alınması Gereken Önlemler. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 5(1), 27-35.

İçli, T. G. (2009). *Çocuk suç ve sokak sokakta yaşayan suç işleyen ve suça maruz kalan çocuklar*. No:142, Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

İmamoğlu, A. (2015). *Psikolojik Ve Ahlaki Açıdan Çocuk Suçluluğu* (1. baskı). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

İpek, A. (2010). *Suçta Sürüklenen Çocukların Okul Dönemlerinin İncelenmesi Ve Bu Dönemde Barındırdıkları Risk Faktörlerinin Belirlenmesi: Ankara, İstanbul ve İzmir Jandarma Çocuk Merkezleri Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Birimleri Anabilim Dalı.

Jackson, S., Feinstein, L., Levacic, R., Owen, C., Simon, A. & Brassett-Grundy, A. (2002). The costs and benefits of educating children in care. Working paper 4, *Centre for longitudinal studies*. Web: <http://eprints.ioe.ac.uk/4116/1/CLSCohortStudiesWorkingPaper4.pdf>.

Jakubczyk A, Klimkiewicz A, Krasowska A, Kopera M, Sławińska-Ceran A, Brower KC, Wojnar M. (2014). History of sexual abuse and suicide attempts in alcohol-dependent patients. *Child Abuse & Neglect*, doi: 10.1016/j.chiabu.2014.06.010

Jerse, W. F., ve Fakouri M. İ. (1978). Juvenile Delinquency and Akademic Deficiency, *Contemporary Education*, 49, 108-109.

Kahraman, F., Kahraman A.B. (2016). Dezavantajlılığın halleri: Dünyada Ve Türkiye'de Dezavantajlı Gruplarda Yer Alan Eğitim Durumu. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 8, 19, 255-268.

Kaplan, H. B., Johnson, R. J., & Bailey C. A. (1987). Deviant peers and deviant behavior: Further elaboration of a model. *Social Psychology Quarterly*, 50(3), 277-284. <https://doi.org/10.2307/2786829>

Karadeniz, O., Köse, S. ve Durusoy S. (2007). "Türkiye'de Egitimin Getirileri ve Finansmanı". *Avrupa Birliği Yolunda Türkiye'de Egitim ve Beseri Sermaye*. (ss. 79-122), Ankara: Gazi Kitabevi.

Karaman, Y. (1993). *İlkokul Öğretmenlerinin Gözlemlerine Göre Çocukların Aileleri Tarafından İhmal ve İstismarları*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: H. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karataş Baran, G. (2008). *Öğretmenlerin Ve Öğrencilerin Görüşlerine Dayalı Olarak Okullarda Şiddet Ve Okul Güvenliğinin İncelenmesi: Keçiören Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Karataş H, Öztürk C. (2009). Sosyal Bilişsel Teori İle Zorbalığa Yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2, 61-74.

Kepenekçi, Y. & Çınkır Ş. (2006). Bullying among Turkish high school students. *Child Abuse & Neglect*. 30(2),193-204

- Khoury-Kassabri M., Benbenishty R., Astor R.A. (2005). The Effects of School Climate, Socioeconomics and Cultural Factors on Student Victimization in İsrail, *Social Work Research*, 29(3), 165-180.
- Kızmaz Z. (2004). Öğrenim Düzeyi Ve Suç: Suç Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 291-319.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-174.
- Kızmaz, Z. (2006). "Suçun Önemli Belirleyicileri Olarak İktisadi Etkenler: İşsizlik ve Suç İlişkisine Sosyolojik Bir Bakış", *Polis Bilimleri Dergisi*, 8(1), 73-90.
- Korkut, F. (2004). *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koşar, N. G. (1992). *Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası
- Kozcu, Ş. (1991). *Çocuk İstismarı ve İhmali*. Ankara: Aile Yazıları 3, Başbakanlık A.A.K.
- Köknel, Ö. (1996). *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Lam, C., & McBride-Chang, C. (2007). Resilience in young adulthood: The moderating influences of gender-related personality traits and coping flexibility. *Sex Roles*, 56(3), 159-172.
- McWhirter, J. J., McWhirter, B. T., McWhirter, E. H. and McWhirter R. J. (2004). At risk youth: A comprehensive response. Belmont, CA: Thomson Brooks/Cole
- Meclis Araştırması Komisyonu. (2006). *Çocukları Sokağa Düşüren Nedenlerle Sokak Çocuklarının Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi ile ilgili Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*. Erişim Tarihi: 09 Kasım 2021. <http://www.sck.gov.tr/wp-content/uploads/2020/02/Sokak-Cocuklari-Meclis-Arastirmasi-Komisyonu.pdf>.
- Meclis Araştırması Komisyonu. (2016). *Başta Cinsel İstismar Olmak Üzere Çocuklara Yönelik Her Türlü İstismar Olaylarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu*. 26. Yasama Dönemi, Yasama Yılı 2, Sıra Sayısı: 442, Erişim Tarihi: 07 Kasım 2021. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/312>
- Mülteciler Derneği, (2021). *Türkiye'deki Suriyeli Sayısı*. Erişim Tarihi: 17 Kasım 2021. <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>
- Nalbant, A. (2010). *Çocuklarla Çalışan İnfaz ve Koruma Memurlarına Yönelik Hazırlanan Kişilerarası İlişkiler Psikoeğitim Programının Etkililiği*. (Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Nalbant, A., ve Babaoğlu E. (2016). Risk altındaki öğrenciler: Yozgat örneği. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 11-30.
- Nar, B. (2008). *Göçün Eğitime Ve Eğitim Yönetimine Etkileri (Dilovası Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Norşenli, F. (2009). *Ortaöğretim Kurumlarında Öğrenciler Arasında Yaşanan Şiddetin Türü, Yaşanma Sıklığı ve Nedenleri (Ankara İli Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ocak Karabay, Ş. ve Güzeldere Aydın D. (2017). Farklı Geçmiş Yaşantılardan Gelen Çocukların Mutluluk ve Gelecek ile İlgili Görüşleri. *İlköğretim Online*, 16(4), 1816-1828. DOI: 10.17051/ilkonline.2017.342995

Ögel, K. Çorapçıoğlu, A., Sır, A., Tamara, M., Tot, Ş., Doğan, O., Uğuz, Ş., Yenilmez, Ç., Bilimi, M., Liman, O. (2004). Dokuz İilde İlk Ve Ortaöğretim Öğrencilerinde Tütün, Alkol Ve Madde Kullanımı Yaygınlığı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 15 (2), 112-118.

Ögel, K., Tarı, I., Yılmazçetin-Eke C. (2006). *Okullarda Suç Ve Şiddeti Önleme*. No:17, İstanbul: Yeniden Yayınları.

Öğülmüş, S. (2006). Okullarda Şiddet ve Alınabilecek Önlemler. Eğitime Bakış. *Eğitim- Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 2(7), 16-24.

Öter A. (2005). *Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Antalya Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öter, G. ve Akalın N. (1993), "Paşakapısı Cezaevi'ndeki Tutuklu Çocukların Psiko-Sosyal, Sosyokültürel, Ekonomik ve Kriminolojik Özellikleri". *M.Ü. Hukuk Fakültesi*, 115-126.

Özbay, Ö. (2008), "Strain, Social Bonding Theories and Delinquency". *C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 32(1), 1-16.

Özberk Ünsal, E. B., Yılmaz Fındık, L. ve Özberk E. H. (2018). Dezavantajlı Yüksek Başarılı Öğrencilerin Okul Ve Öğrenci Düzeyinde Matematik Başarılarını Etkileyen Değişkenlerin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 43(194), 111-129.

Özcan, K., Balyer, A. ve Yıldız, A. (2018). Ekonomik Olarak Dezavantajlı Bölgelerde Görev Yapan Ortaokul Müdürlerinin Liderlik Davranışları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 532-547.

Özen, Ş., Ece, A., Oto, R., Tıraşçı, Y. ve Gören S. (2005). "Juvenile Delinquency in A Developing Country: A Province Example in Turkey". *Law and Psychiatry*, Sayı 28, 430-441.

Özerkmen, N. ve Kahya, Y. (2008). Organize Suç Örgütlerinin Oluşumunda Hemşerilik İlişkilerinin Rolü. *Polis Bilimleri Dergisi* 10(4), 15-42.

Özgür, G., Yörükoğlu, G., ve Baysan-Arabacı L. (2011). Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri Ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60.

Özgüven, İ. E. (1998). *Bireyi Tanıma Teknikleri*. Ankara: Pdrem Yayınları

Özkan, Y., ve Selcik O. (2016). Klinik Çalışmadan Sosyal Politikaya: Okul Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rollerini Ve Sorumlulukları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46), 431- 437.

- Özkarslı, F. (2014). *Suriye'den Türkiye'ye Göç Ve Suriyelilerin Enformel İstihdamı (Mardin Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Mardin: Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkök, P. (1996). *Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Alınması Gereken Tedbirler*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Öztürk, Ş. (1990). *Anne – Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Bağımsızlık, Duygular, Anlama, Yakınlık, Başatlık, Kendini Suçlama ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimleri Enstitüsü,
- Pala, F. (2021). Göç ile Gelen Öğrencilerin Eğitim Sorunlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 5 (4), 347-365. DOI: 10.34056/aujef.799274
- Parladır, S. (2009). *Okullarda Şiddetin Kaynaklarına İlişkin Öğretmen, Yönetici ve Öğretmen Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Peters, M.A. (2004). Knowledge And Roles in The School Violence Agenda: A National Survey of School Psychologists, Unpublished doctoral dissertation, State University of New York, New York.
- Polat, O. (2018). *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*. 4.baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sabah, C. (2007). Social adjustment and idealized identity of refugee adolescents. *International Journal of The Humanities*, 4(7), 117-124.
- Sağır, M. ve Gözler A. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 67-102.
- Sander, J. B., & Sharkey J. D. (2007). A review of ecological strategies and programs to address adolescent behavior problems. Poster presented at the National Association of School Psychologists Conference. New York.
- Sarioğlu, S. (2018). Suça Sürüklenen Çocuklar Ve Eğitimevleri. *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını*, 49-62.
- Savi Çakar, F., Tagay, Ö., Karataş, Z. ve Yavuzer Y. (2015). Lise Öğrencileri İle Öğretmenlerin Riskli Davranışlara İlişkin Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (12), 1-13. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/makusobed/issue/19444/206666>
- Savi Çakar, F. ve Yazıcı Okuyan H. (2017). Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmaline İlişkin Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(44), 250-275. DOI: 10.21764/maeuefd.332243
- Serna, L. A., Schumaker, J. B., Hazel, J. S. and Sheldon J. B. (1986). Teaching reciprocal social skills to parents and their delinquent adolescents. *Journal of Clinical Child Psychology*, 15(1), 64-77.
- Sevük, H.Y. (1998). *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kurumsal Yaklaşım*. (Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SHÇEK. (2007). *Hedeflenmiş 13 İilde Sokakta Çalışan Çocukların Eğitime Yönlendirilmesi Projesi Final Raporu*. Erişim Tarihi: 10 Eylül 2021. <https://docplayer.biz.tr/14313-Sokakta-yasayan-ve-veya-calistirilan-cocuklara-yonelik-hizmet-modelinin-ve-il-eylem-planlarinin-degerlendirilmesiraporu.html>

Siyez, D. (2009). Liselerde Görev Yapan Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Algıları ve Tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 67-80.

Sofuoğlu, Z., Oral, R., Aydın, F., Cankardeş, S., Kandemirci, B., Koç, F. ve Akşit S. (2014). Türkiye'nin Üç İlinde Olumsuz Çocukluk Çağı Deneyimleri Epidemiyolojik Çalışması. *Türk Pediatri Arşivi*, 49(1), 47-56.

Sosyal Hizmetler Kanunu (SHK), (1983). Erişim Tarihi: 06 Kasım 2021. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2828&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>,

Soysal, Y. N. (2000). *Changing Citizenship in Europe: Postnational Membership and the National State. Redefining the Nation State and Citizen*. Ed. Günay Göksu Özdoğan and Gül Tokay, (ss. 253-263), İstanbul: Eren Yayıncılık.

Stevenson, J. & Willott, J. (2007). The aspiration and access to higher education of teenage refugees in the UK. *Compare*, 37(5), 671-687.

Stormshak, E. A., & Dishion, T. J. (2002). An ecological approach to child and family clinical counseling psychology. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 5, 197-215.

Sürsavur, L., Demirel, K.M. (2018). Okullarda Çocuk İhmal Ve İstismarı. *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını*, 63-73.

Şahin F. (2002). Çocuk İhmali: Tanı Ve Tedavide Hekimler İçin İpuçları. *Klinik Pediatri Dergisi*, 1(3):103-106.

Şaşmaz, T. T., Buğdaycı, R. T., Toros, F. T., Kurt, A. T., Tezcan, H. T., Öner, S. T., ve Çamdeviren H. T. (2006). Ergenlerde Alkol İçme Prevalansı ve Olası Risk Faktörleri: Okul Tabanlı, Kitlese Bir Çalışma. *Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 5(2), 94-104.

Şeker, B. D. ve Aslan Z. (2015). Eğitim Sürecinde Mülteci Çocuklar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 8(1), 86-10.

Şevkin, B. (2008). *Müzakere (Problem Çözme) Ve Arabuluculuk" Eğitim Programının İlköğretim 4.- 5. Sınıf Öğrencilerinin Çatışma Çözüm Stilleri Ve Saldırganlık Eğilimleri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Şişman, M. (2006). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık

Taner, M. (1985). "Çocuk Niçin Suç İşliyor?", Suçlu Çocuklar, Suça İtilme Nedenleri ve Eğitim Yolu ile Korunmaları. no: 65, Ankara: Adalet Bakanlığı Yayınları.

Taylan, H. H. ve Genç, Y. (2017). Liselerde Sigara, Alkol Ve Uyuşturucu/Uçucu/Uyarıcı Madde Kullanım Eğilimleri: Kocaeli Örneği. *The Journal of Academic Social Sciences*, 47, 180-199.

TDK, (2021). Erişim Tarihi: 22 Ekim 2021. <https://sozluk.gov.tr/>,

- Tıraşçı, Y. ve Gören S. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmalı. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- TOÇEV (2019). *Türkiye'deki Risk Altındaki Çocuklar Raporu*. Erişim tarihi: 22 Ocak 2021. <https://www.tocev.org.tr/Uploads/Documents/TOCEV%20Rapor%5B2%5D.pdf?fp=2608929755>
- Topçuoğlu, T. (2014). Çocuk Suçluluğu Ve Gelişimsel (Risk-Odaklı) Suç Önleme. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 217-226.
- Tosun, A., Ay, M. H. ve Koçak S. (2020). Yönetici Gözüyle Dezavantajlı Okullar: Sosyal Adaletin Sağlanması İçin Çözüm Önerileri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(3), 980-999. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.8c.3s.9m
- Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin Çocuk İstismarı Ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı.
- Tunçcan, N. (2012). Çocuk İşçiliği: Nedenleri, Boyutları ve Küreselleşen Dünyadaki Konumu. *Journal of Social Policy Conferences*, 0(43-44).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2019). *Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları*. Erişim Tarihi: 07 Kasım 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Child-Labour-Force-Survey-2019-33807>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2020). *İstatistiklerle Çocuk*. Erişim Tarihi: 05.11.2021 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2020-37228>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2020). *Güvenlik Birimine Gelen Veya Getirilen Çocuk İstatistikleri*. Erişim Tarihi: 01 Kasım 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2020-37200>
- Türkmen, F. (2002), *Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye'de Eğitim-Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması*. (DPT Uzmanlık Tezleri), Yayın No:2655, Ankara: DPT Yayınları.
- Uçuş, Y. (2016). Dezavantajlı Çocukların Velilerine Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılım Etkinliklerinin (AKE) Değerlendirilmesi: Nallıhan Örneği/The Evaluation of Parental Involvement Activities for Disadvantaged Children' Parents: Nallıhan Sample. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 1-20. DOI: 10.19160/e-ijer.61586
- Uluğtekin, S. (1991). *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*. (ss. 38-224), Ankara : Bizim Büro.
- Ulus, L. (2018). *Ekran Bağımlılığı Olan Çocuklar. Risk Altındaki Çocuklar ve Eğitimleri* (ss.1-31). Ankara: Eğiten Kitap.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (2019). *Çocuk İşçiliği*. Erişim Tarihi: 23 Ekim 2021. <https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/child-labour/lang--tr/index.html>
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), (2020). *Report: Child Labour: Global estimates 2020, trends and the road forward* (ilo.org). Erişim Tarihi: 26 Ekim 2021. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---ipecc/documents/publication/wcms_797515.pdf

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), 2017. *Çocuk İşçiliğinin Küresel Tahminleri: Sonuçlar Ve Eğilimler 2012-2016 Raporu*. Erişim Tarihi: 17 Ekim 2021. <https://www.alliance87.org/2017ge/childlabour.html#!section=0>.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (2021). *Dünya Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Günü*. Erişim Tarihi:17 Ekim 2021. https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/child-labour/WCMS_800638/lang--tr/index.htm.

UNESCO. (2010). *Working towards the Millennium Development Goals*. Erişim tarihi: 16 Kasım 2021. <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001918/191870e.pdf>.

UNESCO. (2016). *Küresel Eğitim İzleme Raporu*. Erişim Tarihi: 08 Eylül 2021. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245752>

UNESCO. (2020). *10 Soruda Küresel Eğitim İzleme Raporu*. Erişim Tarihi: 08 Eylül 2021. <https://www.egitimreformugirisimi.org/10-soruda-unesco-kuresel-egitim-izleme-raporu-2020/>

UNHCR. (2020). *Küresel Eğilimler; Zorunlu Yer Değiştirmeler*. Erişim Tarihi: 18 Eylül 2021. <https://www.unhcr.org/60b638e37/unhcr-global-trends-2020>

UNICEF. (1998). *"Sokak Çocukları ve Çalışan Çocuklar"*, unicef.

UNICEF. (2007). *The state of the world's children 2008: Child survival (Vol. 8)*. Unicef

UNICEF. (2018). *Çalışan Bir Gelecek: Genç ve Okula Gitmeyen*. Erişim Tarihi: 17 Kasım 2021. <https://www.unicef.org/turkey/bas%C4%B1n-b%C3%BClenleri/unicef-sava%C5%9F%C4%B1n-ya-da-do%C4%9Fal-afetlerin-etkiledi%C4%9Fi-%C3%BClkelerde-104-milyondan-fazla>.

Uysal, A. (1998). *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılamada Hemşire ve Ebelerin Bilgi Düzeylerinin Saptanması*. (Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Vacca, J.S. (2008). Breaking the cycle of academic failure for foster children – what can the schools do to help? *Children and Youth Services Review*, 30, 1081-1087. doi:10.1016/j.childyouth.2008.02.003

Vipene1, J.B. Agi, W.C. ve Chikwendu V. (2020). Teachers and Parents Perceptions of Factors that Influence Juvenile Delinquency and Counselling Strategies in Public Secondary Schools in Port Harcourt Metropolis *International Journal of Innovative Psychology & Social Development* 8(1):45-57.

WHO. (2016). *Çocuklara Karşı Şiddet*. Erişim Tarihi:13 Eylül 2021. https://www.who.int/health-topics/violence-against-children#tab=tab_1

Wolmer, L., Laor, N., Dedeoglu, C., Siev, J. ve Yazgan Y. (2005). Teacher-mediated intervention after disaster: a controlled three-year follow-up of children's functioning. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(11), 1161-1168.

Yalçın, A. (2011). *Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelecek Kaygılarının İncelenmesi (Afyonkarahisar Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Yaman, Y. (2018). *İstismar ve İhmale Uğrayan Çocuklar ve Eğitimleri. Risk Altındaki Çocuklar ve Eğitimleri.* (ss.249-277). Ankara: Eğiten Kitap.
- Yavuzer, H. (2000). *Çocuk ve Suç.* İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yavuzer, H. (2001). *Okul Çağı Çocuğu.* İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2009). *Çocuk ve Suç.* İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1981). *Psiko-sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu.* İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri.* Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldırım, F. ve Hablemitoğlu Ş. (2012). Erken Ergenlik Döneminde Risk Algılama Ve Riskten Korunma Tutumları Üzerinde Toplumsal Cinsiyet Etkisinin İncelenmesi: Ekolojik Bir Model Önerisi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, *Çocuklar için Adalet Sempozyumu-Koruma / Önleme*, 12-19.
- Yıldırım, İ., ve Ergene, T. (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 224-234.
- Yıldız, Ö. (2007). Çalışan çocuklar: 'Sorun' mu? 'Çözüm' mü? *G. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 57-66.
- Yorğun, A. (2014). *"Lise Öğrencilerinde Okul Terki Riskinin İncelenmesi"*. (Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

EK-1. ANKET FORMU

Bu anket formu Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Anabilim dalında yürütülmekte olan "Risk Altında Bulunan Çocukların Suça Sürüklenmesinin Önlenmesinde Eğitimin Rolü: Çorum İli Örneği (The Role of Education in Preventing Children at Risk from being Dragged into Crime: The Case of Corum Province)" başlıklı yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

KİŞİSEL BİLGİLER	
1	Cinsiyetiniz ☐ Erkek ☐ Kadın
2	Yaşınız
3	Eğitim durumunuz ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
4	Çalıştığınız Okul Türü ☐ Ortaokul ☐ Lise
5	Kıdem Yılımız ☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 21-25 yıl ☐ 26 yıl ve üstü
6	Medeni durumunuz: ☐ Evli ☐ Bekar
7	Okulunuz Bulunduğu Yer ☐ İl Merkezi ☐ Merkeze Bağlı Köy

EK-1. (DEVAM)**2- Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitimin rolüne ilişkin öğretmenlerin görüşlerine yönelik anket soruları**

NO	SORULAR	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Katılımcıların risk altında bulunan çocukların suç davranışlarının kaynağı ve öncülleri hakkındaki görüşleri						
1	Risk altında bulunan çocukların şiddete eğilimli olmaları bir suç davranışının öncülü olarak görürüm.	()	()	()	()	()
2	Çocukların zararlı madde kullanımını bir suç davranışının öncülü olarak görürüm.	()	()	()	()	()
3	Risk altında bulunan çocukların sokakta çalışmaları suç davranışlarının oluşumunda risk teşkil eder.	()	()	()	()	()
4	Mülteci çocukların Türk eğitim sistemine uyum sağlayamaması riskli davranış eğilimlerinin ortaya çıkmasına neden olan önemli bir faktördür.	()	()	()	()	()
5	Risk altında bulunan çocukların okula karşı olumsuz tutumları ve akademik beklenti düzeyinin düşük olması suç davranışının ortaya çıkmasının bir göstergesidir.	()	()	()	()	()
6	Risk altında bulunan çocukların anne-baba tutumları ve birliktelik durumları suç davranışı eğilimini etkileyen bir faktördür	()	()	()	()	()
7	Risk altında bulunan çocukların okula devam etmeme, okulu terk etme ve okuldan kaçma davranışları oluşabilecek risklere açık hale gelmelerine neden olur.	()	()	()	()	()
Katılımcıların risk altında bulunan çocukların suç davranışını önleyici tedbirlere yönelik görüşleri						
8	Okul ortamı içerisinde, akademik, sosyal ve duygusal yönden problem yaşayan çocukların takip edilmesi, ortaya çıkabilecek risk durumlarının önceden fark edilmesini sağlar.	()	()	()	()	()
9	Öğrencilerle ilgili bir risk durumu ortaya çıktığında fark ettiğinizde, bu durumu okul idaresi, rehberlik servisi, PDR uzmanına bildiririm.	()	()	()	()	()
10	Öğrencilerle ilgili herhangi bir risk durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izleyeceğimi bilirim	()	()	()	()	()
11	Öğretmenlerin, okul idaresi, rehberlik servisi ve PDR uzmanıyla güçlü bir işbirliği içinde olması suç	()	()	()	()	()

	davranışının önlenmesinde etkili olduğunu düşünürüm.					
12	Herhangi bir suç davranışında okul idaresi nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini düşünürüm.	()	()	()	()	()
13	Risk altında bulunan “çocuğun korumasına” yönelik belli bir plan ve program doğrultusunda hareket ederim.	()	()	()	()	()
14	Risk altında bulunan çocuklara yönelik ev ziyareti, veli toplantısı, bilgilendirme çalışmaları yaparım.	()	()	()	()	()
15	Velileri, okulda suç ve disiplin konularında bilgilendiririm.	()	()	()	()	()
16	Dezavantajlı ve risk altında bulunan çocuklara yönelik bir projede yer almak isterim.	()	()	()	()	()
17	Dezavantajlı, risk altında bulunan ve desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik (akademik, sosyo-ekonomik, psikolojik) tanıma çalışmaları yaparım.	()	()	()	()	()
18	Riskli davranış eğilimi olan çocuklara yönelik olarak kişisel rehberlik çalışmaları yapılmaktadır.	()	()	()	()	()
19	Risk altında bulunan çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde eğitim önemli bir faktör olduğunu düşünürüm.	()	()	()	()	()
Katılımcıların risk altında bulunan çocuklarda suç davranışı olan öğrencilerin kişisel ve ailesel niteliklere yönelik görüşleri						
20	Risk altında bulunan çocukların suç davranışları cinsiyetlerine göre değişkenlik gösterir.	()	()	()	()	()
21	Risk altında bulunan çocukların yaşları, erken suç davranışı eğilimlerini etkileyen bir faktördür.	()	()	()	()	()
22	Risk altında bulunan çocukların sosyo-ekonomik durumu suç davranışının oluşmasında belirleyicibir unsurdur.	()	()	()	()	()
23	Risk altında bulunan çocukların öğrenim gördükleri okul türüne göre suç davranışı eğilimleri değişkenlik gösterir.	()	()	()	()	()
24	Risk altında bulunan çocukların serbest zaman etkinliklerine ve sosyal aktivitelere katılma durumu riskli davranış eğilimlerini etkilemektedir.	()	()	()	()	()
25	Risk altında bulunan çocukların anne-babalarının öğrenim durumu suç davranışını etkileyici bir faktördür.	()	()	()	()	()
26	Risk altında bulunan çocukların algıladıkları anne-baba tutumları ve aile ortamında kendini mutlu hissetmeleri riskli davranış eğilimlerini etkilemektedir.	()	()	()	()	()
27	Çocukların aile değişkenlerine bağlı olarak şoklara maruz kalması (örneğin; aile geliri, bir aile bireyinin ölümü, boşanması) suç davranışı eğilimlerini etkileyen önemli kişisel faktörlerdir.	()	()	()	()	()
28	Risk altında bulunan çocukların şiddet eğilimleri, akran tutumları gibi riskli davranışların niteliği bulunduğu yerleşim yerinin sosyo-kültürel yapılarına göre farklılık gösterir.	()	()	()	()	()

EK-2. ETİK KURUL ONAYI

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Sayı : 2021-57

03/03/2021

Konu: Başvuru Değerlendirme Sonucu

Sayın Doç. Dr. Emre DEMİR

Etik Kurulumuza yapmış olduğunuz başvurunuzla ilgili kurul kararımız ve ilgili bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Bilgilerinize rica ederim.

Başvuru Numarası	2021-02
Sorumlu Araştırmacı	Doç. Dr. Emre DEMİR
Araştırma Başlığı	Risk Altında Bulunan Çocukların Suça Sürüklenmesinin Önlenmesinde Eğitimin Rolü: Çorum İli Örneği (The Role of Education in Preventing Children at Risk from Being Dragged into Crime: Example of Çorum Province)
Toplantı Tarihi	02.03.2021
Karar Numarası	2021-52

- Araştırma başvurunuz etik açıdan uygun bulunmuştur.
- Araştırmaya Kurum İzni/İzinleri alındıktan sonra başlanması uygun bulunmuştur.
- Başvurunun, ekte belirtilen düzeltmelerin yapılması halinde tekrar değerlendirilmesine karar verilmiştir.
- Araştırma projesi etik açıdan uygun olmadığından başvurunun reddine karar verilmiştir.

EK-3. KURUM İZİN ONAYI

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-43436584-44-23852038
Konu : Anket İzni (Serkan BEKTAŞ)

08.04.2021

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Hitit Üniversitesi Rektörlüğünün (Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı) 31.03.2021 tarihli ve E-45161535-308.02.01-E-2100015182 sayılı yazısı.
b) Valilik Makamının 07.04.2021 tarihli ve E-43436584-44-23804217 sayılı Olur'u.

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Serkan BEKTAŞ'ın İlimiz Merkezinde bulunan asmi ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan öğretmenlerin katılımı ile "Risk Altında Bulunan Çocukların Suça Sürüklenmesinin Önlenmesinde Eğitim Rolü: Çorum İli Örneği" başlıklı tez çalışmasına veri sağlamak maksadı ile online olarak anket çalışması yapılması yönünde talep ilgi (a) yazıda belirtilmiştir.

Söz konusu çalışmanın yapılması ilgi (b) Olur ile uygun görülmüş olup; ekte gönderilmiştir.

Yapılacak olan çalışma ile ilgili;

a) Hitit Üniversitesi Rektörlüğünce (Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı) Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 2020/2 Araştırma Uygulama İzni Keri Genelgesine istinaden; Yüksek Lisans Öğrencisi Serkan BEKTAŞ'ın tamamlamış olduğu çalışmanın sonuç raporunun Müdürlüğümüze gönderilmesinin sağlanması;

b) Çalışmanın yapılacağı ilgili okul müdürlükleri tarafından çalışmanın ekte gönderilen ilgi (b) olur ve diğer dokümanların içeriğine göre yapılmasının sağlanması hususunu;

Gereğini arz ve rica ederim.

Abdullah KODEK
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-İlgi (b) Olur (1 Sayfa)
2-Komisyon Tutanağı ve Diğer Dokümanlar (11 Sayfa)

Dağıtım :

Genelgi:

Hitit Üniversitesi Rektörlüğü
(Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı)
Merkez Ortaokul ve Lise Müdürlükleri

Bilgi :

Din Öğretimi Şube Müdürlüğü
Mesleki ve Teknik Eğitim Şube Müdürlüğü
Ortaöğretim Şube Müdürlüğü
Özel Eğitim ve Rehberlik Şube Müdürlüğü
Temel Eğitim Şube Müdürlüğü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Üçatlar Mah. Eşref Hoca Cad. No: 8/Çorum
Telefon No : 0 364 226 07 47-1 60
E-Posta : arge19@meb.gov.tr
Kep Adresi : mebg@tr01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiyegov.tr/tr/meb-ebys>
Belgi İcin : Ali Osman ÖNDER
Ünvan : Araştırmacı
Faks : 0 364 21 583 55

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://www.turkiyegov.tr/tr/meb-ebys> adresinden 147b-4ba2-3656-b6f3-155b kodu ile doğrulayabilirsiniz.

